

Ingrid Opdal

NAV Human - en kvalitativ studie av gruppeoppfølging av ungdom i NAV

NAV Human - a qualitative study of group follow-ups of young adults in NAV

Masteroppgave i Sosialt arbeid

Veileder: Roberto Iacono

Mai 2024

Ingrid Opdal

NAV Human - en kvalitativ studie av gruppeoppfølging av ungdom i NAV

NAV Human - a qualitative study of group follow-ups
of young adults in NAV

Masteroppgave i Sosialt arbeid
Veileder: Roberto Iacono
Mai 2024

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap
Institutt for sosialt arbeid

Kunnskap for en bedre verden

SAMMENDRAG

Denne oppgaven er skrevet i samarbeid med prosjektet NAV Human, som er initiert av NAV Øygarden. Formålet med prosjektet er å utforske og implementere en ny metodikk for gruppeoppfølging, samt digitale løsninger for ungdom i NAV. Interessant med prosjektet er å se nærmere på gruppeteori og hvilken effekt gruppen kan få for ungdommenes selvtilit og selvbilde. Videre også om gruppeoppfølging kan skape en annen dynamikk, hvor det kan føre til en utjevning i maktbalansen som en ser i NAV mellom veileder og ungdom.

Metoden som benyttes i oppgaven er kvalitativ metode, hvor det er gjennomført seks dybdeintervju. Ut ifra egen data vil jeg belyse den valgte problemstillingen: «Hvordan kan NAV Human bruke gruppen som ressurs i endringsarbeidet med ungdom som har falt utenfor arbeid og skole?». Jeg har intervjuet tre ungdommer som har gjennomført NAV Human, og tre veiledere. Veilederne er tilknyttet prosjektet, i tillegg til å følge opp brukere i ordinær individuell oppfølging.

Med utgangspunkt i funnen kan det hevdes at oppfølging i gruppe skaper andre muligheter enn ved den individuelle oppfølgingen. Det synes særlig at tilhørigheten og fellesskapsfølelsen har en positiv effekt på ungdommene. Ved å sitte i gruppe kan ungdommene bruke hverandre gjennom tilbakemeldinger. Dette ser ut til å skape en helt annen effekt enn hvor tilbakemeldingene kommer fra en veileder. Gjennom sin rolle som ansatt av NAV, viser ungdommene til at de føler tilbakemeldingene fra veileder føles mer ut som plikt. Veilederne beskriver at de får en mulighet til å kartlegge ungdommenes utfordringer på en helt annen måte. De får erfare og se hvordan de fungerer med andre mennesker og slik se hvilke tiltak videre som vil være nyttige. Det ser og ut til at ungdommene lærer gjennom sosialisering som skapes av oppfølgingen i gruppe. De kan få positive erfaringer med å delta og være aktive på en sosial arena. Dette kan sammenlignes med arbeidslivet, men også stort sett resten av livet. NAV Human er slik en trygg arena hvor ungdommene kan prøve seg fram uten å være redd for å bli dømt. Disse faktorene ser ut til å være med på å bidra til ungdommenes psykiske helse, gjennom en økt selvtilit og en endring i selvbildet.

ABSTRACT

This thesis is written in collaboration with the project NAV Human, which is initiated by NAV Øygarden. The purpose of the project is to explore and implement a new method for group follow-up, as well as digital solutions for young adults in NAV. A point of interest about the project is looking more closely at group theory and how the group impacts the self-esteem and self-image of young adults. Furthermore, whether group follow-up can create a different dynamic, which can lead to an equalization of the balance of power that you see in NAV between the supervisor and the youth.

The method used in the thesis is a qualitative method, where there has been six in-depth interviews carried out. Based on my own data, I will shed light on the chosen problem: "How can NAV Human use the group as a resource in the work of change with young adults who have fallen out of work and education?". I have interviewed three young people who have completed NAV Human, and three supervisors. The supervisors are associated with the project, in addition to following up on users in ordinary individual follow-ups.

Based on the findings, it can be argued that follow-ups in groups create different opportunities than with individual follow-ups. It seems in particular that the sense of belonging, and community have a positive effect on the youth. By sitting in a group, the young adults can use each other through feedback. This seems to create a different impact than if the feedback comes from a supervisor. Through their role as employees of NAV, the young adults indicate that the feedback from the supervisor feels more like duty. The supervisors describe that they get an opportunity to map out the young adults challenges in a completely different way. They get to experience and see how they work with other people and what further measures will be useful. It also seems that the young adults learn through socialization which is created by the group. The young adults can gain positive experiences by participating and being active in a social arena. This can be compared to work, but also largely to life outside work. NAV Human is a safe arena where the young adults can be themselves without being afraid of judgement. These factors seem to help contribute to the mental health of young adults, through increased self-esteem and a change in self-image.

FORORD

Først og fremst vil jeg takke NAV Human for å ha gitt meg muligheten til å se nærmere på en spennende metodikk. De utfordringene hjelpeapparatet vil møte i tiden framover vil kreve nye og innovative metoder. Oppgaven har skapt et engasjement hos meg for gruppearbeid, som er et felt i sosialt arbeid jeg har fått litt kunnskap om fra før. Å skrive om prosjektet har inspirert meg også til min egen arbeidshverdag og skapt en stor tro på at det vi gjør sammen, blir bedre enn det vi gjør alene.

Jeg vil takke mine informanter som har stilt opp og delt åpent om sine historier. Spesielt er det beundringsverdig av ungdommene som så fint har delt av sine livshistorier og erfaringer på godt og vondt. Det har vært ekstra lærerikt å få komme ned til NAV Øygarden å observere prosjektet, for å selv å få en erfaring med hvordan det fungerer.

En stor takk til mine medstudenter som har stått i en langsom og frustrerende prosess sammen med meg. Å kunne slippe ut litt frustrasjon over fremgang, (eller fravær av fremgang) har vært uvurderlig. Å sitte alene med masteroppgaven kan til tider være ensomt, og stundene på sal med dere har gjort dette overkommelig.

Jeg vil takke min veileder, Roberto Iacono, som har bidratt med grundige og konstruktive tilbakemeldinger underveis i skriveprosessen.

Til sist en stor takk til alle mine nærmeste som har gitt meg oppmuntrende ord, og fylt hverdagen min med også andre ting enn masteroppgaven. Det har vært et innholdsrikt år hvor jeg står igjen med nyttige erfaringer.

Innholdsfortegnelse

Kapittel 1: Innledning	1
1.1 Bakgrunn for valg av tema:.....	2
1.2 Problemstilling	3
1.3 Oppgavens relevans.....	3
1.4 Noen begrepsavklaringer	3
1.5 Oppgavens videre struktur	4
Kapittel 2 NAV og arbeid med unge og utenforskap	7
2.1 Synet på arbeid i en historisk kontekst	7
2.2 Lediggang blant ungdom	8
2.3 NAV og arbeid med ungdom og utenforskap	9
2.4 Aktivitetsplikten.....	10
2.5 Ungdomsgarantien	11
2.6 Innholdet i prosjektet NAV Human	11
2.6.1 Den digitale veilederen	13
Kapittel 3: Teoretiske perspektiver	15
3.1 Gruppeteori	15
3.1.1 Hvordan kan gruppen hjelpe?.....	16
3.1.2 Fordeler med gruppeprosessen	17
3.1.3 Gjennomføring av arbeid i grupper	18
3.1.4 Begrensinger	19
3.1.5 NAV Jobbhuset.....	20
3.2 Maktteori – Bourdieu.....	21
3.2.1 Kapital begrepet.....	21
3.2.2 Symbolsk makt	23
3.2.3 Det sosiale felt og sosial rom	24
3.3 Anerkjennelse for et utviklet selvilde	24
3.3.1 Et utviklende og dynamisk selvilde	25
3.3.2 Anerkjennelsesteori	25
Kapittel 4: Metode og forskningsdesign	29
4.1 Vitenskapsteoretiske forståelse	29

4.1.1 Tilnærminger til studien	30
4.1.3 Sosialkonstruksjonismen	31
4.2 Metodevalg - Kvalitativ metode	32
4.3 Utvalg av informanter	33
4.4 Fremgangsmåte.....	35
4.5 Transkribering	38
4.6 Analysemetode	39
4.7 Validitet og reliabilitet.....	40
4.8 Ethiske overveielser	41
Kapittel 5: Analyse.....	43
5.1 Hvordan fungere gruppeoppfølging mot individuell oppfølging	43
5.1.1 effekt av å sitte i gruppe	43
5.1.2 Lignende en arbeidssituasjon	44
5.1.3 Tettere oppfølging	45
5.1.4 Plusshistorier.....	46
5.1.5 Veileder bryr seg	47
5.2 Kan gruppeoppfølging skape tilhørighet	50
5.2.1 Vennskap og nettverk.....	50
5.2.2 Tilhørighet til et fellesskap	52
5.2.3 «Det er ikke bare meg»	53
5.3 Å bygge et positivt selvbilde	55
5.3.1 Tilbakemeldinger fra andre ungdommer	55
5.3.2 Når økt selvtillit synes i kroppsspråket	57
5.3.3 Bevisstgjøring rundt egne ressurser.....	58
5.3.4 Endring i selvbilde	60
5.4 Maktbalanse mellom ungdom og veileder	63
5.4.1 Maktforskjell mellom veileder og ungdom	63
5.4.2 Aktivitetsplikten kan sammenlignes med resten av livet	65
5.4.3 Like premisser kan utjevne maktbalansen	66
5.4.4 Skape en rutine i hverdagen	68
5.4.5 Oppfølgingen skaper rom for å utforske fravær.....	69
Kapittel 6: Diskusjon og drøfting av analyse	73

6.1 Kan oppfølging i gruppe skape en tilhørighetsfølelse?	73
6.1.1 Fellesskapsfølelse – «jeg er ikke alene»	74
6.2 Kan gruppesamlingen bidra til utviklingen av et positivt selvbilde?	75
6.3 Veileders rolle i oppfølgingen.....	77
6.4 Maktdynamikken i oppfølging i gruppe	78
Kapittel 7: Oppsummerende avslutning	81
7.1 Samlet konklusjon.....	81
7.2 Styrker og svakheter	83
7.3 Videre forskning	84
Kapittel 8: Litteraturliste	87
Vedlegg 1:	91
Vedlegg 2	94

Kapittel 1: Innledning

I min masteroppgave ser jeg på hvordan ungdom kan dra nytte av oppfølging i gruppe i sammenheng med prosjektet NAV Human. Den tradisjonelle oppfølgingen av bruker i NAV gjennomføres med individuelle samtale hvor møteagendaen gjerne er brukers framgang siden sist. Oppgaven følger prosjektet NAV Human som driftes av NAV Øygarden, hvor prosjektet følger opp ungdom på NAV i gruppesamlinger. Min studie vil se nærmere på hvordan både veiledere og ungdommer oppfatter særlig det å følges opp i gruppe, og hvilke erfaringer de har gjort seg rundt hva som oppfattes som annerledes fra den individuelle oppfølgingen.

Overgangen til voksenlivet kan være svært utfordrende for de fleste. Ungdom som opplever det ekstra vanskelig å fullføre utdanning eller komme seg ut i arbeid er slik en prioritert gruppe hos NAV (Horn et al., 2020). Utfordringene rundt ungdom som faller utenfor er svært sammensatt og krever ulike innfallsvinkler i hjelpetilbudet. For å kunne gi og riktig hjelp er vi derfor avhengig av god kartlegging for å vite hvilke utfordringer som er prekære. Ved å finne meningsfylt innhold i hverdagen, et fellesskap og troen på seg selv kan ungdommene lykkes med å rive seg ut fra en tilværelse uten aktivitet. Slik vil NAVs hovedutfordring i årene framover være å finne ut hvordan en kan lykkes i oppfølgingen.

Da det ikke eksistere mengder med forskning på oppfølging i gruppe var målet med studien å finne ut noe om oppfølging av gruppe kan gi noen andre innfallsvinkler enn individuell oppfølging i NAV. Særlig da det kommer til utvikling av selvtillit og selvbilde, og hvordan det kan endre på maktbalansen mellom veileder og ungdom. Ungdom som har behov for hjelp fra NAV, er en heterogen gruppe. Derimot vet vi at en markant del av utfordringsbildet, når det kommer til ungdom i dag, er utenforskap. Det er også en betydelig andel som avslutter skolegang og har vanskelig for å skaffe seg arbeidsforhold. Kjernen i oppgaven er at slike utfordringer ikke kan løses individuelt, men må løses der problemet faktisk er i et fellesskap. For å kunne mestre sosiale settinger og å komme seg ut i samfunnet, avhenger disse ungdommene av positive opplevelse sammen med andre.

Videre vil jeg se på hvordan gruppearbeid påvirker ungdommenes autonomi. Det vil si hvordan maktforhold oppfattes både fra veileders synspunkt og ungdommene når dynamikken endres i gruppe. Videre hvordan veileder påvirkes i rollen som hjelper og forvalter av velferdsgodene, og hvordan oppfatter ungdommene relasjonen.

1.1 Bakgrunn for valg av tema:

Jeg har erfart at det er en overvekt av fokus på individuelt sosialt arbeid gjennom studieløpet i både ved bachelorgraden og i mastergraden. Samtidig er også fokuset sterkt på at vi som sosialarbeidere ikke er eksperter, men at brukerne selv er eksperter på eget liv. Dette samsvarer ikke alltid da et fokus på individuelt arbeid iligger sosialarbeideren en rolle som den som har kunnskapen. I den sammenheng har det grodd en interesse rundt hvordan en i større grad kan få fram ressurser hos brukere ved å møte de i gruppe hvor de kan dra nytte av hverandre.

Min interesse for å se nærmere på arbeidet som blir gjort i NAV har bakgrunn i min arbeidserfaring. De siste to årene har jeg jobbet ved NAV Røros, Os og Holtålen. Mine arbeidsoppgaver har vært som saksbehandler av økonomisk sosialhjelp, og som veileder ved team for arbeid og helse, hvor jeg har jobbet med sykepenger, arbeidsavklaringspenger og arbeid opp mot uføre. Jeg har i all hovedsak jobbet med en voksen brukergruppe over 30 år. Her har jeg fått erfaring med hvordan jeg som veileder møter brukerne i individuelle samtaler. Fokusområder har vært framdrift og aktivitetsplikt. Jeg har fått en bred erfaring hvor arbeidsmetodene ved sosialfagligteam og arbeid og helse er svært ulike. Jeg har ved økonomisk sosialhjelp jobbet med brukere med økonomiske utfordringer, hvor det stort sett har handlet om å forsøke å gjøre de selvhjulpne. Ved arbeid og helse har det vært lengre prosesser, hvor du som veileder ikke har saksbehandling delen med utbetalinger.

En del av min interesse rundt gruppearbeid kommer også fra en nysgjerrighet rundt maktforholdet. Jeg har erfart gjennom min arbeidsplass at det er vanskelig å komme utenfor en skjev maktbalanse mellom bruker og veileder i NAV. Særlig som saksbehandlere av økonomisk sosialhjelp opplever jeg at forholdet mellom meg og bruker preges av min rolle som forvalter av en skjønnsmessig ytelse. Jeg har slik sett vært nysgjerrig på metoder som kan anvendes for å redusere maktforskjellen mellom NAV og bruker.

Interessen for å se på arbeid med ungdom har vært særlig da jeg har sett hvor viktig dette arbeidet er. En kan forebygge utenforskap og fattigdom inn i voksenlivet gjennom å styrke ungdommene. Det er en optimisme rundt det å jobbe med ungdommen, og en tro på at endring kan forekomme.

1.2 Problemstilling

Tema for masteroppgavens er å se nærmere på hvordan NAV Human utformer sitt tilbud med oppfølging av ungdom i gruppe. Jeg vil se nærmere på hvordan dette fungerer i praksis og hvilke effekter som kan skapes av å dra nytte av gruppens ressurser. Ut ifra mitt tema ønsker jeg å se nærmere på problemstillingen:

«Hvordan kan NAV Human bruke gruppen som ressurs i endringsarbeidet med ungdom som har falt utenfor arbeid og skole?»

Videre vil jeg undersøke følgende forskningsspørsmålene:

- Hvilke egenskaper kan gruppeoppfølging ha i motsetning til den ordinære individuelle oppfølgingen i NAV?
- Hvordan kan samlingene i gruppe fungere som sosial læring for å støtte opp mot utvikling av selvtillit og mestring?
- Hvordan kan oppfølging av gruppe være annerledes fra maktstrukturen i den individuelle oppfølgingen?

1.3 Oppgavens relevans

Min masteroppgave vil foregå i et samarbeid med prosjektet gjennom NAV Human i NAV Øygarden. Prosjektet skal foregå over to år og er nå inne i det siste året. NAV Human er et samarbeid mellom NAV og næringslivet hvor de skal skape en gruppemetodikk for unge utenfor arbeidslivet. Metoden inngår i 10 grupper i en periode på en til to måneder, med tilhørende digitale kommunikasjonsfunksjoner for deltakerne. Hovedmålet med prosjektet er å bruke gruppene som en ressurs til hver enkelt ungdom for å skape mestring, tilhørighet og motivasjon.

Av det som finnes er det lite dokumentert rundt effekten av gruppetiltak. Det har foregått flere prosjekt både i NAV og i andre hjelpeinstanser, men det har vært lite skriftliggjort og dokumentert i etterkant.

1.4 Noen begrepsavklaringer

Oppgavens hovedtema vil dreie seg om prosjektet NAV Human. Det er et toårig prosjekt som foregår i NAV Øygarden, hvor formålet er å finne en metode for å følge opp ungdommer i gruppe. Målet er at ungdommene skal bli sjef i egne liv, ved å bevisstgjøres egne ressurser. Videre er formålet med å følges opp i gruppe at ungdommene skal kunne dra nytte og lærdom

av hverandre. Når jeg underveis i oppgaven henviser til prosjektet vil jeg bruke navnet, NAV Human.

Jeg har valgt i oppgaven å betegne ansatte i NAV som veiledere gjennomgående. I NAV brukes veileder som betegnelse for ansatte som følger opp brukere, og det ble derfor naturlig for meg å benytte denne betegnelsen.

Når jeg referer til ungdom i oppgaven er det i all hovedsak aldersgruppen 18-25 år. Dette er målgruppen for NAV Human, og mine ungdomsinformanter faller innenfor denne aldersgruppen. Videre betegner NAV oppfølging av ungdom som alderen 15-30 år. Denne betegnelsen blir brukt innledende angående organisering, men ikke vedrørende NAV Human.

Jeg har valgt å både bruke begrepet gruppeoppfølging og gruppearbeid. Dette med tanke på at begrepet gruppearbeid blir brukt i de teoretiske perspektivene jeg har valgt, mens i sammenheng med konteksten av NAV er begrepet oppfølging mer naturlig å bruke. Videre benevner også NAV Human gruppene som samlinger. Jeg velger derfor også å bruke begrepet samlinger om gruppene i NAV Human.

1.5 Oppgavens videre struktur

Jeg har valgt å bruke kapittel 1 som et innledende kapittel og en introduksjon til resten av oppgaven. Jeg vil gi et innblikk i bakgrunn for temaet, oppgavens relevans og avklare enkelte begreper som jeg anvender i oppgaven.

I kapittel 2 vil jeg gå nærmere inn på NAVs samfunnsoppdrag og hvordan NAV jobber med ungdom i praksis. Videre vil jeg også gi en introduksjon til prosjektet NAV Human, hvordan det organiseres og hva som er formålet. Jeg har valgt å gi NAV og NAV Human et eget kapittel da oppgavens hovedfokus omhandle prosjektet.

I kapittel 3 vil jeg se nærmere på teoretiske perspektiver som er anvendelig med tanke på å svare på min problemstilling. Jeg har valgt å bruke teorier rundt gruppearbeid, makt og selvbilde. Ved det teoretiske bakteppe vil jeg presentere gruppeteorier hvor jeg særlig legger vekt på Ken Heap, med et fokus på hvordan en kan bruke gruppen i endringsarbeidet. Videre vil jeg anvende Bourdieus teori om makt og hvordan det påvirker oss i relasjonene imellom og i samfunnet. Til sist vil jeg se på Honneths annerkjennelsesteori og sette den i lys av hva som skal til for å bedre selvbildet og selvtilliten.

I kapittel 4 vil jeg redegjøre for metodevalg og vitenskapsteoretisk synsvinkel. I metoden vil jeg gå nærmere inn på hvorfor jeg har tatt de valgene jeg har tatt.

I kapittel 5 vil jeg presentere min analyse av datamaterialet. Jeg vil ta utgangspunkt i tre kategorier som var gjentakende i datamaterialet fra intervjuene. Jeg har valgt å dele det opp i:

- Hva gir oppfølging i gruppe som individuelle samtaler ikke muliggjør
- Kan gruppen skape en tilhørighet
- Utvikling av selvtillit og et bedret selvilde
- Hvordan gruppearbeidet påvirkes av maktbalansen

I kapittel 6 vil jeg diskutere empirien opp mot de teoretiske perspektivene som er presentert tidligere i oppgaven og annen forskning som er gjort på feltet.

I det siste kapitelet vil jeg sammenfatte hovedfunnene i en oppsummerende avslutning.

Kapittel 2 NAV og arbeid med unge og utenforskap

I dette kapittelet vil jeg gå nærmere inn på hva NAV er, og hvilken rolle NAV har som fordelere av velferdsgodene. I sammenheng med forståelsen av NAVs samfunnsoppdrag vil det være relevant å sette det inn i en historisk kontekst. Videre vil jeg se på hvordan NAV arbeider med brukergruppen ungdom og hva som er særegent for dem. Avslutningsvis i kapittelet vil jeg gi en beskrivelse av prosjektet NAV Human og hva som er mål og hensikt.

2.1 Synet på arbeid i en historisk kontekst

For å forstå betydningen av arbeid er det aktuelt å se på hvordan samfunnet og politikken har sett på arbeid i en historisk kontekst. En retrospektiv analyse av Karl Marx' politiske teori viser hvordan arbeid har vært en sentral faktor i formingen av menneskelig identitet og eksistens. Industrialiseringen var markere starten på arbeidsmarkedet slik det fremstår i dag. En konsekvens av denne utviklingen var urbaniseringen, hvor individene migrerte fra landsbygdene til de urbane sentra i jakten på arbeid. Halvorsen (2004) beskriver at utover på 50- 60-tallet utvikles den offentlige velferden hvor offentlige stønader blant annet skulle sikre enslige mødre og fattige. Slik utvikles gradvis velferdsstaten for å ivareta innbyggernes behov (Halvorsen, 2004). Siden 90-tallet har arbeidslinja vært det politiske mantra i Norge. Prinsippet bak arbeidslinja innebærer at den norske velferdsstaten legger vekt på å stimulere til arbeid og aktiv deltakelse i samfunnet som en primær måte å sikre velferd på. Formålet er å fremme inkludering i arbeidslivet, redusere avhengigheten av offentlige stønader og bidra til økt økonomisk bærekraft i velferdsstaten (Hagelund et al., 2016).

I Norge i dag er det liten tvil om at arbeid har hatt høy verdi i samfunnet, hvor eksempelvis det å være integrert i samfunnet nærmest krever et arbeidsforhold (Goul et al., 2003). Det eksisterer en konsensus om at alle skal være i inntektsgivende arbeid for fellesskapet. Slik definerer vi oss gjerne gjennom jobben vi har. Videre peker Goul et al. (2003) på at arbeidsledighet blir i dag forstått som strukturelle utfordringer hvor arbeidsmarkedet ikke legger til rette for enkeltindividet.

Derimot ser vi i dag at arbeidsledighet gjerne har et negativt stempel. Goul et al. (2003) beskriver at en ofte forbinder arbeidsledighet med latskap eller dovenhet. Slik kan gjerne stønadsmottakere bli sett på som snyltere av velferdsgodene. Noe av årsaken til stemplet kan handle om de velferdsmessige følgene av arbeidsledigheten. Det som ofte betegnes som

negative følger er de økonomiske tapene (Goul et al., 2003). Mer aktuelt ut fra oppgavens tema er å se på de personlige tapene ledigheten kan skape, spesielt blant unge arbeidsledige.

2.2 Lediggang blant ungdom

Å stå utenfor utdanning og arbeidsliv vil ha store konsekvenser for ungdommenes framtid. En rapport fra Horn et al. (2020) peker på særlig de psykiske helseplagene lediggang kan føre med seg. Når vi vet hvilket utfordringsbilde vi står framfor i årene framover, med mangel på arbeidskraft i flere sektorer, er dette også et særskilt samfunnsproblem. Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse viser til de nyeste tallene fra statistisk sentralbyrå fra utgangen av 2023, hvor 9,2 % av gutter og 9,7% av jenter i alderen 15 til 29 år står utenfor arbeid, utdanning og opplæring (HK-dir, 2024). Horn et al. (2020) viser til at 2 av 3 av ungdommene i undersøkelsen har en subjektiv følelse av utenforskap. Forståelsen av hva utenforskap kan medføre kan derfor forstås gjennom det historiske synet på arbeid. Gjerne føler ungdommene på en form for skam og en sosial eksklusjon fra resten av samfunnet.

En ser også fra NAV sin statistikk, på deres egne sider fra 2024, at det har vært en dobling av unge uføre de siste ti årene. Det vises til at halvparten av de som mottar uføretrygd i 20-årene har medfødte sykdommer, og resterende halvpart har psykiske lidelser (nav.no, 2024). Dette peker på en utvikling i samfunnet med en økning av ungdom som ikke klarer de kravene arbeidslivet har i dag. Dette er en særlig bekymring i forlengelsen av det Horn et al. (2020) påpeker angående utenforskapets slagside. Her kan en også spørre seg om noen opplever utenforskap på grunn av de psykiske plagene, eller om de psykiske plagene er skapt på grunn av utenforskapet.

En del av utfordringsbildet rundt arbeidsledighet omhandler hvordan det påvirker den psykiske og den fysiske helsen. Oses et al. (2014) skriver i en rapport fra SINTEF om det de kaller den nye tapte generasjonen. Mange unge har i dag lav arbeidserfaring og opplever seg slik unyttige. Undersøkelsen er gjennomført på unge med spesielt tilpasset innsats og varig tilpasset innsats fra NAV. Studien viser til at mange av disse ungdommen har behov for å opparbeide seg selvtillit og en bedre selvfølelse rundt sine egne evner (Ose et al., 2014). Goul et al. (2003) viser i samsvar med rapporten til SINTEF at det eksisterer negative holdninger rundt lediggang i samfunn. Særlig opp mot ungdom som er i starten av arbeidslivet. (Goul et al., 2003)

2.3 NAV og arbeid med ungdom og utenforskap

Som forvalter av den norske velferdsstaten vil NAV møte store utfordringer i årene som kommer. En del av utfordringsbilde vi ser er økte kostnader og økt ledighet. I sammenheng med utfordringsbilde gjennomførte Arbeids og velferdsdirektoratet, NAVs Omverdensanalyse i 2023. Formålet var å se på hvordan samfunnsendringene ville spille inn på NAV sitt samfunnsmandat i årene fram mot 2035. Det pekes på at det kan oppstå en særlig høy risiko i møte mellom NAV og marginaliserte og sårbare grupper (Arbeids- og velferdsdirektoratet, 2023) Masteroppgavens fokus vil særlig omhandle gruppen ungdom ved NAV, med ulike innsatsbehov.

Brukergruppen med hjelpebehov fra NAV har endret seg de siste årene. Unge under 30 år har behov for mer omfattende hjelp, og er slik er prioritert gruppe. I dag er en av NAVs, og samfunnets hovedutfordringer unge som står utenfor arbeidsmarkedet. Gjerne vil det også si at de ikke har erfaringer eller kompetanse fra yrkeslivet. Dette medgjør at en ser en økning i antall unge uføre. Statistikk fra NAV viser til at stadig flere unge blir uføre og at prognosene sier at økningen vil fortsette å stige i årene som kommer (nav.no, 2024). Veien tilbake til arbeid er lang når en står langt utenfor arbeidsmarkedet og verken har tro på seg selv eller sine egne ferdigheter.

Ungdom er en prioritert gruppe i NAV, som synes gjennom det årlige tildelingsbrevet fra Arbeids- og velferdsdirektoratet. I en rapport fra FAFO beskriver Strand et al. (2015) at NAV har en helt sentral rolle i oppfølgingen av unge som ikke har fullført utdanningsløp eller etablert seg i arbeidslivet. All ungdom som NAV møter er svært forskjellige, men til felles er tanken om at de trenger tettere og raskere hjelp for å integreres i samfunnet (Strand et al., 2015).

Ved henvendelser til NAV kontoret deles brukere opp i ulike innsatsbehov ut ifra hvilket hjelpebehov de har. Er ungdommen arbeidssøkere vil innsatsbehovet bli klassifisert som *standard innsats* dersom det er trolig at en selv vil kunne oppnå arbeid innen kort tid. Da vil ungdommen motta generell veiledning til yrkesvalg, og bistand til jobbsøking hvor det er aktuelt (Strand et al., 2015).

Hvis ungdommen står lenger unna arbeidsmarkedet vil de plasseres under *situasjonsbestemt innsats*. Ved et slikt innsatsbehov har typisk ungdommen avbrutt utdanningsløp, eller av andre grunner trenger bistand til å skaffe seg erfaring. Ved situasjonsbestemt vil ungdommen motta en aktivitetsplan som utarbeides med veileder. Sammen vil veileder og ungdom utarbeide

aktivitetsplanen som sier noe om hva ungdommen skal gjennomføre framover i tid. Dette kan være arbeidspraksis eller arbeidsmarkedstiltak fra NAV (Strand et al., 2015).

Søker ungdommen på arbeidsavklaringspenger skal innsatsbehovet settes til *spesielt tilpasset innsats*. I den sammenheng vil det utarbeides en arbeidsevnevurdering som sier noe om ungdommens muligheter på arbeidsmarkedet og ressurser hos individet. Dette er et vedtak som vil styre hensiktsmessige målsetting for oppfølgingen. I likhet med situasjonsbestemt skal også spesielt tilpassede få en aktivitetsplan (Strand et al., 2015).

Dersom det ikke er aktuelt for ungdommen å komme tilbake til arbeidslivet vil personen overføres til *varig tilpasset innsats*. Dette vil si at det søkes på en 100% ufør, eller om det er en uføregrad (Strand et al., 2015).

2.4 Aktivitetsplikten

En sentral del av arbeidet i NAV innebærer brukers aktivitetsplikt. Det vil si at bruker plikter å bidra aktivt for å komme seg ut i arbeid. Aktivitetsplikten ser en i de ulike ytelsene i NAV, og det vil slik si at adgangen til velferdsstønadene er avhengig av gjennomføring av avtalt aktivitet. Fylles ikke kravet kan stønaden reduseres (Hagelund et al., 2016). Aktivitetsplikten står enda sterkere hos unge under 30 år. I en ny lovhjemmel fra 2017 kommer det fram at det skal stilles vilkår om aktivitet til sosialhjelpsmottakere under 30 år. Dette er formulert i sosialtjenesteloven §20a (nav.no, 2020).

En utbredt tendens i hele Europa er implementeringen av aktive betingelser for å motta velferdsytelser. Hagelund (2016) beskriver at dette innebærer at mottakerens rettigheter til disse ytelsene avhenger av deres deltakelse i visse aktiviteter, for eksempel arbeid for trygd, aktiv jobbsøking eller deltakelse i kurs og opplæring. Slike krav om aktivisering presenteres ofte som tiltak for å forbedre stønadsmottakerens ferdigheter og kompetanse. Målet er å øke deres evne til å være selvhjulpne og uavhengige (Hagelund et al., 2016).

For å håndheve disse aktive betingelsene, er det nødvendig med et system av sanksjoner rettet mot brukere som ikke oppfyller kravene. Særlig peker Hagelund (2016) på at hvis aktivitetspolitikken skal fungere avhenger det av at det eksisterer sanksjoner hvis gjennomføringen ikke er til stede. Det vanskelig med denne politikken er at den belager seg på skjønn. Praksisen kan være forskjellig mellom NAV kontorene, men også mellom

veilederne (Hagelund et al., 2016). Utfordringen her ligger mellom veileders ønske om å hjelpe og bruk av tvang.

2.5 Ungdomsgarantien

Som en del av å få unge ut i aktivitet ble ungdomsgarantien innført i NAV. Garantien har eksistert siden 90-tallet, men i 2023 slo en ny ungdomsgaranti i kraft for å styrke innsatsen. Regjeringen skriver på sine sider at formålet er enda tettere oppfølging av ungdom. Garantien gjelder personer mellom 16 til 30 år. Årsaken til behovet for en ny ungdomsgaranti er den økende utfordringen med unge under 30 som tår utenfor arbeid (inkluderingsdepartementet, 2023). Det som er nytt med den nye ungdomsgarantien er at NAV nå skal sikre ungdom helt ned til 16 år alder. Tidligere har NAV fulgt opp fra myndighetsalder. Dette vil kreve en tettere tilnærming enn tidligere.

I sammenheng med den nye ungdomsgarantien i NAV skrev Anundsen (2023), direktør for NAV Vestfold og Telemark, om hvordan ungdom er nøkkelen til Norges framtid. En særlig utfordring ved arbeidsledighet blant ungdom er at de ikke har erfaringer med arbeidslivet fra før. Slik får de en lav tilknytning som er vanskeligere å endre jo lengre tid det går (Anundsen, 2023).

Hardoy (2006) viser i sin rapport angående ungdomsgarantien hvordan tiltak kan være effektivt som en del av aktivitetskravet. Ved ungdomsgarantien skal ungdommene få utviklet en aktivitetsplan senest en måned etter en har mottatt oppfølgingsvedtaket fra NAV. Typisk hvis målet er arbeid eller utdanning settes det i gang tiltak. Ved tiltaksdeltakelse kan ungdommen selv finne ut av de klarer på egenhånd, og slik unngå passivitet. Den andre fordelene kan være at ungdommen får erfaringer med å jobbe og også innad et felt. Slik kan det gjøre det enklere å søke jobber i etterkant. Likevel pekes det også på at tiltak kan skape en avhengighet til NAV, hvor en ikke aktivt selv leter etter jobber fordi det er noen som gjør det for deg (Hardoy, 2006).

2.6 Innholdet i prosjektet NAV Human

I lys av utfordringsbilde i årene framover vil det kreve et særlig fokus på unge og utenforskap. Denne utfordringer søker NAV Human mulighet for å løse. NAV Human er et prosjekt som har som formål å redusere ungt utenforskap. Særlig ligger fokuset på gruppeoppfølging av

ungdommene i motsetning til den tradisjonelle individuelle oppfølging som en ser er gjennomgående i NAV i dag. Målet med prosjektet er å skape en gruppemethodikk med digitale verktøy for å kunne gjøre unge til sjef i eget liv. Ungdommene som møter til gruppesamlingene har alle ulikt behov for hjelp fra NAV, med ulikt innsatsbehov. Det kan være alt fra arbeidssøkere, med noe tilknytning til arbeidsmarkedet, til uføre med varig tilpasset innsats (Aas, 2021).

I samtale med prosjektleder ved NAV Human, Astrid Gjeraker har jeg fått mye informasjon om prosjektet. Hun forteller at hensikten med å bruke gruppearbeid som metode handler om at gruppen skal kunne løfte hverandre og lære av hverandre. Bakgrunnen for prosjektet omhandler den prekære samfunnsutfordringen ungt utenforskap er i dag. Prosjektet er et partssamarbeid mellom NAV Vestland ved NAV Øygarden og næringsliv ved Læringsliv AS.

Aas (2022) skriver på innovative anskaffelser sin nettside, fra et intervju med leder for NAV Øygarden, Astrid Gjeraker og leder for Læringsliv AS, Sverre Konrad Nilsen. NAV Human har fått statlige midler til å gjennomføre prosjektet i en ramme på 2 år. Prosjekteier er NAV Vestland, hvor det i tillegg til NAV Øygarden er innhentet innkjøpsressurser ved veiledere og fagfolk fra NAV Askøy. Videre også NAV sentralt som sitter i styringsgruppe for prosjektet. Læringsliv AS ble valgt som leverandør etter forhandlinger grunnet høy kompetanse innen gruppeprosesser og veiledning. Prosjektet er nå inne i en utviklingsfase hvor modellen er utformet med hjelp fra veiledere og ungdommene selv (Aas, 2021).

Videre forteller Gjeraker om den digitale veilederen som er utviklet. Denne tas i bruk av veilederne, og beskriver hva som skal gjennomføres ved hver samling. Samlingene pågår over fem uker hvor det gjennomføres til sammen 10 samlinger. Det er to samlinger i uken med et omfang på rundt to timer hver. Prosjektleder Astrid Gjeraker, beskriver at formålet med prosjektet er å lage en helhetlig gruppefølgingsmethodikk. Det er ønskelig at det skal kunne forenkle oppfølgingen, sikre høy kvalitet og at brukerne skal oppleve tilbudet som motiverende. Slik skal gruppen kunne være med på å skape positive endringer i ungdommens liv (A. Gjeraker, personlig kommunikasjon, 11. mars 2024).

Leder i læringsliv AS, Sverre Konrad Nilsen, forklarer at prosjektet skal utvikles i partnerskapet. Hensikten er å utvikle et verktøy som skal engasjere ungdommen, skape et handlingsverktøy hvor ungdommene selv skaper sin egen framdrift og et støttende verktøy for veilederne. Prosjektet startet opp i 2022, og har etter ca. ett år startet å gjennomføre samlingene med ungdommer etter behovskartlegging (Aas, 2021).

2.6.1 Den digitale veilederen

Den digitale veilederen beskriver hva som er hensikten og målet for hver samling. Ifølge den interne veilederen omhandler den *første samlingen* at deltakerne skal bli kjent med hverandre og med seg selv. Hensikten med den første samlingen er at alle skal si noe, og at alle skal bli sett. Ungdommene skal dele hvilke drømmer de har for framtiden og snakke om dette i fellesskap. Videre er hensikten å snakke om at det vi øver på, blir vi bedre på og at for å nå målene våre må vi gjøre en aktiv handling.

Den *andre samlingen* handler om å dele pluss historier for å bevisstgjøre de valgene en tar. Formålet er at ungdommene skal bevisstgjøres egne ressurser og hva de har mestret ved å konkretisere det ut ifra historier fra eget liv. Her er ønsket at ungdommene skal begynne å kommunisere med hverandre, og gi tilbakemeldinger. En del av nøkkelordene i denne samlingen er kompetanseord. Målet er at ungdommene skal gi tilbakemeldinger til hverandre om hvilken kompetanse de har brukt i den gitte historien for å bevisstgjøre ungdommene om deres ressurser. Tanken er at når det kommer fra en annen ungdom, vil det ha en annen innvirkning enn fra veileder.

Ved den *tredje samlingen* får gruppen innsikt fra en arbeidsgiver som beskriver prosessen ved å søke etter arbeidstakere. Det deles historier og eksempler fra intervju hvor det er ønskelig at ungdommene skal få et positivt og realistisk bilde på arbeid. Både å anskaffe seg jobb, men også å beholde. Målet er å redusere noe av barrieren for å tørre og kommunisere med arbeidsgivere.

Den *fjerde samlingen* handler om å skape en bevissthet rundt hvordan vi tar vare på oss selv. Målet er at ungdommene skal reflektere over at de er den viktigste personen i sitt eget liv, og at det derfor er viktig å ta vare på seg selv. Ved å bry seg om seg selv, investerer vi tid til vår egen personlige utvikling. Det handler om å forstå sine egne verdier, interesser, styrker og svakheter. For at vi skal kunne vise omsorg for de rundt oss er vi avhengige av at vi tar vare på oss selv.

Femte samling omhandler det å ta egne valg. Å bevisstgjøre ungdommene om at de valgene vi tar i livet er de som fører oss videre. Videre omhandler det også om å reflektere rundt disiplin og motivasjon. Enkelte ganger må vi gjøre noe uten at det er lystbetont.

Den *sjette samlingen* utforsker vår egen mulighet til å bygge veien mot et mål. Fokuset ligger på at vi har behov for utvikling og trening skal vi kunne nå et reelt mål. Ønske er at en skal få

i gang en samtale om at ting ikke alltid går som en har tenkt. Mulighet for utvikling eksisterer i å være bevisst dette og ikke stoppe ved første motgang.

Den *syvende samlingen* omhandler hvilken makt vi har i møte med andre mennesker. Fokuset ligger på hvordan vi kan spille andre gode. Videre hvordan vi gjerne blir møtt på samme måte som vi selv møter andre. Hvilke valg vi tar i møtene vi har i løpet av en dag har også betydning for oss selv. I samlingen snakkes det også rundt hvordan vi holder avtaler til oss selv. Avslutningsvis for ungdommene en oppgave om å si noe fint til tre personer innen neste samling.

I den *åttende samlingen* reflekteres det rundt hvem jeg er, og hvilke roller jeg har. Hva er det som skaper stress i hverdagen og som stjeler energi. Videre snakkes det om hvem vi ønsker å være og hvilken grad en har mulighet til å velge. Hva tror hver enkelt er viktig, og hva må en jobbe med.

I *niende samling* diskuteres hvem en ønsker å være i arbeidslivet. Å kunne bygge tro og trygghet rundt sine egne styrker for å skape et positivt selvbilde. Slik er ønske å bevisstgjøre ungdommene rundt egne styrker og muligheter.

Den *tiende*, og siste samlingen er lagt opp til at en skal lytte til hva ungdommene har oppdaget. Hensikten er å vise ungdommene at de har tatt steg gjennom prosessen mot en positiv utvikling.

Nærmere inn på innholdet har NAV Human et fokus på hele mennesket og hvordan alle aspekter i livet påvirker oss som mennesker. Bevisstgjøring rundt hvordan en bruker sin egen tid i løpet av et døgn. Økt bevissthet rundt egne ressurser og det ungdommene har mestret ved å knytte det opp imot en konkret opplevelse. Også bevissthet rundt at det viktigste verktøyet vi har er oss selv. For at vi skal kunne fungere for oss selv, og for de rundt må vi nettopp ta vare på oss selv. Videre er det også et arbeidsrettet fokus opp imot særlig å senke terskel for å kontakte arbeidsgivere (A. Gjeraker, personlig kommunikasjon, 11. mars 2024).

Kapittel 3: Teoretiske perspektiver

I det følgende kapittelet vil jeg presentere det teoretiske rammeverket for masteroppgaven. Jeg vil i den første delen av kapittelet presentere gruppeteori og se på Shulman (2006), men særlig Ken Heap (2005) sine teorier rundt gruppearbeid. Jeg vil se på tidligere studier og gjennomføringen av oppfølging i gruppe ved NAV Jobbhuset. Videre vil jeg presentere grunnleggende teori rundt makt i lys av Bourdieu sitt perspektiv. Til sist i kapitelet vil jeg se nærmere på teorier rundt selvtillit og selvbilde.

3.1 Gruppeteori

Sosialt arbeids teorier og perspektiver bærer preg av fokus på individ i kontekst av dets miljø og nettverk. Derimot synes det å være færre teorier som sier noe om effekten av å bruke gruppen som ressurs. Vi vet at vi mennesker er sosiale vesen av natur. Slik vil gruppene vi er en del av i løpet av livet ha stor betydning for oss.

Shulman som en sentral teoretiker i sosialt arbeid kan gi et grunnleggende perspektiv. I likhet med mange teorier i sosialt arbeid fokuserer Shulman på individuelt sosialt arbeid. Han har dog likevel i sin teori valgt å se på verdien av gruppen som ressurs for enkeltindividet. Shulman (2010) beskriver gruppen som positiv ved at en kan dele like erfaringer og opplevelser. Særlig se det ut til at å følges opp i gruppe kan føre til at en ikke føler seg alene om sine utfordringer og følelser. Gruppen blir en arena for utveksling av vanskelige følelser som kan føles ensomt å sitte med for seg selv. Slik beskriver Shulman (2010) at gruppen kan fungere som et gjensidig hjelpesystem.

I likhet med Shuman, har Ken Heap (2005) sett på verdien av gruppen som verktøy. Han understreker at medlemmene av gruppen kan støtte hverandre når de deler av sine erfaringer. Slik kan gruppen støtte hverandre i endringsprosesser ved å utveksle ideer, erfaringer og forslag til løsninger med gruppemedlemmer som er i like situasjoner. Det vil slik kunne skape en helt annen dynamikk enn ved å ta imot veilederes velmente råd. Ikke minst kan det utvikles personlige forhold mellom gruppens medlemmer som kan virke støttende og identitetsbyggende for individene.

Heaps (2005) gruppeteori tar utgangspunkt i hvordan vi mennesker påvirkes av den gruppen vi er en del av gjennom livet. Hvordan de andre medlemmene av gruppen kan påvirke oss og hva vi tenker om oss selv. Ulike grupper som oppstår, kan være frivillige, danna eller tvungne. Heap (2005) poengterer at vi ofte forbinder begrepet «hjelp» med «råd» i hjelpeapparatet. Hva som

nødvendigvis ligger i ordet hjelp, kan få en litt annen betydning i gruppe enn det vil få i en individuell samtale. Her pekes det på at det praktiske hjelpearbeidet bærer preg av metodikk fra psykoterapien. Kontaktforholdet vil ha et annet ståsted når en ser det ifra gruppeteoriens fokus. Heap (2005) peker på at forskjellen mellom individuell- og gruppeoppfølging ikke bare ligger i at den individuelle vil foregå en-til-en. Å arbeide i grupper skaper et rom å jobbe med sosiale utfordringer. Det omhandler et møte mellom mennesker som sammen utfordrer hverandre. Hjelperessursen ligger slik i selve gruppen (Heap, 2005).

3.1.1 Hvordan kan gruppen hjelpe?

Å bruke gruppen som hjelpemiddel har siden 40-tallet vært forsøkt som supplement til den tradisjonelle samtalen. Fokuset har vært å forsøke å bruke gruppen til å hente fram brukernes egne ressurser. Det var tenkt at en slik skulle styrke brukerens evne til å ta kontroll, som i større grad skulle føre til løsninger og avgjørelser. Gjennomføring av gruppeoppfølging har siden vært brukt på ulike grupper i helseapparatet. Særlig ser en at det er brukt i sammenheng med ungdom.

Forskning gjort på feltet viser til at gruppen skaper en annen tilnærming til ungdommenes utfordringer. I en studie fra 2011, kommer det fram at det er ungdommene selv som er best rustet til å støtte hverandre. Særlig da de er i samme livsfase og kjenner seg igjen på en annen måte i utfordringene enn det nødvendigvis hjelpeapparatet vil kunne få til. Å dele av livserfaringer i gruppe kan muliggjøre refleksjon over tidligere erfaringer, og slik øke muligheten til endring (Sek-yum Ngai et al., 2011). En lignende studie er gjort av Mishna et al. i 2010. Forskningen var et pilotprosjekt for å forsøke å få ungdom med lese- og skrivevansker til å få støtte og aksept fra de rundt. Studien viser at oppfølgingen i gruppe var en bidragsyter for ungdommene til å utvikle sosiale ferdigheter og selvtillit (Mishna et al., 2010).

Malekoff (2007) viser til forståelsen av at arbeid med ungdom er utfordrende. Særlig da en som profesjonsutøver vil preges av rollen som den voksne uansett hvilken alder en er i. Malekoff har i sin studie sett på særlig tre egenskaper som er viktig i oppfølging i gruppe: oppførsel, verdier og kunnskapsgrunnlag. Ved oppførsel siktes det til hvordan en møter ungdommen. Særlig pekes det på at en ikke bør ta seg selv så høytidelig, og møte ungdommen med humor. En må bli kjent med ungdommen, særlig da settingen ofte kan bære preg av å være normativ. Her mener Malekoff at humor kan fjerne noe av den formelle settingen. Videre kreves det også en åpenhet og nysgjerrighet rundt hva ungdommen formidler, da det første som blir sagt ikke er sannheten eller det de ønsker å formidle (Malekoff, 2007). Når Malekoff (2007) snakker om

verdier sikter han til viktigheten av å tro på gruppemedlemmenes potensiale til endring. Hvor hver enkelt har muligheten og evner, samt retten til selvbestemmelse over eget liv. Kunnskapsgrunnlaget vil si at kunnskap og erfaringer skal organisere arbeidet med grupper (Malekoff, 2007).

3.1.2 Fordeler med gruppeprosessen

En av kjerneverdiene med gruppeprosesser er å skape samhold mellom medlemmene. Olsson og Martin (2012) deler samholdet i gruppen opp i tre kategorier: interpersonelt samhold, arbeidssamhold og gruppestolthet. I det interpersonelle samholdet snakker vi om den relasjonen som skapes mellom to eller flere mennesker. Her pekes det på at veileder har en sentral rolle for å skape en trygg arena for fri kommunikasjon. Arbeidssamholdet dreier seg om innhold og gruppens funksjon. I den sammenheng å skape et felles mål for arbeidet. Å føle gruppestolthet er sentralt for å kunne føle samhold i gruppen. For at gruppen skal kunne føle en viss tilhørighet til de andre avhenger det av en stolthet rundt den prosessen som foregår. Likevel ser en at en fallgrube kan være om gruppen romantiserer negative egenskaper som gruppen har til felles. Dette kan eksempelvis være at ungdom dyrker det å ha havnet utenfor samfunnet fordi det er særegent og annerledes. Det kan skape en fellesfølelse hvor de i stedet for å trekke frem ressursene i hverandre, glorifiserer de negative egenskapene de har til felles. Slik har gruppeleder en viktig rolle ved å følge opp og gi oppgaver som er utviklende (Olsson & Martin, 2012).

Shulman (2010) peker videre på hva som skal til for å skape samhold og gjensidighet i gruppen:

- Dele informasjon: For at gruppen skal fungere som ønskelig er en avhengig av at gruppemedlemmene deler av seg selv. Slik kan en drøfte og dele synsvinkler og tanker rundt medlemmenes opplevelser. Særlig kan da medlemmene lære av hverandre.
- Dialektisk prosess: Det er naturlig at medlemmene i gruppen kan ha ulike syn på temaer. Dette kan skape en sunn og positiv samtale som skaper mulighet for læring ved å høre andres synsvinkler. Slik utvikler deltakerne sin egen forståelse.
- Tabuområder: Ut ifra hvilken gruppesammensetning en har vil medlemmene ha ulike kulturer og verdier. Slik er ulike verdier mer eller mindre akseptert. Gjennom samtale i gruppen kan en utforske tabuområder og hva som ligger bak det.
- «Alle i samme båt»: Hvis gruppen erfarer at de andre i gruppen har like opplevelser og utfordringer kan deltakerne få en opplevelse av å være mindre ensom. Det at de andre

kan kjenne seg igjen i følelsene de sitter på kan gjøre det enklere å forholde seg til. Slik kan en ta tilbake kontrollen over utfordringen da en kan få en opplevelse av at det ikke er så spesielt eller annerledes enn hva alle andre føler på.

- Gjensidig støtte og krav: Hvis gruppemedlemmene opplever at det er åpent og trygt å dele kan det støtte opp selvtilliten og selvfølelsen. Å oppleve at de andre støtter deg og føle empati kan utvikle en handlingskraft hos den enkelte. Gjerne hvis de andre har lignende erfaringer kan de også sitte på kunnskap om hva som har fungert for dem. Både det å oppleve at det ikke er unormalt det du står i, men også det å bli stilt krav til er utviklende. Dette kan skje ved at en utfordres av de andre rundt fastlåste mønstre eller tanker som en har tilegnet seg ved å erfare at det er nytteløst. Mange som har falt utenfor «normalen» opplever mange nederlag som setter spor i tankemønsteret. Ved gjensidig krav og støtte kan disse tankemønstrene utfordres. Også ved at en opplever at en ønsker å gjennomføre det en har blitt utfordret til for å kunne fortelle gruppen om det senere. Slik kan positivt press være med på å skape endring.

(Shulman, 2010)

3.1.3 Gjennomføring av arbeid i grupper

Ved den ordinære individuelle samtalen tas det gjerne utgangspunkt i at veileder skal bruke seg selv i møte med bruker. Denne tanken synes også i gruppearbeid, men i større grad er tanken at gruppen skal bruke hverandre. Slik er gruppen skaper av innhold, og det krever i større grad evne av veileder til å følge prosessene som utarter seg. Heap (2005) peker på at en vanlig fallgrube i gruppearbeid er at gruppemedlemmene henvender seg til gruppeleder i stedet for til hverandre. Slik vil en ikke få den ønskede effekten, men det vil ligne på en individuell samtale (Heap, 2005). Det vil stille krav til gruppeleders evne til å utfordre og skape interaksjon mellom medlemmene.

Hva som skal til for å skape en god gruppeprosess synes gjerne gjennom hvordan medlemmene utvikler seg sammen. Olsson og Martin (2012) beskriver at prosessen kan deles opp i en arbeidsprosess og en sosioemosjonell prosess. Den sosioemosjonelle prosessen kan forklares som gruppens lim. Det vil si det som skaper motivasjon og samhold i gruppen. Det å jobbe i grupper på denne måten gir god informasjon om hvordan individet fungerer i sosiale settinger. For enkelte kan det å ta ordet i en gruppe være svært utfordrende. Særlig hvis hverdagen består av lite sosial omgang med andre (Olsson & Martin, 2012).

Heap (2005) peker videre på ressurser som vil dannes i gruppen. Det vil si egenskaper ved gruppen som kan utfordre og hjelpe hver enkelt i de utfordringene en står i. Først peker han på *gruppestøtten* som kan utvikles ved at medlemmene opplever emosjonell støtte fra de andre. Det å stå i vanskelig situasjoner og erfare at andre enten har lignende opplevelser, eller validerer det du sier kan gjøre situasjonen lettere for den enkelte. *Gruppek kontroll* skjer når medlemmene endrer adferden sin for å passe inn i gruppen. *Gjenkjenning* er særlig når medlemmene opplever at de kan kjenne seg igjen i andres følelser og refleksjoner. Det kan skape en følelse av å ikke være alene, og oppleves slik ikke like skamfullt. Dette kan igjen føre til en *generalisering*. Ved å generalisere de følelsene ungdommene sitter på kan det oppleves som mer normalt og mindre stigmatiserende.

Helt essensielt for vellykket gruppearbeid er en god planleggingsfase, mener Heap (2005). Spørsmål som er viktig å stille seg er: Hva er målsettingen med gruppen? Hvorfor skal det brukes gruppe? Hvor stor skal gruppen være? Hvordan kommer det til å bli? Særlig er det viktig å reflektere over om gruppen vil kunne være *støttende*, skape *gjenkjenning* og muliggjøre *generalisering*. I sammensettingen av en gruppe pekes det på at det ikke er et mål om størst mulig likhet, men at medlemmene skal kunne identifisere seg med hverandre. Det beste er om en skaper en balanse mellom ulike hjelpebehov, synspunkter og erfaringer. Å sette en målsetting for gruppen kan også være viktig for å skape innholdet. Slike mål kan ofte være å komme seg ut fra isolasjon eller andre personlige utfordringer (Heap, 2005).

Videre peker Heap (2005) på rekrutteringen inn til gruppen. For de fleste oppleves det som skummelt og utfordrende å møte ukjente mennesker i en gruppe. Særlig hvis premisset for gruppen er at en skal snakke om personlige utfordringer, og dele av sine livserfaringer. Slik er det en viktig del av gruppearbeidet for gruppeleder å møte gruppemedlemmene med anerkjennelse for disse følelsene. Særlig i begynnelsen hvor mange opplever det som skummelt å skulle ta ordet og ta plass i gruppen, er det viktig at gruppeleder støtter og ikke presser til deltakelse (Heap, 2005).

3.1.4 Begrensinger

I sammenheng med å se på hvilken effekt arbeid i grupper kan ha, vil det også være naivt å ikke si noe om begrensninger. Heap (2005) peker på at rollen som gruppeveileder kan være særlig utfordrende. Det kan være vanskelig å ikke invadere eller kontrollere prosessen, særlig hvis en opplever motstand i gruppen. Da mister en utvikling innad i gruppen hvor deltakerne skaper

noe sammen. Forutsetninger for en god gruppeprosess er at det utvikler seg personlige forhold mellom deltakerne. Dette vil kreve at en skaper et engasjement innad hvor medlemmene ser positivt på å delta. Heap (2005) ser at det er en tendens til at gruppeleder har en sentral rolle, og at henvendelser går tilbake til leder. Han peker på at dette er forholdvis kulturelt betinget, da vi ofte henvender oss til «ekspertisen» for svar. Særlig i arbeid med ungdom kan rollen som gruppeleder identifiseres med lærerrollen (Heap, 2005).

Et annet aspekt som ofte kan være ødeleggende for gruppeprosessen er gruppeleders frykt for stillhet. Det har ofte utspring i leders usikkerhet. For at alle gruppemedlemmene skal kunne ta den plassen en ønsker, er det nødvendig med stillhet for å utfordre refleksjon. Det vil slik være viktig å legge bort presset på sin egen autoritet og prestasjon, for å kunne registrere og mobilisere gruppeprosessen. Derimot peker Heap (2005) på at uansett hvordan man tilrettelegger vil ikke nødvendigvis alle grupper fungere. Det viktig er derfor at det ikke finnes en korrekt måte å sette sammen en gruppe på, men at gruppen må selv skape sitt eget innhold (Heap, 2005).

3.1.5 NAV Jobbhuset

Det er tidligere også forsøkt lignende metoder for å bruke gruppen som ressurs i veiledningen i NAV. Etableringen av NAV Jobbhuset har som mål at unge fra 18 til 25 år skal øke motivasjon til å søke jobb eller utdanning med bruk av gruppeaktiviteter. Landrø et al. (2020) har i en artikkel angående Jobbhuset vist til hvordan gruppens potensiale særlig ligger i hvordan de unge kan bidra for hverandre. Veilederne i jobbhuset tar rollen som gruppeleder, hvor formålet er å øke bevissthet rundt tidligere erfaringer og egne ressurser sammen med veileder og de andre i gruppen. Årsak til etablering av tilbudet var et ønske om en alternativ oppfølging til den individuelle oppfølgingen med tradisjonelle samtaler over tid (Landrø et al., 2020).

Deltakerne er en sammensatt gruppe med ulike utfordringer som psykiske lidelser, rusproblematikk, avbrutt skolegang, lav kompetanse eller andre helseproblemer. Landrø et al. (2020) beskriver at veileder og ungdom utvikler en uformell relasjon som en ikke ser i den ordinære oppfølgingen. Derfor har også Jobbhuset valgt å bruke lokaler utenfor det ordinære NAV-kontoret i oppfølgingen. Det satses også på en helhetlig tilnærming hvor det fokuseres både på målet om varig tilknytning til arbeidslivet, men også personlig økonomi eller det å komme tidsnok på kurs. Fokuset settes på at det er ungdommen selv som har ansvar for eget liv. Videre også å avdekke hvilke ressurser hver enkelt har for å utvikle selvstendige

ungdommer som tar kontroll over egen framtid. Underveis i kurset går veileder igjennom temaer som jobbsøknad, CV, men også søvn, ernæring, trening og personlig økonomi (Landrø et al., 2020.).

Resultater viser at oppfølgingen i gruppe ved Jobbhuset har virket positiv. Særlig fokuserer Landrø et al. (2020) på hvordan gruppen synes å være en ressurs for mestring. Det virker forløsende for ungdommenes selvstendighet og tro på seg selv å oppleve anerkjennelse fra de andre i gruppen. Et av hovedfunnene som synes å skape endring er å få tilbakemelding på egne erfaringer fra de andre gruppe medlemmene. Slik kan ungdommene oppleve styrker og ressurser i det som i utgangspunktet kan oppleves som destruktive eller unyttige erfaringer (Landrø et al., 2020).

3.2 Maktteori – Bourdieu

For å besvare problemstillingen er det relevant å se på hvordan makt spiller en rolle i samfunnet, også den usynlige makten vi ikke nødvendigvis reflekterer over. For å se nærmere på dette vil jeg bruke Pierre Bourdieus teori om makt. I den sammenheng har jeg valgt å fokusere på Bourdieus teori om kapital, habitusbegrepet, symbolsk makt og det sosiale rom da jeg så dette som mest anvendbart i sammenheng med mitt tema. Pierre Bourdieu er ifølge Bugge (2002) en av de fremste teoretikerne rundt maktbegrepet, særlig da det kommer til å forstå det sosiale relasjoner. Videre hvordan vi organiserer det sosiale samspillet i samfunnet til at enkelte individer og grupper har større innflytelse enn andre (Bugge, 2002).

3.2.1 Kapital begrepet

Sentralt i Bourdieus teori står kapitalbegrepet. Ifølge Aakvaag (2008) er kjernen av forståelse av samfunnslivet at individer og grupper kjemper om kapital. Slik forsøker vi alle å jobbe mot å inneha høy kapital for å kunne ha makt i samfunnet. Det vil si at vi i alle sammenhenger i livet forsøker å øke vår kapital i samspillet med de rundt oss (Aakvaag, 2008). Ut ifra Bugge (2002) sin forståelse av Bourdieus kapitalbegrep er knapphet en viktig forutsetning. Med det menes at årsaken til at det eksisterer maktforskjeller i samfunnet er at ikke alle har tilgang til kapitalmiddelelene (Bugge, 2002). Slik er også kapitalbegrepet svært viktig for å kunne forstå Bourdieus teori. Videre forstår Bourdieu kapital ut ifra tre hovedformer: Økonomisk, kulturell og sosial kapital.

Økonomisk kapital kan forstås ifølge Aakvaag (2008) som alle former for økonomiske ressurser. Det vil si det som vil kunne gi en avkastning som eksempelvis penger, aksjer, eiendom, land og råvarer. Det å ha økonomiske verdier gir en makt i form av at en innehar mer av kapital enn andre igjen (Aakvaag, 2008). Slik kan en også se det igjennom arbeidslivet. Det å inneha et lønngivende arbeidsforhold er sett på som høy verdi i samfunnet. Særlig da vi vet at det å være uten arbeid vil medføre og leve i fattigdom. Dette kan en også forstå gjennom den kulturelle kapital, hvor det å inneha høy utdanning og kunnskap er anerkjent med høy kapitalverdi.

Den andre kapitalformen, **kulturell kapital**, blir ofte sett på som den mest dominerende kapitalen i samfunnet. Aakvaag (2008) beskriver at for at det skal eksistere kulturell kapital må det eksistere en allment akseptert høy «smak» i samfunnet. Slik ser vi at i vår vestlige kultur innehar utdanning status, gjennom posisjonen en får i arbeidssammenheng eller også sosial status. Det vil si gjennom prestisje, vennskap eller for eksempel ekteskap. Å ha en vennegjeng rundt seg og bli likt av andre er sett på som en god verdi i samfunnet. Å inneha kunnskap er også av høy verdi. Slik er forskjellen på kulturell kapital fra den økonomiske, at økonomisk kapital eksisterer i fysisk form. I stedet er den kulturelle kapitalen kroppsliggjort og slik eksisterer den i individets habitus (Aakvaag, 2008). Hvis vi ser på ungdom i startgropen av voksenlivet, har det å gjennomføre høyere utdanning høy kulturell kapital. Videre også å inneha et arbeidsforhold. Jo lengre utdanning, og jo høyere lønning, desto høyere kulturell kapital. Derimot vil det å ikke mestre utdanningsløp og arbeidsliv medføre en lav kapital, og slik bli sett på som unyttig i samfunnet.

Aakvaag (2008) deler den kulturelle kapitalen inn i to hovedformer. Den uformelle som vil si det vi kjenner igjen som «god smak». Særlig når vi tenker på dannelse, som gjerne tilegnes gjennom livet. Sosialisering og hva en lærer av sin familie i oppveksten spiller her en viktig rolle. Bugge (2002) peker på at kapitalverdien slik også kan overføres gjennom arv. Det vil si at er du vokst opp i et hjem med høy kulturell kapital, vil generasjonen som kommer etter, arve statusen. Slik er Bourdieu særlig opptatt av klassebakgrunn, og individets skjebne utfra medfødt status. Videre er det den formelle som kan betegne som utdanningskapital. Her vil utdanningstitler via skoler, universiteter og høyskoler spille en rolle.

Den siste formen for kapital ifølge Bourdieus teori er **sosial kapital**. Den sosiale kapitalen vil ifølge Aakvaag (2008) i stor grad handle om å ha et nettverk rundt som en kan mobilisere. Det vil si nære venner, kollegaer, medstudenter, naboer eller andre nettverk en får gjennom sosial

tilhørighet (Aakvaag, 2008). Et eksempel på dette kan være at du gjennom din vennekrets klarer å skaffe deg en sommerjobb.

3.2.2 Symbolsk makt

Bourdieu operer videre med begrepet symbolsk kapital. Bugge (2002) beskriver at den symbolske kapitalen egentlig ikke er en type kapital, men kan forstås som hvordan de ulike kapitalformene framstår og blir oppfattet. Det kan bety ulike former for myndighet eller autoritet (Bugge, 2002).

Bourdieu var særlig opptatt av undertrykkelse og sosial dominans. Slik var han opptatt av å analysere hvordan samfunnsstrukturer påvirker individuelle handlinger og hvilke begrensninger de legger på hva samfunnet anser som vellykket. Han fremhevet særlig den symbolske makten, som representerer den usynlige formen for makt som utøves av de dominerende i samfunnet. Bugge (2002) påpeker at Bourdieu ofte bruker begrepene symbolsk kapital og symbolsk makt om hverandre for å beskrive styrkeforholdene i samfunnet. Videre rundt hvordan sosiale ulikheter oppstår på grunn av ulik tilgang til kapitalformene.

Bourdieu skiller også mellom ulike former for kapital som kan eksistere, inkludert egenskaper ved individet, materielle objekter og sosiale relasjoner. Han understreker at symbolsk makt er en form for makt som ofte utøves uten bevissthet. Både fra de som er underlagt makten og de som utøver den. Bourdieu var opptatt av klassebakgrunnens rolle i å opprettholde maktforskjeller i samfunnet og undersøkte hva som lå til grunn for disse forskjellene (Bugge, 2002).

Et nøkkelbegrep i Bourdieus teori om makt er habitus, som refererer til de internaliserte tankemønstrene og væremåtene som er knyttet til ens sosiale posisjon. Bugge (2002) beskriver at dette innebærer at mennesker med lav kapitalstatus tilpasser seg en posisjon som mindre verdifull eller mindre vellykket. Selv om habitus ofte er ubevisst, kan den endres gjennom livet gjennom refleksjon og bevisstgjøring. Bourdieu argumenterer derfor for at det er mulig å utvikle seg til reflekterte aktører ved å styrke ulike former for kapital gjennom livslang læring og erfaring.

3.2.3 Det sosiale felt og sosial rom

Bourdieu brukte sosiale rom som utgangspunkt for å forstå klasseforskjeller. Aakvaag (2008) forklarer at Bourdieu mente at hvis du befinner deg høyt oppe i det sosiale rom, vil du naturlig inneha høy kapitalverdi. Bourdieu delte det opp i den dominerende klassen, middelklassen og den dominerte klassen. Kapitalformene er objektive, ved at individets maktposisjon er forutbestemt ut ifra klasses tilhørighet. Det trenger ikke å eksistere en subjektiv tilhørighetsfølelse innad i klassene (Aakvaag, 2008).

Innenfor det sosiale rom beskriver Bourdieu sosiale felt. Aakvaag (2008) forklarer sosiale felt som alle feltene innad i rommet, eksempelvis kulturell, vitenskapelig, religiøs osv. Posisjonen i det sosiale feltet er derfor relasjonelt forutbestemt (Aakvaag, 2008). Det vil si eksempelvis i NAV-systemet er leder øverst, veileder under, mens nederst befinner bruker seg. Slik kan de ulike feltene ha betydning innad i det sosiale rommet. I samfunnet er høyere utdanning verdsatt. Veileder har slik mer makt ut ifra utdanning, lønn og ansvarsområde. Det sosiale rom påvirkes av individenes kapitalmengde ut ifra de ulike sosiale feltene.

Bourdieu's teori om makt har blitt kritisert for å være for deterministisk. Bugge (2002) peker på utfordringer rundt Bourdieu's tanke om knapphet av kapital. Det vil si at hvis noen tilegner seg mer kapital, vil det også si at den må tas fra noen andre. Dette er slik en uholdbar teori hvor vi helt klart kan øke enkeltindividets kapital uten at det skal gå utover andre. Med det menes at vi kan eksempelvis gjennom sosiale fellesskap øke den sosiale kapitalen til enkelte uten at det går på bekostning av andres. Videre understreker Bugge (2002) at det ikke finnes noen fasit i hva som er optimal kapital.

3.3 Anerkjennelse for et utviklet selv bilde

Når vi snakker om hva som skal til for at NAV skal lykkes med jobben som gjøres snakkes det ofte om endringsarbeid. En viktig del ved endringsarbeid er å skape mulighet for mestring. Slik kan vi snakke om muligheten for å utvikle selv bilde og selv tilliten gjennom anerkjennelse fra andre. Det er derfor essensielt å se nærmere på selv bilde og anerkjennelse for å kunne vurdere om NAV Human lykkes.

3.3.1 Et utviklende og dynamisk selvbilde

Når vi snakker om selvtillit og selvbilde er det aktuelt å se på hvordan en kan forstå disse begrepene. Forståelsen av begrepene selvverd og opplevd selvtillit har lenge blitt forsket på. Det er en enighet om at selvverd er viktig for menneskets utvikling og helse.

Når det er snakk om egenverd og selvbilde viser ofte teoriene til de utviklingspsykologi. I forståelsen av hva som bygger vår egen forståelse av oss selv er derfor en beskrivelse av begrepene selvtillit og selvbilde aktuell. Slik kan tilknytningsteori være aktuell for å forstå hva som ligger bak individers egenverd. Bunkholdt og Kvaran (2015) beskriver, i sammenheng med kompetanse i barnevernsarbeid, om forståelsen av utviklingen av selvbilde. Det som er styrende for selvbildet er de forventningene og forestillingene vi har av oss selv. Det vil si, det vi opplever er avgjørende for hvordan vi oppfatter oss selv i samhandling med andre. Opplever en flere nederlag hvor en ikke mestrer de sosiale settingen, vil det være med på å styre hvordan en møter lignende situasjon. Slik er det typisk at hvis en har negative erfaringer med jobbsøknader, intervju eller slike situasjoner er det lett å skape et negativt selvbilde av seg selv som mislykket. Det vi erfarer påvirker hvordan vi reagerer på utfordringer (Bunkholdt & Kvaran, 2015).

Egenverd er ifølge Bunkholdt og Kvaran (2015) den følelsesmessige reaksjoner på det opplevde selvbildet. Opplever individet positive erfaringer og slik et godt selvbilde er følelsen stolthet og trygghet. Et selvbilde vil alltid bestå av både positive og negative opplevelser. Derimot kan det vi opplever over tid være avgjørende for hvordan vi ser oss selv. Eksempelvis kan det å være arbeidsløs over tid tære på selvbildet. En negativ sirkel kan skapes ved at et negativt selvbilde ofte igjen blir gjenspeilt av negativitet rundt. Slik kan selvoppfyllende profetier skapes ved at en får bekreftet sine forventninger av andre (Bunkholdt & Kvaran, 2015). En si at det er avgjørende hvordan samhandlingen med andre erfarer for at ens eget selvbilde og verdi skal utvikles.

3.3.2 Anerkjennelsesteori

Anerkjennelse som teori fortelle noe om hva vi mennesker trenger for å oppleve et godt selvbilde og en tro på oss selv. Den tyske filosofen Axel Honneth er kjent for å ha satt anerkjennelsesbegrepet inn i en sosialfilosofisk kontekst. Honneth kan sies å være den moderne grunnleggeren for å forstå begrepet omhandlende menneskers behov for anerkjennelse. Honneth (2008) argumenterer for at anerkjennelse er et grunnleggende menneskelig behov. Gjennom anerkjennelse fra andre utvikler vi vår selvforståelse og følelse av verdi. Et sentralt

tema i Honneths teori er hva som definerer det gode liv. Særlig poengtere han at i kampen mot sosial ulikhet, er anerkjennelse et nøkkelbegrep (Honneth, 2008).

Honneth (2008) deler inn anerkjennelse i tre nivå som utgjør menneskers behov i sammenheng med sosiale settinger. Sentralt i teorien vektlegges menneskers iboende behov for former for anerkjennelse for å utvikle selvtillit og en følelse av en tilhørighet til samfunnet. Særlig ses det ut ifra utveksling av felles verdier og normer, hvor det skaper en følelse av et anerkjennende, fellesskap med andre (Honneth, 2008).

Det første nivået av anerkjennelse kan beskrives gjennom opplevd kjærlighet. Honneth (2008) mener at kjærlighet er grunnleggende for mennesket da vi eksisterer i et avhengighetsforhold til hverandre. Vi bygger en forståelse av oss selv i sammenheng med de vi har rundt oss og hvordan vi møtes av dem. Det kan være mellom venner eller det miljøet vi er i. Hvordan vi anerkjennes fra omgivelsene er avgjørende for forståelsen av egne ressurser og verdier. Slik mener Honneth at kjærlighet utgjør den emosjonelle anerkjennelsen mellom mennesker, og er slik avgjørende for at en skal kunne delta i fellesskap i samfunnet.

Det andre nivået omhandler det dynamiske forholdet mellom individ og samfunn. Honneth (2008) beskriver dette som universelle rettigheter. Denne anerkjennelsen handler særlig om sosial rettferdighet og individuell frihet. Det vil altså si å ha grunnleggende muligheter til å realisere sin autonomi. Slik opplever individet selvrespekt ved at det anerkjennes som et autonomt handlende rettssubjekt.

Den tredje formen for anerkjennelse kan forstå gjennom relasjon til et fellesskap. Honneth (2008) mener at det er i tilhørighet til andre at mennesket skaper seg selv. Slik forstås det som at vi eksistere gjennom anerkjennelse fra andre i forståelsen av hvem vi er. Vår egen forståelse av våre særegenheter og kvaliteter blir forstått gjennom hvordan de blir verdsatt av de rundt (Honneth, 2008). Det vil kunne si at det har stor betydning å oppleve seg anerkjent og verdsatt av de menneskene rundt en om det er i en familie, klasserom, arbeidsplass eller på et fotballag. I motsatt fall vil en føle seg ubetydelig og at det en gjennomfører i hverdagen ikke er viktig.

Samlet sett søker Honneths anerkjennelsesteori å utforske hvordan anerkjennelse fungerer som en katalysator for individets selvutvikling og for sosial endring. Hver av de tre anerkjennelsesformene må ses i sammenheng og fungerer parallelt med hverandre. Hvis individet ikke anerkjennes kan det oppleves som at en mister et positivt forhold til seg selv. Slik er anerkjennelse grunnleggende for at vi skal fungere i samfunnet og oppleve tilhørighet. En del av Honneths anerkjennelsesbegrep har særlig blitt brukt i rettighetskamper på

samfunnsnivå. For oppgaven er det derimot interessant å se på hva anerkjennelse har å si for individet og hvordan det påvirker selvtilliten og selvfølelsen.

Kapittel 4: Metode og forskningsdesign

I dette kapitelet skal jeg redegjøre for valg av forskningsmetoden som er brukt for å kunne svare ut problemstillingen: «Hvordan kan NAV Human bruke gruppen som ressurs i endringsarbeidet med ungdom som har falt utenfor arbeid og skole?». Jeg vil først presentere den valgte metoden og grunngi hvorfor jeg har valgt å anvende den. Videre vil jeg se på hvordan det vitenskapsteoretiske bakteppe har forankret seg i min forforståelse og meningsdannelse. Jeg vil redegjøre for informanter, intervjuopprosess, transkribering og analysemetode. Avslutningsvis i kapitelet vil jeg se på forskningsetiske problemstillinger, samt se på etiske overveielser og resultatenes gyldighet og troverdighet.

4.1 Vitenskapsteoretiske forståelse

I forståelsen av hvilke valg som tas gjennom masteroppgaven vil det være relevant å se på den vitenskapelige forståelsesrammen. Min masteroppgave kan klassifiseres under samfunnsvitenskap, hvor jeg vil se på sosiale fenomener. Å bruke vitenskapsfilosofien som metavitenskapelig disiplin, vil slik kunne si noe om bakgrunnen for verdensanskuelsen til studien. Gilje og Grimen (1995) peker på at det er viktig å forstå vitenskapsfilosofien selvstendig fra vitenskapen, da det vil være en refleksjon rundt selve vitenskapen. For å kunne se mine egne begrensninger i masteroppgaven vil jeg måtte forsøke å se på forskningen utenifra (Gilje & Grimen, 1995). Jeg vil derfor forsøke å se hvilket paradigme som preger min, og forskningen jeg vil bruke, sin forståelse av ungdom i dagens samfunn.

Jenssen et al. (2020) beskriver hvordan vi forstår fenomeners eksistens som ontologi. Eksempelvis vil det kunne være at vi ser det som best å delta aktivt i samfunnet for individet, men også for fellesskapet. Dette kan være en tatt for gitt het som skaper en mening rundt hvordan vi mener verden burde være, men ikke nødvendigvis hvordan den faktisk er (Jenssen et al., 2020). Derfor bør en stille seg kritisk til hvordan eksempelvis arbeidslinja er styrende for metodikker som utvikles i NAV-sammenheng. Med dette menes at i det norske samfunn er det en akseptert sannhet at arbeid er bra for helsen. Videre også at det er viktig å bidra til fellesskapet gjennom arbeid. Hva vi legger til grunn for vår forståelse kan beskrives ut ifra vårt ontologiske perspektiv. Jenssen et al. (2020) beskriver ontologi som hvordan vi forstår eksistensen til fenomener. Med det menes eksempelvis at vi i den vestlige verden forstår det som best for mennesket å være i en jobb. I tillegg verdsetter vi høyest 100% stillinger hvor vi påpeker at slik bidrar enkeltindividet til samfunnet.

4.1.1 Tilnæringer til studien

Hvordan en forstår og tolker forskning kan være ulikt. Hva som forstås som normalitet særlig i ungdomsårene og hva som oppfattes som avvikende kan drøftes gjennom ulike vitenskapsteoretiske retninger. I min masteroppgave har jeg valgt å bruke hermeneutikk og sosialkonstruksjonismen som perspektiver.

4.1.2 Hermeneutikk

Det hermeneutiske perspektivet legger særlig til grunn våre fortolkninger av andre mennesker. Da særlig gjennom sosiale relasjoner, handlinger og kulturuttrykk. Jenssen et al. (2020) beskriver hermeneutikk ved at en forsøker å tolke ved å ta blikket bort fra det umiddelbart innlysende, men i stedet se meningsinnholdet som ligger bak. Slik kan en se fenomenet i en større helhet (Jenssen et al., 2020). Særlig i transkripsjonen av data vil det si at en forsøker å dra seg bort fra det som faktisk sies, å forsøke og forstå hva som ligger bak utsagnet. I en slik sammenheng vil det derfor være viktig å være klar over sin egen forforståelse. Jeg har forsøkt å være åpen for særlig ungdommens egne tolkninger.

Dette har også vært viktig i utarbeidelse av intervjuguiden. Spørsmålene jeg har skrevet på forhånd vil naturlig bære preg av mine interessefelt innen temaet. Jeg har ønsket å særlig se på effekten av gruppen. Min forforståelse bærer preg av at jeg tenker at gruppa kan ha en større effekt på ungdommenes utvikling enn det en kan få til i en individuell samtale. Jeg har en formening om at den individuelle samtalen har vanskelig for å få den samme normaliteten en kan skape når flere ungdommer møtes slik sammen. Særlig ovenfor ungdommene er det ikke sikkert de har gjort seg opp tanker om forskjellen fra de individuelle møtene. Derimot ved å forsøke å være åpen for deres tolkninger kunne samtalen føre den veien de tok den. Slik kunne jeg gjennom en hermeneutisk forståelse forsøke å forstå meningen i utsagnene fra informantenes synspunkt. Jeg opplever at det er umulig å dra seg helt bort fra mine subjektive meninger og forståelse. Derfor har jeg forsøkt å være bevisst min forforståelse for å gi rom til en annen tolkning enn min egen.

I intervju av ungdommene er det derfor interessant å se på hvilke samfunnsstrukturer som kan påvirke svarene de kommer med. Med bruk av hermeneutikken som forståelsesramme vil det være interessant å se nærmere på det å avvike fra normalen. Slik ser jeg det som nyttig å veie

noen tanker rundt Håkonsens (2014) perspektiv på normalitet. Hva som er normalt og hva som er avvikende knyttes ofte opp mot kulturelle forståelse rundt hva som er gode kvaliteter. Eksempelvis å fungere i forhold til normen ved å ha en tilknytning til samfunn og arbeidsliv (Håkonsen, 2014). Slik kan både informantenes og mitt perspektiv preges av en tanke om at arbeid er viktig og bra for helsen. Hvilken forforståelse som preger tankene rundt ungdommenes fungering, kan videre diskuteres gjennom sosialkonstruksjonismen.

4.1.3 Sosialkonstruksjonismen

Sosialkonstruksjonismen kan forstås i forlengelsen av hermeneutikken. Det er ingen selvfølge at jeg og mine informanter sitter på samme perspektiv. Særlig ungdommene kan ha andre opplevelser av systemet enn jeg. Samtidig som de sitter i andre enden av utgiverhånden for meg. De er mottakere av hjelpeapparatet, mens min erfaring er som distributør av hjelpeapparatet. Sosialkonstruksjonismen peker på at vi mennesker skaper vår egen forståelse gjennom det vi erfarer. Videre kan en se på hvordan det å stå utenfor arbeid ofte kan bære med seg emneknagger som lat eller som snylter på samfunnet. Sosialkonstruksjonismen legger slik sosiale prosesser til grunn for vår forståelse av fenomener.

I sammenheng med forståelsen av ungdom med hjelpebehov fra NAV, kan perspektivet både forstås kulturelt og historisk. Særlig gjennom arbeidslinja, kan en se hvordan arbeid og aktivitet er foretrukket. Arbeidslinja kan beskrives gjennom det Wacquant (2015) beskriver som den rådende arbeidspolitikken siden 90-tallet i Norge. Identitet som lønsmottaker har slik blitt et mål i samfunnet (Wacquant, 2015). Vår forståelse av normalitet setter høye krav til enkeltindividets fungering. For å unngå behov for hjelp fra NAV er du avhengig av å ha fullført skolegang og i tillegg ha et ansettelsesforhold. En slik forståelse av samfunnet vil bære preg i forforståelsen til hver enkelt av mine informanter da vi gjerne ønsker å framstå på et godt vis. Gjerne på en slik måte at samfunnet ser oss som nyttige. Slik tror jeg at svarene fra informantene er preget av den rådende forståelse i samfunnet. Det er også viktig å poengtere at dette er en del av min forforståelse i møte med informantene. Selv om kunnskapen er nyttig for å kunne forstå de samfunnsstrukturene vi lever under, vil det ikke nødvendigvis si at ungdommene har den samme formeningen.

Paradigmet vil ligge til grunn for min forståelse av at hver enkelt informant vil ha sin egen sannhet, men at denne vil være konstruert av den sosiale forståelse i samfunnet. Gilje og Grimen (1995) peker på at det slik vil være viktig å møte informantene med et åpent sinn for ikke å

legge føringer. Det vil slik ikke være et mål i seg selv å være fullstendig objektiv i min masteroppgave da vi har fastslått at det er umulig. Derimot vil målet være å være åpen for andre perspektiv enn mitt eget.

4.2 Metodevalg - Kvalitativ metode

I valg av metode ved utarbeidelse av problemstilling har jeg valgt kvalitativ metode. Jeg vil i min framstilling av metodekapittelet benytte meg av teori fra Tjora (2021), Thagaard (2018) og Charmaz (2014). Innen kvalitativ metode eksisterer det igjen ulike analysemetoder, hvor Tjora beskriver en stegvis induktive-deduktive metode (SDI), og Charmaz beskriver grounded theory. Analysemetodene har særlige fellestrekk, hvor jeg har valgt å bruke SDI-metoden i analysen. Jeg velger derimot å bruke noe av Charmaz (2014) sin teori i metodekapittelet for å få et godt teoretisk grunnlag.

Tjora (2021) viser til at kvalitativ metode er tidkrevende arbeid, med omfattende prosesser gjennom store datainnsamlinger. For å besvare min problemstilling har jeg valgt semistrukturerte intervju eller dybdeintervju. Valget er gjort med bakgrunn i å ønske en nyansert framstilling av opplevelser og erfaringer informantene sitter på. Tjora (2021) viser til at dybdeintervjuer kan gi et godt grunnlag for å få fram intervjuobjektens egne fortellinger ved å skape en relativt fri samtale.

Mitt personlige ønske for intervjuene var å skape rom for at informantene kunne dele fritt uten at mine spørsmål skulle lede hvilke svar jeg fikk. Med utgangspunkt i et tema som bærer preg av maktstrukturer ble derfor valg av intervjuform og utarbeidelse av intervjuguide særs viktig. Tjora (2021) beskriver at ved et dybdeintervju vil samtalen omgås noen forvalgte temaer, men likevel skape rom for at samtalen går dit informantene ønsker. Slik legger dybdeintervjuet åpne spørsmål til grunn for at informanten skal få muligheten til å fortelle om seg selv. Dybdeintervju har en fenomenologisk forankring, hvor en forsøker å forstå informantens opplevelser fra deres ståsted.

Videre vil slike intervju bære preg av at relasjonen påvirker samtalen. Thagaard (2018) peker slik på at min relasjon til informanten vil kunne påvirke resultatet. Mine informanter var ukjente for meg i forkant av intervjuet. Derimot kan min posisjon i relasjonen ha påvirket svarene. Særlig opp imot ungdommene hvor jeg anses som en «voksenperson». Det kan tenkes at dette har påvirket ærlighet i svarene deres (Thagaard, 2018). Charmaz (2014) har pekt på de samme

vurderingene. Særlig at det vil være umulig for meg å kjenne meg igjen i alle erfaringene informantene kommer med. Slik vil det være viktig at svarene gjengis så eksakt som mulig for at framstillingen skal bli så likt opp mot virkeligheten som mulig (Charmaz, 2014).

4.3 Utvalg av informanter

For å kunne besvare problemstillingen var det ønskelig å kunne se på hvordan effekten av gruppen oppleves fra ulike synsvinkler. Tjora (2021) viser til at det er nødvendig å velge informanter som har inngående kunnskap eller erfaringer om temaet. I min studie har jeg derfor valgt å intervju tre ungdommer som har deltatt i gruppene og tre ansatte som har vært veileder i NAV Human. Selve innhenting av informantene har foregått gjennom kontakt med prosjektleder for NAV Human.

Thagaard (2018) påpeker at innhenting av informanter bør skje systematisk for å kunne innhente informasjon som svarer ut problemstillingen. I min masteroppgave var det aktuelt at disse skulle ha erfaringer ved enten å ha deltatt eller ledet en NAV Human gruppe. Innhenting av informanter har foregått ved at prosjektleder har kontaktet vilkårlige veiledere som har driftet gruppene. Veilederne har selv sendt ut forespørsel til ungdommer som har fullført NAV Human. De som de har fått tak i, eller som har svart ut spørsmålet har så blitt valgt. Det vil også si at ungdommer som har deltatt, men ikke fullført NAV Human ikke har blitt valgt ut.

Innhenting av informanter gjennom prosjektet har vært en trygghet på å få nok datamateriale, men dog båret lite preg av forankring i mine vurderinger. Jeg har derimot vært sikker på at jeg har kunnet innhentet mer informasjon etter behov, og opplevde slik sikkerhet i prosessen. Innhenting av ungdommer som informanter har skjedd gjennom at prosjektleder har tatt kontakt med ungdommer som tidligere har deltatt i gruppeoppfølgingen. De som har vært villige til å dele av sine erfaringer har slik blitt plukket ut.

Mine informanter viser erfaringer fra opplevelsen av å delta på NAV Human både fra ungdommenes perspektiv og veiledernes. Tjora (2021) viser til viktigheten av å ha et representativt utvalg. I forkant av innhenting av informanter hadde jeg tenkt meg ut åtte informanter. Etter å ha gjennomført de planlagte seks intervjuene ble det vurdert at det var tilstrekkelig data til å kunne svare ut problemstillingen. Brinkmann og Tanggaard (2012) vektlegger at det å gjennomføre færre intervjuer gir et grunnlag til en bedre analyse. Slik bemerkes det at ved en større mengde data, kan arbeidsmengden bli for stor og dataen

uoversiktlig (Brinkmann & Tanggaard, 2012). I utvalget av ungdommene har jeg intervjuet en gutt og to jenter. Videre er det noe spenn i alder og erfaringer med NAV fra før. Dette gir et godt grunnlag til å få representert ulike syn og forståelse av NAV Human. Veilederne har ulik fartstid i NAV, også i NAV Human, som kan muliggjøre ulike perspektiver. To av veilederne viste seg å være særlig kunnskapsrike og har hatt innvirkning på utarbeidelsen av innholdet i NAV Human. Tjora (2021) peker på dette som nøkkelinformanter hvor de har særlig erfaring ved å ha inngående kunnskap om metodikken. Videre har de også observert og erfart møter med ungdommene over en lengre periode. Slik vurderte jeg også at det var viktig å få ungdommenes egne perspektiv på metoden.

Ut ifra at det er prosjektleder som har innhentet informanter kan en vurdere hvorvidt det er begrensninger med tanke på et randomisert utvalg. Tjora (2021) peker på at det er viktig å reflekter over hva som gjør at informanter melder seg frivillig til å stille til intervju. Ved innhenting av ungdomsinformanter har prosjektleder for NAV Human sendt ut forespørsel til flere som har deltatt i gruppen tidligere. Særlig har hun valgt ut ungdommer som det var trolig ville være villig til å stille. Det er derfor viktig å stille seg spørsmålet om hvorfor enkelte har sagt nei til å stille. Det er slik trolig at ungdomsinformanter som sier ja til å stille har en mer positiv opplevelse. Videre kan en hevde at de som har sagt nei, enten ikke ser verdien i å fortelle om opplevelsen eller ikke ønsker/er redd for å dele at de har hatt en negativ erfaring.

Alle informantene har i forkant av intervjuene fått tilsendt informasjonsskriv om hva masteroppgaven vil fokusere på og videre et informert samtykke. Veiledere har fått dette tilsendt på mail, og ungdommene har fått dette utdelt av prosjektleder i NAV Human i forkant av intervjuet.

En kort presentasjon av informantene:

(Alle navn er endret og anonymisert)

Den **første ungdomsinformanten** har en stor drøm om å bli lastebilsjåfør, men mangler førerkort for lastebil. Hun har vokst opp med en far som jobber i anleggsbransjen hvor hun alltid har sett opp til han. Hennes tidligere erfaringer med NAV-systemet har vært som arbeidssøker med individuell oppfølging fra veileder. Hun har vært på et par møter med veileder, før NAV Human, i sammenheng med å forsøke å finne arbeid.

Den **andre ungdomsinformanten**, har en rekke hobbyer, fra bilmekking til mote og klær. Han har til nå vært innom flere ulike jobber og forsøkt seg på flere yrkesområder. Den største hobbyen er innenfor klær, og han ønsker seg gjerne en jobb innen bransjen, eller som skredder. Han har hatt oppfølging fra NAV i noen år før NAV Human. Da har det vært særlig i sammenheng med jobbsøking, men han har også fått noe hjelp med personlig økonomi.

Tredje ungdomsinformant er arbeidsledig akkurat nå, men har tidligere jobber som selvstendig næringsdrivende i budbilbransjen. Hennes tidligere erfaring med NAV er som arbeidssøker, hvor hun har vært til individuelle samtaler med veileder.

Første veilederinformant har jobbet med ungdom i NAV de siste 6 årene. Han har vært med siden starten av NAV Human i utarbeidelsen, i overgangen fra Øygardmodellen til det som i dag er videreutviklingen – NAV Human.

Den **andre veilederinformanten** har lang fartstid i NAV hvor hun begynte som sosialkurator i sosialtjenesten etter endt utdanning. Siden den gang har hun jobbet i NAV, og særlig i sosialtjenestedelen av NAV. I likhet med første veilederinformant har hun også vært med på utviklingen av NAV Human. Hun forteller om et brennende engasjement for å bruke grupper i oppfølgingen, da hun har flere erfaringer gjennom sin yrkeskarriere hvor hun har sett hvordan en kan lykkes i fellesskap.

Siste veilederinformant, jobber som prosessveileder i NAV. Han har vært med i NAV Human siden i fjor, og vært med på flere gjennomkjøringer av grupper siden da.

4.4 Fremgangsmåte

For å få til gode intervjuer har jeg gjort flere bevisste valg med tanke på framgangsmåte. Ved valg rundt gjennomføring av selve intervjuene ble enkelte valg rundt sted tatt av prosjektleder. Tjora (2021) peker på at for å få til et godt dybdeintervju er det viktig å skape en ramme hvor informanten føler seg trygg. Før selvs intervjuet startet ble alle informantene informert om at det ville bli brukt lyd-opptak som de hadde samtykket til på informasjonsskrivet.

Ved selve gjennomføringen av intervjuene har jeg brukt Tjoras (2021) tre faser: oppvarmingsspørsmål, refleksjon og avrundingspørsmål. Oppvarmingsspørsmålene var utformet i en slik form at de skulle lette på en mulig nervøsitet hos informantene. Videre også åpne for at de skulle synes det var greit å dele av seg selv. Spørsmålene var enkle og et forsøk på å få informantene til å gi et bilde av hvem de er. Samtidig også kunne si noe om hvilken

erfaring både ungdom og veilederne hadde med NAV i fra før. Jeg hadde i forkant av intervjuene utformet en intervjuguide med relativt åpne spørsmål. Charmaz (2014) beskriver utforming av intervjuguiden som en god forberedelse. Slik vil en kunne sette seg inn i temaet og forberede seg på intervjuet (Charmaz, 2014).

I neste fase av intervjuet gikk jeg over til refleksjonsspørsmålene. Jeg tok utgangspunkt i spørsmålene jeg hadde utformet i intervjuguiden, men valgte å løsrive meg noe fra den for å la informanten styre samtalen. Slik kunne jeg, som Tjora (2021) peker på, utforske informantens livsverden uten å låse meg fast i mine egne forestillinger. Min bakgrunn gjennom arbeidserfaring fra NAV var til hjelp her. Jeg forsøkte å bruke min kompetanse erfart gjennom førstegangssamtaler med nye brukere for å skape en trygg ramme for informantene. Dette særlig i sammenheng med intervju av ungdommer. For at de skulle føle at det var en samtale og ikke et nøye planlagt intervju forsøkte jeg også å følge opp det de fortalte. Tjora (2020) snakker her om dette med å være åpen for oppfølgingsspørsmål. Slik opplevde jeg at jeg fikk seks forskjellige intervju, som tok ulike veier. Alle informantene svarte ut hovedtemaene jeg hadde satt opp i forkant, som var: tilhørighet, bygging av selvtillit i ungdommene, hvordan gruppen kan fungere annerledes enn individuell oppfølging og til sist makt og maktbalansen mellom veileder og ungdom. Essensen er derfor at ved å følge informantene sine interessefelt, fikk jeg et godt grunnlag for analysen. Særlig hvor jeg ser likhet i svarene jeg fikk, men også totalt forskjellige fokus da enkelte dro fram andre temaer enn andre.

Charmaz (2014) peker på at det er viktig at det er informanten som skal snakke under intervjuet. Jeg opplevde at dette var enkelt under intervjuene med veilederne da de hadde et sterkt engasjement og mye på hjertet. I intervjuene av ungdommene var dette noe vanskeligere da de framsto som mer sjenerte. For å få fram deres tanker om tema var det derfor viktig å være lyttende og oppmuntrende (Charmaz, 2014). Jeg måtte også i intervjuene av ungdommen la de styre tempoet. I enkelte av ungdomsintervjuene var det derfor viktig å være tålmodig slik at de fikk tid til å tenke over spørsmålet.

Til sist i alle intervjuene rundet jeg av samtalen med avslutningsspørsmål. Tjora (2021) viser til at i denne fasen er det mulig å snakke om hvordan forskningsprosjektet er planlagt videre og å skape en god avrundning for informanten. Jeg avsluttet hvert intervju med å forhøre meg om det var noe informanten ville ta opp som jeg ikke hadde spurt om. I intervjuene av veilederne var det naturlig at de tok opp noen av sine synsvinkler på hva de så som viktig å fokusere på.

Flere fortalte om at de har vært med og gjennomført lignende gruppemetodikker før, men at det var lite dokumentasjon på hva som fungerte. I avslutning av intervjuene med ungdommene var det ikke like naturlig at de hadde noe mer å komme med. Da ble det i større grad viktig å forhøre om de hadde hatt en god opplevelse under intervjuet.

Jeg gjennomførte intervjuene av ungdommene fysisk i NAV Øygarden sine lokaler. I sammenheng med reisen for å gjennomføre intervjuene har jeg også observert to gruppegjennomføringer. Intervjuer av veiledere har foregått digitalt igjennom kommunikasjonskanalen, Teams. De valgene jeg har tatt om sted kan ha hatt betydning for de svarene jeg har fått. Valget av å gjennomføre intervjuene av ungdommene fysisk har vært et bevisst valg da dette er sårbare ungdommer, hvor en digital plattform kunne vært et hinder for god flyt i samtalen. Å gjennomføre intervju av veiledere digitalt kan selvfølgelig ha hindret noe av flyten også, men veiledere er i mye større grad vant til å bruke digitale kommunikasjonsverktøy. I sammenheng med reisevei ble det derfor gjort en vurdering om at teams ville være tilstrekkelig med tanke på å få et inngående og godt intervju. Tjora (2021) beskriver at en mister muligheten til å oppfatte kroppsspråk på samme vis ved digitale intervju. Særlig pekes det på utfordringer ved intervju over telefon. Da intervjuet foregikk over Teams fikk jeg noe av den kroppslige kommunikasjonen. Likevel kan det også tenkes at kommunikasjonen fløt enklere da det ikke blir like stort fokus på opptakeren (Tjora, 2021). Jeg opplevde også at jeg hadde mindre fokus på å se på intervjuguiden da informanten ikke kunne se at den lå foran meg. Slik fikk jeg følelsen av at det ble bedre flyt og en mer normal samtale.

Med tanke på gjennomføring av intervjuer på NAV Øygarden kan dette ha påvirket ungdommene. Tjora (2021) viser til at en informant som skal dele sine personlige erfaringer vil være avhengig av en trygg ramme for å kunne dele fritt. Da intervjuene er gjennomført der gruppegjennomføringen også er gjennomført er det mulig at ungdommene har følt på en solidaritet til det de har gjennomført. Slik kan det hende at de har ønsket å gi positive tilbakemelding og uttrykke seg positivt ovenfor der de har opplevd å få hjelp. Jeg opplevde ikke under intervjuene av ungdommene at de opplevde situasjonene som utrygg og at de var villige til å dele av seg selv.

Hvor oppriktig svarene fra ungdommene er, kan være vanskelig å si. I og med at intervjuene gjennomføres på NAV-kontoret kan det ha ført til at ungdommene svarer det de forventer at jeg vil høre. Jeg kan framstå som en autoritetsperson og som at jeg intervjuer for NAV ut ifra hvor intervjuet ble gjennomført. Vi sitter i tillegg på et lukket rom som kan gjenspeile deres tidligere erfaringer av møter med NAV. Når jeg da reflekterer over situasjonen jeg setter informanten i

er det mulig å hevde at det kunne ha vært vanskelig for ungdommene og gi et ærlig inntrykk av deres opplevelser. Et alternativ som kunne gitt bedre og mer ærlige svar er å gjennomføre intervjuene på nøytral grunn. Jeg kunne intervjuet mens vi hadde gått på tur, eller på annen måte skapt en likeverdig arena for å forhindre maktubalanse mellom meg som representant fra NAV og ungdommen.

4.5 Transkribering

For å sikre et godt utgangspunkt for å analysere datamaterialet ble alle lydopptakene transkribert. Tjora (2021) beskriver transkribering som vesentlig for å få til en grundig analyse. Før en begynner å analysere intervjuene kan det være vanskelig å vite hva som vil være relevant. Derfor forsøkte jeg å transkribere så nøyaktig som mulig. De tre intervjuene av veiledere har jeg brukt NTNUs tale til tekst som hjelpemiddel. Tale til tekst er utviklet av NTNU og transkriberer automatisk med hjelp av kunstig intelligens. Dette ga meg et grunnlag som jeg videre måtte endre på ved å høre på intervjuene på nytt og rette opp i feil. Tjora (2021) peker på at en kan miste noe av informasjonen ved å ikke transkribere alt selv. Jeg opplever det likevel som at ved å gå igjennom transkripsjonen gjort av tale til tekst, og rette opp det som er feil ved å høre på opptaket, så fikk jeg et godt resultat.

Ved intervjuene av ungdommer valgte jeg å transkribere selv. Jeg vurderte at ungdommene kom med personlige historier fra eget liv. Intervjuene skulle i utgangspunktet ikke dreie seg om særlige kategorier av persondata. Dette klassifiseres som fortrolig informasjon, og kan være tema om helse, rase, religion og politisk oppfatning. Enkelte av ungdommene kom inn på tema om sin egen helse og sin egen forhistorie, og jeg vurderte derfor at tale til tekst ikke kunne brukes.

I og med at intervjuene ble gjennomført på NAV Øygarden hadde flere av informantene dialekt. Tjora (2021) påpeker at det må vurderes om transkriberingen skal foregå så nært virkeligheten som mulig. Det vil også innebære dialekt. Jeg valgte å transkribere på bokmål for å anonymisere informantene. Videre også fordi jeg vurdert at budskapet likevel var det sammen. Dette mener Tjora (2021) kan føre til at noe av informasjonen kan forsvinne. Jeg har utenom dialekt, valgt å transkribere så nært opptaket som mulig. Da har jeg forsøkt å få frem tenkepauser eller usikkerhet gjennom stotring. For å huske non-verbal kommunikasjon valgte jeg å legge inn kommentarer i transkripsjonen hvis det var noe vesentlig for forståelsen av det som ble sagt.

4.6 Analysemetode

Jeg har i analysering av datamaterialet valgt å bruke Tjoras stegvise-deduktiv-induktive metode (SDI). I etterkant av transkripsjonen gjennomførte jeg koding og tematisering av de ulike intervjuene. Tjora (2021) beskriver SDI-metoden som en strukturert tilnærming til kvalitativ forskning. Den essensielle ideen bak denne metoden er å starte med empiriske data og gradvis utvikle konsepter eller teorier gjennom en kombinasjon av induktiv og deduktiv tilnærming, med trinnvise tilbakekoblinger. Målet med metoden er å sikre kvaliteten på dataene gjennom konseptutvikling. Ifølge Tjora (2021) innebærer en induktiv tilnærming å undersøke om det teoretiske rammeverket er tydelig reflektert i empirien. På den andre siden kan en deduktiv tilnærming føre til oppdagelse av nye teorier som ikke tidligere har vært tatt i betraktning før datainnsamlingen. Dette gir muligheten for å oppnå et mer nyansert og omfattende datasett (Tjora, 2021). Jeg har derfor valgt å bruke Tjoras, SDI-metode i analysen for å unngå at forskningen påvirkes av mine forforståelser før innsamling av data. Det oppleves som at SDI-metoden er grundig på grunn av de iterative prosessene den innebærer, samtidig som den gir en strukturert tilnærming til koding av datamaterialet.

I etterkant av transkribering har jeg kodet datamaterialet, for å videre utvikle kodegrupperinger. Videre har jeg benyttet meg av det Tjora (2021) beskriver som grupperingstester for å finne fellestrekk i kodene. Når jeg skulle utarbeide koder fra datamaterialet startet jeg med å markere sitater for så å videre se på fellestrekk. Ut ifra det skapte jeg koder ut ifra sitater med likt tema. Dette er det Thagaard (2018) ville beskrevet som en tematisert tilnærming. Ved bruk av koding fant jeg også likheter mellom intervjuene. Særlig var det interessant når jeg fant likhet mellom svarene fra veilederne og ungdommene. Videre er det også interessant om ungdommene svarer mer innen enkelte koder enn det veilederne har gjort. Dette har sagt noe om hva som er viktig for hvem. Videre begynte jeg å kategorisere kodene hvor jeg satte sammen koder med likt tema under samme kategori.

Det har vært naturlig for meg å se på kategorier ut ifra de forhåndsbestemte temaene i intervjuguiden. Slik ble tilhørighet, selvtilit, makt og gruppeoppfølging som metode, naturlige å bruke videre. Thagaard (2018) peker på at det handler også om å se på sammenhengen mellom kodene ut fra datamaterialet. Jeg har tatt utgangspunkt i teorier jeg har sett kunne være nyttig i forhold til temaet for å utarbeide kategorier. Likevel har jeg underveis forsøkt å være åpen for nye kategorier som jeg ikke har tenkt ut fra før. Jeg opplever at kategoriene har vært noe

forutbestemte fra min side. Derimot har informasjonen innad i kategoriene viket fra det jeg hadde sett for meg i forkant av intervjuene. Hvor særlig veilederne kom med andre synsvinkler på tema som makt, som jeg selv ikke hadde reflektert over på samme måte. Her har grundige transkripsjoner vært viktig for å skape gode koder og til slutt kategorier. Særlig for å unngå å miste viktig informasjon grunnet at mine egne forforståelser kan få for stor plass.

Videre i forlengelsen av grupperingen av koder utviklet jeg konsepter og teorier utfra kodetesten. Her begynte jeg å trekke linjer mellom teorien og empirien og fant likheter. Tjora (2021) peker på at målet med kategorisering er å redusere volumet for å få større oversikt over datamaterialet. Dette kaller Tjora (2021) for en konsepttest. Her knyttet jeg kodene opp mot teoriene jeg så som aktuelle for å se om det fantes et teoretisk grunnlag i empirien. Jeg har fram til nå forsøkt å jobbe ut ifra en induktiv tilnærming hvor jeg har jobbet fra data til teori. Ved utviklingen av kategorier har jeg i stedet en deduktiv tilbakekobling, hvor teorien sjekkes mot empirien.

Avslutningsvis i analysen beskriver Tjora (2021) de siste deduktive tilbakekoblingene som teoriutvikling. For at en teori skal kunne ha vitenskapelig status må den være gjenprøvbar (Tjora, 2021). I min masteroppgave var det ikke en ambisjon om å utvikle teorier, men i stedet belage seg på konseptutvikling.

4.7 Validitet og reliabilitet

For å gjennomføre en god analyse, er viktigheten av å grunngi valg essensiell. Tjora (2021) beskriver gyldighet som å være gjennomgående transparent, og kun slik kan en skape reliabilitet i det en skriver. Ved å skape en logisk sammenheng og en tydelighet rundt valg, vil jeg slik kunne sikre oppgavens pålitelighet.

For å kunne sikre transparens i oppgaven er det derfor av betydning å utdype min egen forforståelse. Tjora (2021) peker på nettopp dette ved hvordan ens egne forestillinger kan påvirke hvilke spørsmål en stiller, og hvordan en tolker den svarene en får. Kvalitative studier har en unngåelig faktor ved at det vil bære preg av subjektivitet. Hva jeg har lagt vekt på vil naturlig bære preg av mine tanker og forestillinger. Det samme vil også intervjurunden. Min forforståelse vil bære preg av min erfaring som veileder ved NAV-kontoret fra før. Jeg har gjennom mine erfaringer sett hvor stor grad av ensomhet som eksisterer særlig blant yngre. Som ung selv ser jeg også i mine vennekretser hvordan mange er ensomme. Slik kan mitt inntrykk

av hvordan en gruppe kan fungere annerledes ha påvirket hvordan jeg har vektlagt svarene fra informantene.

Dalland (2017) peker på dette som at det er naturlig at vi gjør et utvalg fra vårt eget datamateriale. Slik vil en bevissthet i forkant være essensiell for å unngå at en mister viktig data (Dalland, 2017). Jeg har forsøkt særlig ved å tilrettelegge for at informanten styrer hvor samtalen går. Ved å la samtalen flyte kunne det komme opp tema som var viktig for informanten som jeg kunne spille videre på. Likevel vil naturligvis mine spørsmål fra intervjuguiden styre samtalen rundt temaer jeg har forespeilet meg som viktig. Jeg opplevde likevel at ved å ha åpne spørsmål som kunne ta flere retninger så åpnet det for tolkninger som jeg selv ikke hadde tenkt på i forkant av intervjuet. Dette var noe enklere med veilederne enn med ungdommene. Ungdommene hadde naturlig mindre utfyllende svar og hadde større behov for oppfølgingsspørsmål for å svare mer på hvert spørsmål. I den sammenheng ble det enda viktigere at spørsmålene ikke var ledende ut ifra min forforståelse.

I og med at masteroppgaven vil bære preg av å sammenligne individuell- og gruppeoppfølging vil det være naturlig å se på tidligere forskning. Særlig på hva som har fungert annerledes med å følge opp brukere i grupper. Slik vil Tjora (2021) se det som konseptuell generalisering. Det vil si at en knytter begreper eller typologier opp mot empirien. Hensikten med studien er å utvikle ny innsikt i hvilken verdi gruppeoppfølging kan ha. Derfor vil det være nyttig å se på mine funn også sammen med hva som er gjort tidligere av lignende forsøk på oppfølging i grupper. For å kunne skape gyldighet vil jeg derfor både skape en gjennomgående transparens, og se på hva som er gjort av tidligere forskning på feltet.

4.8 Ethiske overveielser

I utarbeidelsen av masteroppgaven vil det være nødvendig å ta stilling til og vurdere etiske spørsmål. Tjora (2021) viser til at dette spesielt vil kreve etiske overveielser både under intervjuene og i presentasjonen av dataene. Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora (NESH) har formulert generelle retningslinjer for etikk i samfunnsforskning. Dette inkluderer blant annet hvordan man skal håndtere personopplysninger, informere om samtykke og retten til å trekke seg fra forskningsprosjektet (Tjora, 2021). Dermed har jeg måttet gjøre viktige forskningsetiske refleksjoner med tanke på valg av tema, deltakere, datainnsamling og formidling av data. Spesielt i en kvalitativ studie vil

man komme tett på deltakerne for å høre deres tanker og følelser. Tjora (2021) understreker at ettersom kvalitativ forskning ofte involverer en nærhet til deltakerne, bør tillit, respekt og konfidensialitet være grunnleggende prinsipper. Det har derfor vært avgjørende å møte informantene med en ydmyk holdning overfor deres opplevelser.

Særlig når jeg har valgt å benytte meg av dybdeintervju stiller det krav til en god plan for etiske valg i prosessen. Jeg har valgt å følge Tjora (2021) sine råd om å informere om at intervjuet kan stoppes når som helst ved behov. Spesielt i sammenheng med intervju av ungdommene var det viktig å legge til rette for at de skulle føle seg trygge på at de bestemmer hva vi snakker om, særlig da de sannsynlig ikke har stilt til et lignende intervju før. Samtidig snakker de om sine egne liv og opplevelser som er mye mer sårbart enn for veilederne.

Jeg har vært bevisst på å opprettholde taushetsplikten ovenfor informantene. Tjora (2021) peker på at en har et ansvar utover hvordan en velger å framstille informantene. I og med at masteroppgaven skrives om et bestemt prosjekt i et bestemt område stilles det enda høyere krav til hvordan jeg framstiller informantene for å bevare taushetsplikt. Det er særlig sårbare ungdommer som jeg så som særlig viktig å ivareta interessene til. Jeg har sikret at informantene ikke skal kunne være gjenkjennbare i framstillingen i masteroppgaven. I begynnelsen av utarbeidelse av masteroppgaven har jeg søkt om godkjenning til SIKT. Dette fordi jeg har behandlet personopplysninger. I utgangspunktet før jeg intervjuet skulle jeg ikke behandle sensitive data. Likevel opplevde jeg å få historier fra ungdommene som kan kategoriseres som sensitive. Derfor var det viktig for meg at alle personopplysninger har vært anonymiserte slik at ingen skal kunne gjenkjenne informantene.

Kapittel 5: Analyse

Jeg har valgt å dele opp analysekapitlet i fire hovedtemaer:

- Hvordan fungere gruppeoppfølging mot individuell oppfølging,
- kan gruppeoppfølging skape tilhørighet,
- selvtillit og
- maktbalansen.

Videre vil jeg bruke underkategorier for hovedtemaene som besvarer temaet ulikt.

5.1 Hvordan fungere gruppeoppfølging mot individuell oppfølging

I mine intervjuer ønsket jeg å se nærmere på hvordan informantene opplevde det å sitte i gruppe kontra den ordinære individuelle oppfølgingen i NAV. Det kom frem at seks av seks informanter opplever en annerledes dynamikk gjennom å bruke gruppen som et verktøy i oppfølging. Dette viser til at det gjennomgående oppleves som positivt for informantene.

5.1.1 effekt av å sitte i gruppe

En av veilederinformantene forteller om hvilke effekter hun ser skapes gjennom at ungdommene samles i gruppe. Hvordan man gjennom en prosess kan se en utvikling i gruppen og hvordan de møter hverandre. Informantene forteller: "Det handler om hvordan man kan danne et lag som støtter hverandre og drar hverandre fremover, det har en veldig fin effekt".

Videre beskriver samme informant hva hun ser kan skapes gjennom å sitte i en gruppe i motsetning til å sitte i en individuell samtale med veileder:

Det handler først og fremst om et møte mellom mennesker. Individene i gruppen finner hverandre på en eller annen måte, og knytter bånd på tvers, de bygger nettverk. I prosessen knytter man bånd i selve gruppen, som får veldig stor betydning for den enkelte. Man spiller på hverandre, og det henter frem ressurser hos hvert individ som de ikke tenker på forhånd at de innehar. Det kommer veldig naturlig i den interaksjonen med andre slik som her.

Her beskriver informanten at dynamikken som skapes gjennom interaksjonen innad i gruppa kan styrke enkeltindividene. Informanten beskriver dette ut fra en lang erfaring i å jobbe i NAV-

systemet. Særlig synes at den standardiserte individuelle oppfølgingen gir veileder den sentrale rollen for hva som skal foregå i møtet. Når gruppen samles ser veilederen hvordan gruppen interagerer med hverandre på en helt annen måte enn det er mulig å skape i en en-til-en samtale. Det å forstå seg selv og sin egen verdi i et fellesskap er ikke enkelt for noen. Spesielt for ungdommer i startgropen av voksenlivet. Slik ser informantene det som særdeles viktig å skape rom for å lykkes i interaksjon med andre. Det å lykkes i gruppen kan derfor også sammenlignes med hvordan en kan lykkes med å se sine ressurser i resten av livet.

5.1.2 Lignende en arbeidssituasjon

Det å kunne finne ut at en mestrer en slik sosial arena peker flere av informantene på som viktig for å forstå at en også vil kunne mestre arbeidslivet. Særlig tre av informantene viser til at NAV Human kan være en læringsarena. En av ungdomsinformantene forteller det slik:

Etter noen uker så begynte jeg å snakke med folk jeg egentlig ikke kjenner. Til slutt sto jeg og snakket foran alle sammen om mitt liv. Det ble mye enklere for hver dag som gikk. Det var jo kjempeskummelt først. Men jeg ble jo litt mer selvsikker for hver gang jeg gjorde det. Det er jo sammenlignbart med resten av livet, med situasjoner som i ny jobb.

Her har ungdommen satt ord på nettopp dette med at det i alle settinger handler om å prøve. Når en da finner ut av at en mestrer den sosiale settingen kan det ha en enorm effekt på følelsen av at dette her, det klarer jeg. Videre forteller ungdommen om at det er jo helt naturlig at vi alle vil føle et ubehag over nye, ukjente situasjoner. Det er helt naturlig, og også derfor noe vi alle må øve på. Slik kan det for sårbare ungdommer være nyttig å prøve seg innenfor en trygg ramme, slik NAV Human kan være. Det å sitte i en gruppe og dele av seg selv på det viset ungdommene gjør kan på mange måter sammenlignes med hva en vil gjøre med kollegaer i en arbeidssituasjon. Dette peker en av veilederinformantene på. Informanten beskriver:

Jeg tenker jo at når du sitter der, ungdommen deler og de snakker sammen så tenker jeg, men det er jo dette som er en arbeidsplass, det er jo sosiale arenaer sant. Man sitter og drøfter ting og snakker og forholder seg til en viss tematikk. Jeg tenker hvis målet er å fullføre NAV Human så er man kanskje klar for å arbeide og.

Veilederen legger særlig vekt på at når han begynner å høre pausesnakken så føler han at de har lyktes med noe. Det å skape en arena for å treffe mennesker du ikke kjenner, og oppleve at det går bra. Ungdommene som sitter i gruppen kan være vidt forskjellige, med ulike utfordringer og ulik avstand til arbeidslivet. Selvfølgelig også sammenlignet med resten av samfunnet, men også på en arbeidsplass er de ansatte vidt forskjellige. Det eksisterer ressurser i alle disse ungdommene som ved å utfordres i samspillet forhåpentligvis kan blomstre.

En av veilederne beskriver det som at selv om flere av ungdommene opplever utfordringer som er vanskelige å takle alene, eksisterer det egenskaper og kvaliteter som kan vokse i et fellesskap. Informanten beskriver:

Disse ungdommene, det er jo de som er morgendagens arbeidsliv. Det kan være at en i gruppen der er min sjef om noen år. Og det er derfor det er så viktig med disse menneskemøtene, at vi bygger bare nettverk på tvers.

Veilederen peker slik på at NAV Human ønsker å skape et rom for at vi er forskjellige med ulike kvaliteter og at en gruppe kan utforske og bli bevisst sine ressurser. Dette er ungdommer som ved å skape mulighet for vekst kan nå dit de vil.

5.1.3 Tettere oppfølging

En ungdom og en veileder peker på hvordan gruppeoppfølging kan sikre tettere oppfølging i motsetning til den individuelle oppfølging. I den individuelle oppfølgingen forholder veileder seg til noen stoppunkter på veien hvor bruker skal kontaktes for å høre hvordan det går. Dette er sårbart for hvor hektisk hver enkelt veileder har det. I gruppeoppfølgingen, som ved NAV Human, har ungdommene faste holdepunkter å forholde seg til. Den ene ungdomsinformanten peker på at individuell oppfølging ofte bærer preg av tilfeldigheter:

Tidligere har jeg ikke hatt så tett oppfølging som det jeg har hatt nå. Før så har det vært oppfølging fra én person en gang i måneden, og da var det sånn en dag så kunne han ikke så vi måtte utsette, også neste gang så var det jeg som ikke kunne. Vi fikk ikke så mye kontakt eller samarbeid, mens nå har jeg oppfølging fra NAV eller oppfølgingstjenesten nesten hver dag. Nå får jeg mye mer hjelp.

Om situasjonen til ungdommen har endret seg grunnet NAV Human er vanskelig å si. Han peker likevel på noe viktig ved at når oppfølgingen blir for sporadisk, er det vanskelig å oppleve noe form for framgang. Kanskje kan en se det som ekstra viktig at sårbare ungdommer ikke blir eksponert for en slik tilfeldighet, i når og om de får hjelp. Ved de faste holdepunktene i NAV Human kan en i hvert fall i en periode sikre at ungdommen bli sett og følges opp i perioden.

En av veilederne peker på denne sårbarheten med å være ung og møte usikkerhet.

En 18-åring som skal vente i fem måneder fordi hen har droppet ut fra videregående, det er alt for lang tid. Man kan selvfølgelig fylle disse fem månedene med individuelle samtaler med en veileder hver tredje uke. Jeg har ikke så mye tro på at det vil bli noe annet enn at det kan være en god støtte.

Hvis målet er at ungdommene skal komme ut og delta i samfunnet, mener informanten at jevnlig individuelle samtaler vil ha lite effekt. Hun påpeker at det ene utelukker ikke det andre. NAV vil fortsette trenge individuelle samtaler for å sette mål og planer for ungdommene. Håpet beskriver veilederen er at gruppeoppfølging kan utløse tettere oppfølging og gi riktig hjelp i etterkant. Informanten beskriver:

Vi har klare tanker om at man skulle ønske at det var en fase på dette. At NAV-human var fase 1, og så må det komme en fase 2 og kanskje en fase 3. De som trenger mer avklaring for å komme ut i ordinært arbeidsliv, ønsker vi å få prioritert inn til avklaringstiltak. At det å ha deltatt på NAV-human kan utløse noen rettigheter for dem

Da NAV Human har en lengde på fem uker vil naturligvis ungdommene trenge supplement i oppfølgingen. Ønske er likevel at ved den tette oppfølgingen kan en avklare hvor hjelpebehovet ligger på en helt annen måte enn ved individuelle samtalen. Slik kan også videre oppfølging fungere bedre når en kjenner ungdommen bedre, og vet hvor utfordringen ligger.

5.1.4 Plusshistorier

En del av metodikken til NAV Human omhandler at ungdommene skal fortelle “plusshistorier”. Det vil si noe de har mestret eller en hendelse som de er stolt over. En ungdomsinformantene forteller om hvordan å dele dette opplevdes:

Jeg husker det var en gang vi fortalte pluss-historier om noe vi hadde gjort eller opplevd tidligere. Også fikk vi vite fra andre fra deres synspunkt hva de syntes at jeg gjorde. Så når jeg fikk høre alle de positive ordene så var det sånn, det var mye mer positivt enn det jeg hadde tenkt selv.

Det å oppleve støtte fra resten av gruppen beskrives slik som styrkende. Vi har alle behov for å bli sett og hørt, og i mindre og større grad tør vi å ta den plassen. Ungdommen forteller her om hvordan rommet skapes for å få tilbakemeldinger på at det du gjør er bra og godt nok.

En av veilederne peker også på hvilken effekt plusshistoriene kan ha.

Jeg opplever at det er en del ungdom som gruer seg til å si at de har fått til noe bra, men så hører de fra andre ungdommer at dette var kjempefint, sant. Sånn som på sist samling var det en ungdom som har fortalt om at han har mekket på en moped som han kjøpte for 1000 kroner, også solgt han den mopeden for 10.000 kroner. Og så er det en annen ungdom som sier, bor du der, så sier han ja, så sier den ungdommen at han har hørt om den mopeden

Det å få bekreftelse fra andre på noe du selv er fornøyd med kan ha stor betydning. Veilederen beskriver at flere av ungdommene opplever å ha lav selvtillit. At de føler de ikke får til noe, og at det de faktisk får til ikke har noe betydning. Han forteller om at han ser ungdommene vokse, både på å tørre å snakke høyt, men særlig ved å oppleve at det de gjør blir verdsatt. Det er mange av disse som har en opplevelse av å være ensom og usynlig. Gruppen kan derfor skape en følelse av å bli sett og at jeg er også viktig.

5.1.5 Veileder bryr seg

En annen effekt informantene peker på er at gruppeoppfølging kan skape en annen dynamikk mellom NAV og ungdommene. Samtlige av alle seks informantene svarer at veilederen får en helt annen rolle overfor ungdommene gjennom NAV Human, enn det de får ved individuelle samtaler.

Den ene ungdomsinformanten beskriver at i møte med veileder på individuelle samtaler, er det ofte et press om framgang. Det at det forventes at du skal ha gjort noe siden sist. Informanten sier:

Ja, før var det jo det å møte opp til møte og bare diskutere om framtiden og hva jeg skulle bli. Det følte ut som de bare ville gjøre jobben sin, og ikke bry seg om meg. Nå føler jeg at de bryr seg om meg og viser det. De vil mitt beste. Da er det mye enklere for meg å møte opp og faktisk gjøre mitt beste.

Ungdommen beskriver at når gruppen møtes skapes en helt annen dynamikk som i stedet kan minne om det du får ut av et vennskap. Det skal vanskelig gjøres å skape et personlig forhold under et individuelt møte med veileder. Ungdommen beskriver at ved en individuell samtale oppleves det som at veileder forsøker å gjøre jobben sin. Det oppleves som at det forsøkes å tilrettelegge for at det er ungdommen som bestemmer, men at kravet til fremdrift gjør at veileder likevel har siste ordet. Når ungdommene sitter i gruppe ser det ut til at veileder for en helt annen posisjon. Ungdommene ser fortsatt på veileder som en voksenperson med autoritet, men fellesskapet i å være flere tar større plass. Videre peker informanten på at det skapes en arena for andre spørsmål enn det en får til i individuelle samtaler. En møtes på en arena hvor en kan komme som den en er, og at veileder også kun er et menneske.

En av veilederne peker på nettopp dette. At det å skape en uhøytidelig setting hvor en møtes som den en er, er unikt med gruppesettingen. Veilederen beskriver det som:

Jeg møter Petter som Petter sant, og Petter møter meg som meg. Ja jeg er jo ansatt i NAV, men først og fremst så møter han meg som meg som er sønn til mine foreldre, og storebror til noen sant, kompis til noen. Det synes jeg skaper en opplevelse av å bli møtt som seg selv.

Informanten peker på denne uhøytideligheten ved at man nettopp møtes som den en er, og ikke ut fra den posisjonen en innehar ut ifra rolle. Hva som er årsaken til at veileder får en annen rolle i gruppe kan ha flere årsaker. En av årsakene tror informanten kan være hvilket innhold det blir i samtale. Hvordan en i stedet for å snakke om framdrift, snakker om hverdagslige ting i fellesskap, men også en til en.

En av ungdommene forteller om at settingen i gruppe skaper rom for at veilederne også kan være personlige. Informanten beskriver:

Han delte en sånn plusshistorie om hva han hadde oppnådd og drømte om og hva hans mål var. Det gjorde det litt sånn, å ja voksne kan og ha det sånn, det er ikke bare oss ungdommer som tenker sånn. Alle kan ha det sånn på en måte. Det var veldig fint at han delte det med oss. Da fikk du lyst til å dele mer og mer personlige ting for eksempel.

Det ungdommen forteller beskriver at en skaper en arena der ungdom og veileder likestilles som menneske. En arena for at ungdommen kan føle seg mindre hjelpeløs og se at i likhet med seg selv har alle utfordringer, men også ønsker og håp i livet. Muligheten for at veileder kan dele personlige historier er vanskelig i individuelle samtaler. Gjerne handler hele samtalen om ungdommens mål og liv. Det kan være at det er veiledernes egne ansvar for å tilrettelegge for en personlig samtale i det individuelle. Likevel kan en se gjennom svarene til informanten at arenaen som skapes gjennom gruppen muliggjør en annen samtale på et dypere nivå.

En av veilederne forteller om hvordan han anser veiledernes oppgave i gruppen:

Det er jo det å legge til rette for at de føler seg møtt når de deler noe. At de føler seg godt ivaretatt i gruppen. Hvis ungdommen får inntrykk av at det de sier ikke har noe mening eller hensikt, så kan man like greit drite i det, fordi det er det som er styrken. At ungdommens perspektiver blir godt ivaretatt, at det betyr noe det de sier er sant.

Videre beskriver informanten at det er fullt mulig å møte ungdommene på deres følelser i en individuell samtale, men at gruppen har en helt annen effekt. Der sitter det flere ungdommer som kan ha like opplevelser som møter ungdommene sine følelser. Effekten av å ha flere, men også særlig jevngamle, som møter følelsene dine er ikke mulig å oppnå på samme måte i en-til-en samtaler. Det er nettopp dette veilederen peker på som viktig ved gruppeoppfølging. At veileders rolle blir mindre viktig, men det viktige vil være å spille på gruppens kvaliteter og hva de sammen kan skape. Slik er alle like viktig i en slik sammenheng. En av ungdommene peker videre på dette. At veiledernes rolle er vellykket når de får fram gode kvaliteter i ungdommene i gruppen. Informanten forteller:

Det var det jeg følte de var veldig flinke på, det var å bringe ut det positive i oss. I hver enkelt person. Å få fram at hei du kan, se her, du har disse kvalitetene, og det er masse

gode ting. Så du må ikke tenke at du gjør en mindre jobb enn andre, eller at du er mindre kvalifisert enn andre som har jobb. Bare fordi du ikke har jobb nå.

Alle de tre ungdommene beskriver en opplevelse av å bli møtt der de er, og at de alle har gode kvaliteter. Når vi vet at mange sitter på en følelse av utenforskap og at de kommer til kort i livet, kan en lærdom om at du er god nok som du er være uvurderlig. Om nødvendigvis alle som deltar på NAV Human sitter igjen med en følelse av å ha følt seg betydningsfullt kan ikke svares på, men et møte med andre ungdommer kan skape en tilhørighet og et fellesskap.

5.2 Kan gruppeoppfølging skape tilhørighet

Et av hovedtemaene i intervjuene var å se hvordan gruppa opplevde tilhørighet til resten av deltakerne. Seks av seks informanter fortalt om følelsen av tilhørighet, men la ulik vekt på hva det var som var viktig for dem

5.2.1 Vennskap og nettverk

To av ungdomsinformantene og to veileder pekte på hvordan de fikk venner og skapte nettverk i gruppen. En av ungdomsinformantene forteller om muligheten til å bli kjent med andre ungdommer på tvers av gruppen. Ungdomsinformanten sier: «Jeg følte at vi kom nærmere hverandre, at vi fikk venner. Ble kjent med mange nye folk og det synes jeg er veldig gøy. Å fortelle om hva de har gjort og livet sitt og, følte liksom alle kom nærmere hverandre». Hun beskriver at det var spesielt det å møte andre mennesker i lik situasjon som du kunne relatere deg til. Hun forteller om at mange av disse ungdommene sitter mye hjemme og treffer sjeldent andre. Det er få felles treffpunkt annet enn på digitale plattformer. Slik forteller hun at hun fikk muligheten til å skape vennskap med andre hun trolig ikke ville sett om det ikke var for NAV Human.

En annen ungdomsinformant beskriver nærmere hvordan hun fikk en venn i løpet av perioden hun deltok på NAV Human. Informanten beskriver:

Jeg fikk jo meg en venn, blant annet. Som jeg likte veldig godt. Hun har jo sånn ADHD som jeg, da. Og jeg vaper jo, og hun røykte, så ofte gikk vi opp, og vi hadde pause i lag. Og vi hadde jo en del tilfelles, så det var veldig lett å snakke med henne. Og så husker jeg en gang, så spurte jeg hvor hun bodde, da. For jeg merket at hun ofte bare gikk rundt.

Hun bor inn mot der jeg bodde, da, så da sa jeg du skal ikke bare sitte på hjem, da. Så hun svarte, hva kan du det, liksom? For hun måtte vente til bussen gikk, da, klokken tre, halv tre herfra. Vi var jo ferdig halv tolv, så hun måtte jo gå og vente tre timer hver dag.

Ungdommen beskriver her muligheten til å være der for noen andre. I likhet med forrige ungdom beskriver hun at hun sitter mye alene hjemme. Hun er for tiden uten et ansettelsesforhold og sitter store deler av dagen hjemme. Videre beskriver hun at det har vært vanskelig for henne å knytte vennskap til andre, da hun har følt seg annerledes. I gruppen opplevde hun at det var enklere å knytte vennskap da det var rom for være den en er. Også fordi hun ikke følte noe press rundt det å ha fått til noe, som jobb eller utdanning. Hun beskriver at ungdommene i gruppen var svært ulike. Likevel hadde de en felles plattform ved at de har vanskeligere for å mestre det samfunnet ser på som riktig. Dette skapte et rom for å møte opp som den en er, uten å frykte forventninger fra de rundt.

En av veilederinformantene snakker om en lignende hendelse han opplevde i en av gruppene han fulgte opp. Informanten beskriver: «Det fine er nå vi begynner å høre pausesnakk, når ungdommene som ikke kjenner hverandre fra før plutselig begynner å snakke sånn, og ja hvor bor du og ja jeg kjører i dag og ja har du lyst til å sitte på». Informanten beskriver at det gjerne tar litt tid for ungdommene å åpne seg opp. I løpet av første og andre samling er gjerne alle nervøse og holder seg for seg selv. Mange synes det er vanskelig å ta ordet i forsamlingen. Men når ungdommene begynner å bli mer kjent, åpnes kroppsspråket opp og de begynner å møte hverandres blikk. Slik beskriver veilederen dette som en unik læring for å kunne mestre nettopp slike sosiale settinger. I likhet med ungdomsinformantene beskriver veilederen at ungdommer som sitter mye hjemme får en helt unik mulighet til å komme seg ut blant andre og skape nettverk innad i gruppen.

En annen veilederinformant beskriver nærmere hvordan ungdommene bygger nettverk, og hva det kan ha å si for livet utenfor. Informanten forteller:

Det er faktisk ingenting som er mer fantastisk enn å gå fra lukket til åpen. For da er man åpen for alt dette, og tar man imot den prosessen. Det er ofte de som melder tilbake etterpå at dette har vært en enorm opplevelse for meg. I tillegg har man gjerne knyttet disse båndene og bygget et nettverk. Nå kan jeg hilse på han og henne som var i gruppen, og jeg ser henne på butikken og sånt. Man har ting å snakke om, og har egentlig ikke hatt noen ting å snakke om med andre i det hele tatt før.

Veilederen forteller videre at mange av disse ungdommene ikke har jobb eller skole, og bruker store deler av dagen på å være hjemme. Hun poengterer at de er svært forskjellige, men at mange opplever å ha lite å gjøre i hverdagen. Derfor har de også lite å fortelle om å dele med andre. Igjennom deltakelse i gruppen har de noe helt nytt i livet sitt som har betydning for deres selvbilde. Veilederen understreker at det er i et fellesskap vi kan utvikles som mennesker. Gjennom å føle tilhørighet kan disse ungdommen få muligheten til å føle på en form for betydning.

5.2.2 Tilhørighet til et fellesskap

I forlengelsen av det å skape et nettverk og vennskap i gruppen, snakker informantene om hvordan det kan skapes en tilhørighet til et fellesskap. En veileder og en ungdom beskriver særlig tilhørigheten gjennom det å ha et sted å gå til i hverdagen. Veilederinformanten beskriver: «Man har noe helt annet i livet sitt. Som egentlig kommer av så lite som to timer, to dager i uken, i fem uker». Hun beskriver videre hvilken konsekvens det kan ha for den enkelte. Det å føle at en er en del av noe større enn seg selv. Veilederen beskriver videre at ved en individuell oppfølging er det aldri snakk om noe tilhørighetsfølelse. Den skapes ved at disse ungdommene møtes sammen, og skaper noe sammen. At de får dele en felles opplevelse. Dette fellesskapet har grobunn i oppfølgingen fra NAV, men det er ungdommene sammen som løfter hverandre opp og er der for hverandre. På en helt annen måte enn det en individuell veileder ville kunne fått til.

En av ungdommene beskriver i likhet med veilederen viktigheten av det å ha noe å gå til. Særlig når man føler en mangel av dette til vanlig. Ungdomsinformanten beskriver:

Og for meg så hjalp det å bare komme seg ut å være sosial med andre mennesker. Det var godt å ha noe jeg måtte gå til. Og det tror jeg veldig mange kan ha godt av. Hvis de blir vant til det å sitte hjemme og bure seg selv inne. Mennesker er jo flokkdyr. Så det å være sosial, selv om du er introverter og, tror jeg er veldig viktig for livskvaliteten din.

Ungdommen beskriver nettopp dette flere av de andre har nevnt. Å gå hjemme hver dag kan føles ut som en meningsløs tilværelse. Derfor er det så viktig å komme seg ut å oppleve at en er del av noe større enn seg selv. Ungdommen peker på at de som møtes i gruppen har store individuelle forskjeller. Noen sliter med angst og å møte til slike sosiale settinger. Hun selv beskriver å ha opplevd mobbing som har ført til at hun har blitt mer sjenert. Slik tenker hun at

det å treffe andre i en slik gruppe oppleves trygt, da hun følte en tilhørighet og et fellesskap på tvers av ulike utfordringer.

5.2.3 «Det er ikke bare meg»

Særlig kan en se i gjennomgangen av intervjuene er at ungdommene sitter med en følelse av at de ikke er alene om de følelsene de sitter med. At gruppen skaper rom for å dele følelser om at en ikke er mislykket fordi en ikke mestrer det andre jevngamle ser ut til å til. Videre også ensomhet ved å føle at det er kun meg som har det sånn. To av ungdommene og en veileder peker særlig på denne effekten ved at en får en følelse av at det er ikke bare meg. En av veilederne beskriver det slik:

Jeg tror de tar med seg en følelse av å ha vært et sted der de har hatt en form for tilhørighet. Det å ha jevnaldrende som er i ferd med å fullføre fagbrev kanskje noen har begynt på høyere utdanning, også sitter man selv igjen litt i sumpen og ser bare på jevnaldrende som flyr av gårde, det er jo en ganske ensom tilværelse. Også er det akkurat det, du er ikke alene i å være i den situasjonen. Det er en fin arena for å dele livserfaringer og perspektiver på den situasjonen. Ikke minst har ungdommene mye å lære av hverandre.

Veilederen forteller videre at det å være ungdom innebærer ofte at en sammenligner seg med andre. En er i startgropen av voksenlivet og det å føle at en ikke klarer det samme som andre på samme alder kan oppleves både sårt og ensomt. Det å se at en ikke er alene og at det ikke nødvendigvis er så uvanlig å streve med å få det til, kan oppleves betryggende.

En av ungdomsinformantene beskriver nærmere følelsen av å møte andre som er i samme situasjon som en selv. Informanten beskriver: «Det har vært veldig fint med mange nye folk. At en møter så mange i lik situasjon som deg. Det hjelper å høre det fra ungdommer fordi vi er i lik alder. Så da fikk jeg et innblikk i hvordan de andre har det, og hvordan de kan ha det sånn som du. At folk kan være like». Ungdommen peker her på at det å få tilbakemeldinger fra andre ungdommer oppleves annerledes enn fra veileder. Særlig mener hun her i forhold til den individuelle samtalen med veileder. Veileder kan vise forståelse og forsøke å normalisere følelsen, men det er likevel annerledes når det kommer fra noen som er i en lignende situasjon. Veilederen har en jobb og oppleves gjerne som vellykket fra ungdommens ståsted. Slik forteller

ungdomsinformanten her at en føler seg mindre alene i utfordringene en har når en får se at andre også opplever det likt.

En annen ungdomsinformant beskriver nærmere følelsen av å ikke få til det andre jevngamle klarer. Informanten beskriver:

Det var en veldig behagelig plass, der du følte at det var ingen som dømte deg. Du følte at du ikke var alene med å slite, du er ikke alene med å ikke ha jobb, du er ikke alene med å ikke ha livet ditt på stell. Det er jo det mange ungdommer føler, på min alder, at det er en forventning. Du er voksen nå, du skal enten studere eller komme deg ut i jobb. Alt mellom der er uakseptabelt. Når du er på sosiale medier så ser du alle de du gikk i klasse med som har tatt utdanning, og du sitter utenfor og føler deg som et null. Hva er det jeg har fått til?

Ungdommen beskriver det som vanskelig å føle seg bak andre jevnealdrene. Hun forklarer det som at hun føler et mindreverdighetskompleks ovenfor andre som har fått det til. I dag legges det som oftest ut i sosiale medier et bilde av en selv som vellykket. Det legges ut bilder av ferier, venner og også gjerne hva en har fullført av utdanning. Sjeldent synes de utfordringene hver enkelt sitter på. På den måten beskriver ungdommen at det er lett å sitte igjen å føle seg mislykket. Slik forteller hun videre at det å treffe andre ungdommer i samme situasjon var betydningsfullt. Informanten fortsetter å fortelle:

Det er det å se andre på din alder, som sliter med det samme. De møter de samme utfordringene som deg. Du er ikke alene om dette. Og det kurset er veldig fint med at det er obligatorisk, så blir det til en sånn greie at vi ser hverandre. Vi ser deg. Vi ser hva du sliter med.

Ungdommen beskriver at det skaper tilhørighet til gruppen å føle at en ikke alene med de utfordringene en opplever. Videre også at ved at de traff de samme ungdommene hver samling førte de nærmere hverandre. For hver gang som gikk følte ungdommen at det var lettere å åpne seg og dele erfaringer. Da opplevde hun også at de andre satt på de samme følelsene og erfaringene som hun selv gjorde, og hun følte seg mindre alene. Særlig følelsen av å ikke være så annerledes som en trodde er gjennomgående hos ungdomsinformantene.

5.3 Å bygge et positivt selvbilde

Et annet hovedtema i intervjuene var å undersøke hvorvidt gruppeoppfølging kan være med på å skape selvtillit og en endring av selvbilde hos ungdommene. Alle de seks informantene hadde tanker og refleksjoner som kunne vise til at gruppen hadde betydning for utvikling av ungdommenes syn på seg selv.

5.3.1 Tilbakemeldinger fra andre ungdommer

I metodikken til NAV Human er en av hjørnesteinene at ungdommene skal gi tilbakemeldinger til hverandre der tanken bak er å bruke ressursene som er i gruppen. Alle informantene snakket om hvordan det å få tilbakemeldinger fra andre virket positivt for å tørre å dele personlige historier. Særlig to av ungdommene og en av veilederne beskrev hvordan tilbakemeldinger fra andre ungdommer hadde innvirkning på utvikling av selvtillit.

Det at ungdommene gir disse tilbakemeldingene til hverandre vil kunne få en annen effekt enn tilbakemeldinger fra veileder. En av veilederinformantene forteller: «Bare det at kanskje Kristin hører en tilbakemelding fra Petter på at jeg har opplevd det sånn også. Det betyr kanskje mye mer enn hva jeg sier jeg har opplevd, fordi jeg har jo en jobb, jeg får jo lønn. De har en annen hverdag». Veilederen beskriver hvordan det å få tilbakemeldinger fra noen du kan kjenne deg igjen i vil kunne ha en annen effekt. Når veileder gir tilbakemeldinger, vil absolutt dette være av betydning også. Det som derimot er annerledes er at ungdom ofte ser på veilederne som autoritetspersoner. Veilederne er en del av det de ser andre jevngamle ungdommer får til som utdanning og fulltidsjobb. Slik oppfattes tilbakemeldinger fra veiledere i større grad som ovenfra og ned. Å få tilbakemeldinger fra andre ungdommer i gruppen kan oppleves som mer likestilt. Slik kan disse tilbakemeldingene også bety mer for den enkelte.

Det å få tilbakemeldinger av de andre ungdommene beskriver en annen veileder nærmere:

Men det er noe med den prosessen som gir de en sånn push og vitamin-sprøyting til at vi er jo mange i samme båt. Vi har jo en del som er lagt inn i Nav Human-metodikken, der man får direkte tilbakemeldinger fra andre. Man får positive ord. Man får vite hvilke egenskaper de andre i gruppen tenker at de har. Og det er alltid positivt, og det er alltid veldig overraskende. De har ikke tenkt over at de er jo faktisk ganske eksempel, viljesterk. Og da blir man styrket, det er jeg ganske sikker på.

Veileder beskriver her det å oppdage ressurser i seg selv som en i forkant ikke visste at en hadde. Mange av disse ungdommene opplever å ha et lavt selvbilde og en devaluering av seg selv. Som sett i tidligere sitater opplever mange av disse ungdommene seg som mislykket. De har ikke oppnådd det samme som de ser jevngamle har fått til. Slik kan det være viktig å få tilbakemeldinger om at ting du har mestret og klart gjennom livet er gode egenskaper og ressurser du allerede innehar.

Dette med å føle seg mindre verdt enn andre forteller en av ungdomsinformantene nærmere:

Så jeg går hele tiden med en sånn djevel i meg på en måte. Hva tenker de om meg nå? Hvis du sier det, hva tenker de om deg da? Som oftest er det bare negativt som kommer opp i hodet. Så jeg tenkte jo at hvis jeg snakket for mye, så er det sånn.., Oh my god, hun der greier bare ikke å holde kjeft. Hun snakker jo hele tiden. Skal hun la andre få snakke? Så jeg blir veldig sånn... conscious på meg selv. Det er jo noe jeg prøver å jobbe med, å gi litt mer faen i hva folk tenker og mener.

Ungdomsinformanten beskriver et lavt selvbilde, hvor hun er redd for å gjøre feil og bli dømt av de andre. Sitatet beskriver det hun vanligvis føler i møte med andre mennesker. Særlig i nye situasjoner opplever hun at hun er redd for hva de rundt henne tenker om henne. Ungdommen beskriver at hun ikke kjenner på sosial angst, men at hun gjennom livet har opplevd å få negative tilbakemeldinger fra de rundt seg. Dette har medført at hun føler seg ubetydelig. Gjennom livet forteller hun at hun har opplevd å føle på høye krav fra de rundt henne. Hun beskriver det som kan oppfattes som en fasade hvor det å ikke mestre arbeidslivet ikke er godkjent. Slik har hun skapt et bilde av seg selv som mislykket.

Videre beskriver ungdommen hvordan det å få høre fra de andre ungdommene at det hun gjør er mer enn godt nok har hatt stor betydning:

Men det å få tilbakemeldinger på at det er bra, liksom. Det hjelper jo meg veldig, da. Det var veldig fint. Og jeg er jo veldig glad i å hjelpe andre mennesker. Og det tror jeg, jeg har lyst til å gjøre med livet mitt. Det å være der for andre, og hjelpe andre. Så det å høre at jeg hjelper andre, og får andre til å bli mer confident i seg selv, gjør meg veldig glad.

Ungdommen beskriver en tydelig forskjell fra tidligere erfaringer. Hun beskriver en økt selvtillit ved å oppleve tilbakemeldinger om at det hun gjør er viktig for andre. Ungdommen forteller at hun forsøkte i løpet av samlingene hun var med på å rose de rundt seg og bidra til fellesskapet.

Imot slutten av samlingene forteller hun at hun fikk tilbakemeldinger om at hennes bidrag var verdsatt. Andre forteller at hun hadde hjulpet dem med å tørre å ta ordet og dele av sine egne erfaringer. Slik fikk ungdommen et framtidshåp og troen på at hun kunne utrette noe for andre. Hun fortalte under intervjuet at hun hadde en drøm om å ta fagbrevet som barne- og ungdomsarbeider. Dette hadde hun lagt på is etter at hun hadde tatt på seg andre ufaglærte jobber. I etterkant av NAV Human forteller hun at hun nå ønsker å fortsette på drømmen, da hun opplever en selvtillit rundt å kunne hjelpe andre.

5.3.2 Når økt selvtillit synes i kroppsspråket

Framtredende i intervjuene var historier som beskrev en utvikling i selvtilliten og selvbilde til ungdommene. Det så ut til at etter hvert som de ble mer trygge i situasjonen så gikk masken av og ungdommen turte å være seg selv. Én ungdomsinformant og én veileder beskriver en lignende hendelse om det fine som skjer når ungdommer i gruppen åpner seg for resten. Veilederinformanten beskriver:

På dag en møter eksempelvis Carl, 19 år, til møte. Han har lite arbeidserfaring og sliter med sosial angst. Du kan se på han at det er skummelt å møte her. Han kommer på dag en, har capsen på, han går med jakken litt oppover munnen, gjemmer seg litt, unnviker blikkontakt, han hilser og sier navnet, og det er nervøst. Kanskje trekker han stolen sin litt vekk fra de andre, eller vil være litt på utsiden. Kanskje fortsetter dette i samling to også. Du kan se at dette er ubehagelig, man er litt rød i kinna, svetter litt, går ut på do flere ganger. Et synlig ubehag. Men ofte i samling to, eller så langt som i samling tre så skjer det noe. Plutselig sitter Carl der rett i ryggen, ser deg rett i øynene, kanskje capsen er av til og med. Plutselig rekker opp hånden og skal si noe, eller kommenterer til andre.

Veileder beskriver her en opplevelse hun erfarte i en av gruppene hun fulgte opp. I sammenheng med sitatet beskriver hun at det er helt normalt å oppleve noe utrygghet og frykt i de første samlingene. Ungdommene som møtes, er svært forskjellig med tanke på hvor mye de tørr å ta ordet og plass i gruppen. Det hun derimot peker på som fantastisk å se på er hvordan ungdommene i gruppen sammen bygger opp hverandre, slik at endringen som beskrevet forekommer. Dette beskriver samme veileder videre slik:

Veldig ofte ser vi at disse ungdommene er så gode med hverandre. Hvis noen sier noe, og de andre ser at dette er litt tøft for deg, så backer de hverandre opp, kommer med

komplimenter, kommentarer og støtte. De melder seg på, til og med de som sitter sånn og ikke vil si noe. Det er det mest fantastiske som egentlig skjer i disse gruppene.

Veileder beskriver slik et møte mellom ulike mennesker som styrker hverandre. Hun beskriver det særlig gjennom hvordan hun kan se på hele holdningen til ungdommene at de drar nytte av gruppa som ressurs. De deler med hverandre og opplever det å få positive tilbakemeldinger som styrkende for ens eget selvbildet. Slik trekker hun fram at hun ser en endring i følelsen av å være verdt noe, og bety noe for andre rundt seg.

En av ungdomsinformantene beskrev en lik opplevelse som veilederen fortalte om under sine gruppesamlinger:

Jeg husker blant annet, jeg la merke til en som alltid satt med hetten på. Sånn helt, sånn du bare så outline av fjeset. Jeg tenkte liksom, hvorfor gjør han det? En gang han kom hadde han tatt av hetten. Han hadde jo litt mellomlangt hår, men det var ikke langt. Men han så jo kjempefin ut. Det var ikke noe galt med han. Men jeg vet ikke om han var insecure, eller hva. Da husker jeg at når vi skulle gå så gikk jeg rett opp til han og sa, vet du hva, du må stoppe med den der hetten, du er veldig, veldig fin sånn som du er. Så jeg tror han ble veldig paff av det, da. Han smilte og kom uten hette etter det.

Ungdommen forteller om en nesten identisk historie som veilederen over. Hva som skal til for at denne endringen skal kunne skje ser ut til å være støtte fra de andre ungdommene. Begge informantene snakker om tidsaspektet hvor det å bli trygg tar tid. Det er derimot ingen selvfølge å tørre å ta plass i en forsamling. Det avhenger av en følelse av å bli møtt med anerkjennelse og å føle seg trygg. Slik beskriver begge informantene at det å bli møtt av de andre ungdommene, snakket til og gitt ros og positive tilbakemeldinger bygger en tro på en selv. På at en har noe å tilføre de andre i gruppen. Informantene snakker her om at det skaper et økt selvbilde og en selvtillit til å tørre å være seg selv.

5.3.3 Bevisstgjøring rundt egne ressurser

Noe som skal til for at ungdommene skal oppleve et bedre selvbilde og en økt selvtillit er en bevisstgjøring rundt de ressursene de allerede innehar. To av ungdommene og to av veilederen snakker om hvordan den bevisstgjøringen kan være med å skape en mestringsfølelse. Veilederne beskriver tanken bak denne bevisstgjøringen som at ungdommene skal gjøres i stand til å ta gode valg for seg selv. Den ene veilederinformanten sier det slik: «Det er på en måte litt

invitasjon til å gjøre noe sammen og lage noe sammen og kanskje gjøre ungdom i stand til å ta valg på et senere tidspunkt når vi ikke er der». Det å få ungdommene til å bygge tro på seg selv er ikke nødvendigvis enkelt, men veilederen peker på at det en skaper i gruppe kan få stor ringvirkning for livet utenfor. Klarer du å skape en bevissthet om at jeg har evner til å ta gode valg for meg selv sammen med de andre, vil det naturlig være enklere å reflektere over dette på egenhånd i etterkant.

Dette snakker også den andre veilederen om. Særlig ved å bevisstgjøre ungdommene om at det er ingen som får til alt. Alle vil gjøre feil. Det viktigste er å skape en bevissthet om at det er du som er sjefen i ditt eget liv. Veilederinformanten beskriver det slik:

Man bygger den troen på seg selv. Man bygger en bevissthet om hvilken makt man har i sitt eget liv egentlig. En bevissthet rundt hvilke valg vi egentlig har. En bevissthet rundt at vi alle bare er mennesker. Vi har også gått mange rare stier, gjort mange dumme valg, strevd med å komme oss dit vi er i dag, og det er en del av det å være menneske. Så vi ser jo en effekt når du blir bevisst på at, herlighet jeg velger jo faktisk helt selv.

Det å ufarliggjøre at en ikke alltid gjør det riktig trekker veilederen fram som nyttig. Ungdommene kan oppleve at de føler seg annerledes fra de som har gjennomført skolegang og er i fast arbeid. Veilederen trekker fram det å skape en bevissthet rundt at alle har sine utfordringer, men at du velger selv hvordan du håndterer det. Videre også en særlig bevisstgjøring rundt hva som kan oppfattes som bra av de rundt deg selv om du selv føler du mislyktes. Både erfaringer du har gjort deg, men også rundt dine kvaliteter som person.

En av ungdomsinformantene beskriver hvordan hun opplevde en økt bevissthet rundt egne ressurser: «Jeg lærte at du kan klare ting du ikke tenker at du kan. Det var det mange av de andre som fortalte og, at de fikk til ting de ikke trodde på forhånd. Det var en boost». I sammenheng med sitatet snakker hun om det å tørre å ta større plass. Både i en gruppe, men også ved å tørre å gjøre det som virker skummelt. Som å ringe en arbeidsgiver eller møte opp på et jobbintervju. Men også det å tørre å si ifra om egne behov til de rundt en. Hun forteller at hun ønsker å fortsette og tørre ting som hun tidligere har unngått. Slik skaper hun en mestringsfølelse ved å tørre å utfordre seg selv.

En annen ungdomsinformant fortsetter videre på tanken om at bevisstgjøringen skaper en mestringsfølelse:

Jeg føler en mestringsfølelse, hver gang jeg går ut av senga eller døren. For to år siden orket jeg ikke gå ut av sengen, og følte jeg ikke fikk til noen ting. Nå føler jeg at jeg blir pushet til å tørre å komme til den timen, eller det jobbintervjuet. Så jeg føler hver gang jeg kommer ut av den sengen så får jeg en mestringsfølelse. Så lenge jeg får gjort noe med livet og hverdagen.

I sitatet beskriver ungdommen en stor og viktig endring for seg selv. At han sikter til å komme seg på et jobbintervju er i og for seg bra, men den viktigste endringen er i hans utvikling av selvtillit. Han forteller at han har klart å gå ifra en passiv innstilling til livet, til et ønske om å få til ting for seg selv. Det krever mye å komme seg fra et sted der du ønsker å holde deg innendørs i senga hele dagen, til å komme deg ut til en jobbintervjuoposisjon. Det forteller noe om de iboende ressursene i denne ungdommen som er hentet fram.

5.3.4 Endring i selvilde

Et annet aspekt i intervjuene som synes framtrødende er en endring av ungdommenes selvilde. To av veilederne og alle tre ungdommene trekker fram at de ser en endring i selvilde. Veilederne trekker særlig fram at de synes det skjer en endring fra første til siste samling. En av veilederinformantene beskriver det slik:

Ungdommene går ut og føler seg mer styrket enn de var når de startet, på forskjellig vis selvfølgelig, men det er det jeg kjenner på som veileder. Det er at jeg kan se den der på en måte blomstringen, den oppvåkningen som skjer i løpet av en sånn prosess hvor ungdom møtes.

Veilederen innleder med å beskrive det slik. Det hun legger i ordet blomstring er når hun ser at ungdommen for en tro på seg selv. De tør å ta rommet og være en del av gruppen. Dette viser hun til kan ha ringvirkninger for livet generelt. Det å ha tro på seg selv er helt essensielt for å kunne mestre de utfordringene en møter i livet. Ved å erfare at en mestrer den sosiale arenaen som NAV Human er opplever informantene at ungdommen får en tro på at kan mestre hverdagslivets sosiale arenaer.

Videre peker den samme veilederen på at ungdommene får erfare at de er viktige. «Det at man er påtvunget det å være med andre fremmede mennesker, men man kan faktisk redde dagen til et annet menneske med å bare være samlet en liten stund i et rom. Og det er jo helt sant». Rundt sitatet snakker veilederen om det å føle seg betydningsfull. Det er enkelt å tenke at en ikke har

utrettet noe hvis en fokuserer på kun seg selv. Derimot når en ser sine handlingsmønstre i sammenheng med andre vil en kunne forstå hvor lite som skal til for at andre rundt en skal føle seg sett. Noe av dette peker særlig veilederen på ved at vi ofte er individualistiske i tankegangen. Det kan ha stor effekt å forstå sin egen rolle og betydning uten at det handler om hva en nødvendigvis har fått til. Mer om hvem en er, og hva en gjør for de rundt seg.

Disse ungdommene har gjerne opplevd at de rundt, ikke har troen på dem. Dette vil naturlig medføre at de har et dårlig selvbilde. Den andre veilederinformanten sier det slik: «Hvorfor har noen lav selvtilit? Jeg tror det er mange nederlag. Hvis du opplever nederlag på nederlag, du blir ikke invitert av vennene dine. Det gjør noe med selvfølelsen din». Slik ønsker veilederne at ungdommene skal få en følelse av at det de sier betyr noe når de møter hverandre i NAV Human. Samtalen skal ikke omhandle nødvendigvis hvilke prestasjoner de har hatt, men hvem de er som menneske. Slik påpeker veilederen at de ønsker å bygge ungdommene opp til å være rustet for livet. Både i sammenheng med yrkeslivet og det sosiale livet utenfor.

En av ungdommene beskriver hvordan han opplevde samspillet med veilederen i NAV Human:

Jeg har like mye innspill som det de har (NAV) og de har like mye innspill som det jeg har. De har liksom hjulpet meg til å føle meg sikker på meg selv. Jeg har lært mer om meg selv om ting jeg ikke trodde jeg kunne. Hadde det ikke vært for NAV så hadde jeg ikke vært her jeg er nå.

Ungdommen peker på at han opplever å ha utviklet en større tro på seg selv. Han beskriver at han opplever at han har like mye å komme med som det veilederen som styrer gruppen har. Det har vært med å skape en tro på at hans refleksjoner og vurderinger er gode og dyktige. Dette er noe han ikke har erfart i sammenheng med NAV før. Tidligere ved individuelle samtaler forteller han at han opplever at han får beskjed om hva han skal gjøre og at hans egne innspill blir lyttet til, men at de er av mindre verdi. Slik beskriver han at dynamikken er annerledes når en sitter i gruppe. Veileders rolle blir mer på en lik linje med hans egen.

Den samme ungdommen forteller videre om hvilken effekt det har hatt i livet hans. At han opplever at han har tatt kontroll over eget liv. Ungdomsinformanten beskriver det slik:

Nå vil jeg gjøre noe med livet mitt. Før så var det litt sånn, vi får se hva dagen bringer. Når ser jeg mye mer en framtid, og mye mer positivt i meg selv og den jeg er. Det har gjort meg veldig mye mer selvsikker. Nå tør jeg snakke i forsamlinger som jeg ikke gjorde tidligere.

Det ungdommen beskriver her hentyder til forrige sitat hvor han forteller at han har fått en økt selvtillit. Når hans meninger får ta plass og betydning opplever han en form for selvsikkerhet hvor han tør å ta plass. Tidligere forteller han at han har vært usikker på seg selv og valgt å tie nå han egentlig har hatt tanker om noe. Igjennom NAV Human forteller han at han erfarte at hans meninger hadde like mye å si som de andres, men spesielt veileders. Erfaringer han har gjort seg gjennom livet bærer preg av å ha følt seg som et barn. For ungdommer med utfordringer med utdanning og arbeidsliv er det naturlig at de gjennom livet har opplevd et stempel som unnasluntrere, eller «dumme». Dette forteller informanten om da han har tenkt at det han har å si ikke er like bra som det alle andre vil si. Når han opplever at en voksenperson som veilederen er har sine utfordringer på samme vis som han selv, beskriver han at han oppfatter at det ikke nødvendigvis er så stor forskjell like vel. Slik forteller han om en økt selvtillit, hvor han har forstått at hans meninger er like viktige som alle andre, og at mennesker stort sett er like gjennom at alle møter på sine utfordringer.

En annen ungdomsinformant forteller rundt erfaringer med å dele av egne erfaringer: «Jeg følte at det gjorde at jeg tenkte mer positivt om meg selv. Det ble jo lettere når andre snakket og. Jeg føler jeg ble mye flinkere til å snakke med ukjente folk, og starte en samtale og hvordan jeg skal holde den, sånn i forhold til før». Hun beskriver her en økt selvtillit til å tørre å bryte ut av frykten for å si noe feil. Hun opplevde at det hun fortalte i løpet av samlingene ble verdsatt og anerkjent. I likhet med forrige ungdom beskriver hun at hun fikk troen på sine egne egenskaper. Videre kan det også sies at det er en treningssak å tørre å ta plass. Ungdommen forteller at hun i hver samling fikk utfordret seg selv til å si noe. Både når det gjaldt å gi tilbakemeldinger til de andre ungdommene, men også å dele noe av sine egne erfaringer.

Den tredje ungdomsinformanten forteller om at hun erfarte at hennes bidrag til gruppen hadde betydning for de andre. Hun beskriver det slik:

Å føle at du gjør en forskjell for noen og at det er positivt at du er der. Det er ikke slik som jeg alltid har tenkt, at jeg bare kan holde meg vekk, jeg har ingenting å si, uansett. Det betyr jo ikke noe at jeg er der. Men så er det jo folk som kommer frem og sier ... Jo, det er det! Det betyr masse at du er her. Og de tingene du gjør for de rundt deg.

Ungdommen peker på noe av det samme som de andre ungdommene beskriver. Det å føle seg sett og hørt av de andre hadde stor betydning for ungdommen. Tidligere forteller ungdommen at hun har erfart at det hun forteller ikke er verdsatt av de rundt henne. Hun forteller at hun gjerne er den som kan ta ordet i en samling. Hun er ikke redd for å være aktiv, men sitter da

gjernigjen med følelsen av at hun har sagt noe dumt, eller at hun har tatt for stor plass. I løpet av samlingene fikk hun tilbakemeldinger fra de andre om at de hadde satt pris på hennes bidrag. Særlig da hun hadde valgt å være åpen rundt hennes utfordringer, slik at andre også turte å være ærlig. I etterkant av tilbakemeldingene forklarer ungdommen at hun sitter igjen med en følelse av å ha vært viktig.

Det ser ut til at veilederne snakker om effekten av gruppen som at ungdommene oppleves med økt selvtillit. De opplever en stor endring fra første til siste samling. Særlig da det kommer til det å tørre å ta ordet, og dele egne tanker. Ut ifra intervjuene med ungdommene ser det ut til at det å føle seg sett og hørt, og at det en formidler har betydning er årsaken til den økte selvtilliten. De beskriver at de føler veileder skaper rom for å dele. At veileder ikke oppleves like normativ da de også deler av sine liv. Men aller størst betydning har kanskje de tilbakemeldingene de får i fra de andre ungdommene.

5.4 Maktbalanse mellom ungdom og veileder

Til sist i analysen vil jeg se nærmere på tema maktbalanse. En avgjørende faktor for å lykkes i oppfølgingen av ungdom er at de selv må ta kontroll over eget liv. I sammenheng med oppfølging fra NAV ser en ofte at det bærer et visst preg av en maktforskjell. Veileder som på sin side ønsker å hjelpe, sitter likevel med forvalterhatten og har makten til å bestemme over ungdommens ytelser. Igjennom intervjuene hadde særlig veilederne tanker rundt maktbalansen og hvordan den erfares gjennom NAV Human. Ungdommene på sin side var ikke like bevisst denne strukturen. De hadde også tanker om at de ikke ønsket å bli presset til aktiviteter, men fortalte i større grad om tidligere opplevelser og særlig opp imot individuell oppfølging.

5.4.1 Maktforskjell mellom veileder og ungdom

Uten at det nødvendigvis adresseres i møte, er det en tydelig maktforskjell mellom veileder og ungdom. To av veilederne og en av ungdommene hadde tydelige tanker rundt maktforskjellen. En av veilederne beskriver det slik: «Pr i dag så er det ikke mulighet for at en ungdom kan si nei med mindre de kommer med et skriv til meg på at det er noe som tilsier at de ikke kan gå der». Veilederen forteller at NAV Human i dag er i likhet med andre tiltak i NAV. Ungdommene får tilbud om å delta på samlingene som en del av aktivitetsplikten. Det vil si at hvis de ikke deltar på dette må de gjøre en annen aktivitet for å kunne motta den stønaden de har. Veileder

beskriver videre at enkelte av ungdommene kan ha store helseutfordringer slik at det ikke lar seg gjennomføre. Disse får ikke trekk i stønaden, men blir tilbudt annen aktivitet.

En annen veileder forteller om hvordan han erfarer veilederrollen som vanskelig. Særlig da han opplever at hans ønske om å hjelpe blir overskygget av den makten som hans rolle innehar. Veilederen beskriver det slik:

Og det er jo det som er vanskelig i den veilederrollen, det er todelt, det ene er jo at jeg har en veilederhatt, og skal veilede, men den andre er jo at jeg har en forvalterhatt i tillegg. Og det er jo liksom trikset egentlig å prøve å tone ned den forvalterhatten så godt det lar seg, men av og til oppleves det som å stå i en slags spagat, rett og slett. Også er det noe med det å prøve å kle det inn og prøve å få de til å få et eierskap over egen prosess i dette her, når den ubalansen i makt er så stor. Det tar tid og er gjerne krevende rett og slett.

Veileder beskriver rundt dette sitatet at han erfarer særlig dette i det individuelle forholdet han har til den enkelte ungdom. Han beskriver skvisen som utfordrende da han opplever at hans formål om å hjelpe ikke nødvendigvis kommer til livet. Enkelte av ungdommene han møter ønsker ikke hjelp fra NAV. Slik opplever han at NAV sitt rykte som forvalter er ødeleggende for å komme dypere ned i det faktiske hjelpebehovet. I stedet ender en opp med en kald front, hvor makten er ødeleggende for brobygging. Når veilederen beskriver denne følelsen, legger han vekt på NAV i sin helhet.

Hvis vi ser på hvordan maktbalanse blir forstått av ungdommene, synes det ut ifra intervjuene at de ikke hadde en like tydelig idé om at oppmøte var krevet. Den ene ungdommen forteller: «Men jeg tror ikke hun sa at det var obligatorisk, men jeg tror det var det hvis du skulle ha stønad fra NAV». Sitatet er direkte rettet mot NAV Human. Ungdommen fra sitatet er arbeidssøker og mottar dagpenger fra NAV. Hun forteller selv at hun er usikker på reglementet og har ikke fått beskjed at hun må møte opp for å fortsette å motta dagpenger. Hva som er informert i denne sammenhengen til ungdommen er usikkert, men hun beskriver at hun føler det er frivillig og ment for hennes beste.

Videre forteller den samme ungdommen:

Men sånn som med meg, for eksempel, som sliter med ting. Og hvis det var det at jeg ikke kom en dag, så var det liksom, det var ikke krise. Sånn at nå får du ingenting på en

måte. Så lenge du prøver, så lenge du kan så er det godt nok. Det ble ikke sånn, men da kan du ikke få stønad. Det var ikke for strengt, men det er ikke for slakt heller.

Ut ifra sitatet fra ungdommen beskrives følelsen av at det er oppfordret, men ikke en tvang å møte opp på NAV Human. Utgangspunktet fra disse ungdommene er at de gjerne har helseutfordringer som gjør det vanskelig for dem å komme seg ut i slike sosiale arenaer. Det er derimot stor variasjon mellom ungdommene. Noen er nært arbeid, eller er mellom jobber. Andre har aldri hatt en tilknytning til arbeidslivet, og eller har en uførestønad. Det fremstår slik fra alle intervjuene, at hvis det ikke er aktuelt for deg å fortsette i NAV Human så vil du ikke tvinges til å fortsette å møte opp. Skal du motta en stønad så vil du selvfølgelig likevel måtte gjøre en aktivitet, men følelsen av at det ikke er en plikt å møte opp virker gjennomgående. Slik kan det være mulig å anta at ungdommenes motivasjon, som tidligere utforsket, er høyere enn om det gjennomføres et tiltak som blir trykt nedover hodet på dem.

5.4.2 Aktivitetsplikten kan sammenlignes med resten av livet

Et aspekt som viste seg tydelig i intervjuene var tanker rundt aktivitetsplikten. Naturlig var det gjerne veilederne som hadde en bevisst holdning til ideen bak aktivitetsplikten. Særlig en av veilederne hadde flere innspill på hvorfor aktivitetsplikt er nødvendig, og hva som kan være positivt med den.

Du har jo et ansvar for eget liv. Vi kan være helt åpne og ærlige på at det er ingen som får ting gratis her i livet. Man må gjøre sin del av oppgavene. Hvis jeg ikke går på jobb, så får jeg ingen lønn. Hvis jeg er syk og ikke skaffer en sykemelding og gjør disse tingene, så får jeg ikke pengene heller. Det handler om at vi alle i samfunnet har en aktivitetsplikt på alle områder. Vi møter det hele tiden i samfunnet.

Veilederen beskriver her hvordan aktivitetsplikten kan sammenlignes med det en vil møte i resten av livet. Hun forteller at det vil være mot sin hensikt å drive en annen praksis enn den ungdommene vil møte i arbeidslivet. Slik påpeker hun at det ansvarliggjør ungdommen ovenfor deres valg.

Den samme veilederen har videre tanker om hvorfor det er viktig å gjennomføre aktivitetsplikten:

Vi tar noen runder med de som synes det er veldig skummelt å skulle delta i NAV Human, så gir vi rom for at det er lov til å komme og prøve en gang, så ser vi. Det vil jo

ikke si at vi alltid trekker penger fra de som trekker seg ut fra NAV Human eller ikke møter, for dette skjer jo egentlig ikke i veldig stor grad, men det skjer der det skal skje. Det skjer på de som ikke møter uten å gi beskjed flere ganger, så er det en del som har fått noen kroner i trekk, fordi de på en måte bevisst ikke møtte og ikke ga beskjed. For vi kan jo ikke drive med tomme trusler uten å gjennomføre det. Så det blir gjennomført i de tilfellene der vi tenker at dette var et ugyldig fravær. Det blir jo på samme måte som om denne ungdommen hadde kommet ut i en jobb og plutselig bare ikke stiller på jobb. Da er det et ugyldig fravær som kan faktisk medføre at de blir sagt opp.

Veileder beskriver i dette sitatet nærmere det hun forteller om i forrige sitat. Hun forteller at det er sjeldent de faktisk gjennomfører trekk i stønaden. Som oftest har ungdommene gode grunner til at de ikke møter opp. Noen har jobbrelaterte årsaker til at de ikke stiller. De skal på jobbintervju, eller har fått et arbeidsforhold de har søkt på. Andre kan ha medisinske årsaker til at de ikke kan stille på alle samlingene. Det kan være at de skal til en time til behandler i perioden samlingen pågår. Videre forteller veilederen at hun ofte opplever at dette er ønsket fravær da de kommer seg i vei på noe og bort fra en passivitet de har levd i før. For noen kan det rett og slett bli for tøft for dem å møte i en slik gruppe, og det er det forståelse for. Derimot som hun beskriver i sitatet er det nødvendig å gjennomføre trekk i stønad hvis fraværet ikke er gyldig. Trekk i stønad vil føre til en bevissthet rundt denne maktbalansen som eksisterer. Derimot beskriver veilederen at det er en realitetsorientering til den plikten til oppmøte en vil møte uansett hvor en er i samfunnet ellers.

5.4.3 Like premisser kan utjevne maktbalansen

Når det er snakk om den ujevne maktbalansen i NAV, trekker flere av informantene fram at den oppleves noe annerledes i NAV Human, enn den gjør i NAV ellers. Særlig i forhold til den individuelle samtalen. Dette er det særlig veilederne som snakker om. Det ser ut til at veilederne opplever at de kan ta en annen rolle enn de kan ved individuelle møter. To av veilederne peker spesielt på denne opplevelsen.

Den ene veilederen beskriver det slik: «Det at vi deler av oss selv med ungdommene, det gjør at kanskje den maktbalansen blir mindre mellom oss». Veilederen beskriver at det oppleves som vanskelig å dele av personlige erfaringer i den individuelle samtalen da det den oftere bærer preg av en satt agenda. Det skal snakkes om hva som er gjort siden sist en møtes, og legges en plan for veien videre før neste møte igjen. Slik omhandler hele den individuelle samtalen seg

om brukes plikter. Når veilederne møter ungdommene i gruppe beskriver veilederinformanten at samtalen får en helt annen dynamikk. Det åpnes for at veileder og ungdom kan møtes med like premisser. Det blir en mer naturlig setting for veileder til å dele av egne livserfaringer og sine følelser rundt temaer. Slik mener veilederen at noe av maktubalansen viskes vekk ved at en møter hverandre som den en er, og ikke ut ifra rollen en innehar.

Den andre veilederen går nærmere inn på hva han tenker er forskjellene mellom den individuelle samtalen og hva veilederne kan skape i gruppesettingen. Veilederinformanten beskriver det slik:

I en-til-en veiledning så er det jo mye snakk om rettigheter, plikter og regelverk og hva som er forventet for at du skal ha rett på eksempel å motta en ytelse. Så de tingene der er med på å synliggjøre en ubalanse i maktforholdet. Også er det noe med at vi sitter på hver vår side av en pult, rett overfor hverandre og det er litt sånn, ja her sitter jeg og skal på en måte bestemme. Gruppesettingen er litt annerledes ved at vi sitter i ring og alle ser ansiktene på hverandre, og man deltar på like premisser.

Veilederen beskriver i sitatet hvordan settingen i rommet skaper en annen dynamikk. Særlig med tanke på at den individuelle samtalen foregår i en setting hvor bruker ikke har tilgang til den andre enden av bordet. Det skaper et synlig bilde på makt, der veileder på ene siden er distributør og bruker er mottaker av stønaden. Gjennom å sitte i en sirkel sammen med ungdommene er det ingen som synlig har en viktigere rolle under samlingen.

Videre beskriver den samme informanten nærmere:

Fremdeles er det et element av makt, fordi prosessveilederne bestemmer den overordnede tematikk, men det er ikke snakk om noen ytelser eller noe penger. For i den individuelle samtalen den er jo veldig hva skal jeg si, normativ, mens NAV Human er jo ikke normativt i det hele tatt. det er litt sånn opp til ungdommen hva de selv velger å ta med seg derifra og hva som på en måte er aktuelt i forhold til sånn de opplever sin egen situasjon.

Det veilederen trekker fram er at det umulig lar seg gjøre å fjerne all form for maktubalanse. Det vil i en NAV sammenheng være veileder som har et overordnet ansvar for hvor fokuset skal ligge og hva samtalen skal handle om. Likevel peker veileder på at det skapes en helt annen setting hvor en trekker bort jaget om framgang som en ser i en-til-en samtale. Innholdet i NAV-human vil også omhandle jobbfokus, men det har likevel en annen innfallsvinkel hvor en ønsker

å ruste ungdommene til å klare det selv. Slik får samtalene under samlingene en mer naturlig form, hvor ungdommene velger selv hva de vil dele.

5.4.4 Skape en rutine i hverdagen

Når det er snakk om hvordan en opplever maktbalansen i NAV Human beskriver særlig ungdommene at de opplevde det som positivt å ha en rutine og et sted å gå til i hverdagen. En av ungdomsinformantene beskriver det slik: «Også følte jeg at det ble til en rutine på en måte så du fikk noe å gjøre i hverdagen. I stedet for å ikke gjør noe. Jeg følte at jeg måtte, men jeg følte det var veldig bra at jeg gjorde det». Ungdommen beskriver her som tidligere påpekt at hun opplever at det kreves at hun møter opp. Derimot beskriver hun at hun opplevde samlingen som et knutepunkt i hverdagen. Hun forteller om at hun for tiden er uten arbeid, og at store deler av hverdagen blir tilbrakt i hjemmet. Det fører til at hun ikke trenger å stå opp i fornuftig tid, og at hun gjerne ikke tar seg tid til å stelle seg. Slike rutiner er viktig for den psykiske helsen. Når hun ikke har noe hun må dukke opp til, forteller hun at hun ikke ser noe vits i å gjøre slik ting for seg selv. Derimot når hun begynte i NAV Human hadde hun et holdepunkt i at hun måtte møte to ganger i uken kl. 09.30. Hun måtte stå opp om morgenen, kle seg anstendig og komme seg ut av døren. Hun forteller at dette tvang henne til å ta tilbake kontrollen.

En av veilederne beskriver samme erfaringer ved at hun ser at det er viktig for ungdommene å oppleve at de har et sted de skal møte opp til i løpet av hverdagen.

Det er noe med å våkne opp og ta ansvar for sitt eget liv. Men det er jo faktisk å få en avtale om at du skal møte der på en tirsdag klokken halv ti, det er jo en del av aktivitetsplikten din. Man tvinger jo ikke folk til å snakke, delta, utføre ting, prestere i gruppen, man skal egentlig bare møte opp, det er jo det som er kravet, møte opp og være til stede, det er aktivitetsplikten.

Veilederen sikter her til at aktivitetsplikten kan forstås positivt. Særlig ved at ungdommene får noe i livet sitt som en noe annet enn usunne vaner. Mange av disse ungdommen forteller om at de har problemer med døgnrytmen. De er våkne om natta hvor de er sosiale med venner via dataspill. Det slår seg igjen ut i at de ikke mestrer de dagligdagse gjøremålene eller å holde seg våken om dagen. De aller fleste jobber krever en form for rutine hvor du våkner opp om morgenen og møter til riktig tidspunkt. For mange av ungdommene som er våkne store deler av natta har dette blitt en vane. Å snu en slik vane uten motivasjon er vanskelig. Derfor peker

veilederen på at det å ha et holdepunkt i løpet av uken kan være med på å hjelpe ungdommene til å ta ansvar for eget liv.

5.4.5 Oppfølgingen skaper rom for å utforske fravær

Avrundende om makt var det synlig i intervjuene at veilederne hadde noen tanker rundt frafall eller fravær. En del av utfordringen til hele tjenesteapparatet er å finne tiltak som treffer de som er lengst unna arbeid. De med de største helseutfordringene som ikke har motivasjon eller kapasitet til å gjøre slike endringer som NAV Human sikter til. De tre veilederinformantene hadde alle noen tanker rundt denne utfordringen.

Først er det interessant å se nærmere på de som deltar i samlingene, men som ikke tørr å snakke eller dele egne erfaringer. Den ene veilederen beskriver det slik:

Selv om folk er stille vokalt er det jo et eller annet som skjer her, folk følger jo gjerne med, de gjør seg jo sikkert noen refleksjon, de hører jo på hva som blir sagt sant Også er det jo litt til det der og invitere de inn, prøve å invitere de og prøve å fokusere på at dine perspektiver de betyr jo noe.

Det veileder peker på er at en ikke skal undervurdere det å bare være til stede. Som tidligere vist har mange en positiv utvikling hvor de ikke tør å ta ordet i de første samlingene, men etter hvert begynner å tørre og dele sine perspektiver. For enkelte er dette tøft hele veien. Likevel mener veileder at det har kanskje en like stor effekt å si noen få ord og lytte til de andre. Særlig for disse da det i utgangspunktet er utfordrende å sitte i en slik forsamling med mange ukjente mennesker. Videre peker veilederen på at det er hans jobb å få disse på banen. Få de til å dele noen synspunkter ved å spørre de ut. Blir det for tøft nevner veilederen at han bruker å forsøke at de deler to og to.

For enkelte av ungdommene har de så store helseutfordringer at behandlingen de mottar er det viktigste for at de skal bedre sin livskvalitet. En av veilederne beskriver det slik:

For mange har vi sett at det kan være at de ikke har gått til denne psykologen de skal. Kanskje ikke de har møtt på lenge. Og når de starter i nav human, bestemmer de seg for at nå skal jeg. Nå skal jeg gå til den timen. For nå har jeg kommet over dørstokken, møtt til noe, føler seg litt styrket, ta tak i de tingene de er nødt til å gjøre for å prioritere helsen sin.

Slik har NAV Human den effekten som er ønsket likevel. For mange kan det være en stor utfordring å innhente nok ressurser til å komme seg til den behandlingen de har rett på. Men også å være åpen til å nyttiggjøre seg behandlingen som gis. Slik ser veilederen at det å ha mislyktes med å klare å sitte i gruppen i NAV Human, likevel kan ha en effekt ved at ungdommen blir mer åpen for å ta opp igjen kontakt med psykolog eller annen behandling. Videre forteller hun om at en del av disse ungdommene opplever at de innser at de trenger mer hjelp enn de har. Slik ser hun at kanskje noen kommer seg til den nødvendige hjelpen som de tidligere har vegret seg for.

Alle de tre veilederne har videre tanker rundt hvilket mulighetsrom som skapes for å snakke om hva det var som skjedde med disse ungdommene, hvor det blir for utfordrende å sitte i en slik gruppe. En av veilederne ser det slik:

Det er likevel ikke bortkastet, for det gjør at vi får muligheten til å høre litt i etterkant, men hva var det som skjedde, hva var det som gjorde at det var vanskelig for deg å gjennomføre. Så da kommer du gjerne i posisjon til å snakke om en del ting de har syntet har vært vanskelig å snakke om tidligere.

Veilederen peker her på hvilken mulighet som skapes ved at ungdommene har prøvd ut noe. Særlig det å få se ungdommene i et sosialt rom. I en en-til-en samtale får veileder kun informasjon om det bruker velger å dele. I en sammenheng hvor en får sett ungdommen i en sosial arena vil en også kunne få kartlagt hva det var som var vanskelig for den enkelte.

En annen veilederinformant peker på de samme muligheten for å kunne kartlegge ungdommen. Veilederen beskriver det slik:

Så ok på grunn av helseutfordringen til Helene blir dette for mye, men jeg som veileder benytter meg av den anledningen som en kartlegging eller avklaring. Og ja kanskje på nåværende tidspunkt er dette for mye for deg da fortsetter vi med noe annet.

I sitatet peker veilederen på de samme mulighetene som skapes ved å se hvordan ungdommene fungerer i gruppe. Noe av det han legger vekt på er at det da også vil bli enklere å sette inn riktig tiltak. En del av utfordringen i arbeidet med ungdom i NAV er å kartlegge godt for å kunne gi den riktige hjelpen. For enkelte ungdommer kan det oppleves som svært belastende å bli satt i situasjoner som tiltak de ikke er klar for enda. Mange sliter med sosial angst og har behov for mer hjelp rundt helsa før de kan settes ut i en arbeidspraksis. Slik peker veilederen

på at NAV Human kan være en god kartlegging for å finne ut om det er andre utfordringen som må fokuseres på før en eventuelt kan forsøke igjen.

Den tredje veilederen peker på de samme aspektene som de to andre. Særlig dette med å kunne få til raske avklaringer enn en ellers ville gjort. Veileder beskriver det slik:

Hvis noen ikke møter til en dag en skulle møte, så gir det en god anledning til den veilederen å være veldig raskt på, avklare hva som skjedde. Det å få en dialog rundt det. Eller hvis de plutselig blir vekk en dag og man ikke har hørt noe, så kan man avklare hva det var som skjedde.

Den samme veilederen fortsetter å drøfte rundt frafall slik:

Så mine tanker om dette med frafall er at man får et veldig naturlig frafall. Som skal være der. Det er sånn i alle grupperinger i samfunnet. Og det gir oss veldig god informasjon det også. Dette med hvem som møter i gruppen, hvor mange dager og hvor lenge, det er jo en form for kartlegging i seg selv. Det er en avklaring av hvor er dette individet hen. Det gir oss rom for kommunikasjon om det. Hver person i gruppen har en egen fast kontaktperson i NAV som da får rom til å utforske dette litt nærmere.

Veileder peker på at NAV Human kan sammenlignes med alle andre grupperinger en er i ellers i samfunnet. I sammenheng med at ungdommene møter i NAV Human følges hver enkelt opp individuelt av sin veileder ved siden av. Slik har veilederne i NAV Human mulighet til å gi gode beskrivelser og kartlegginger av utfordringene til ungdommene. Den individuelle veilederen har da et helt annet grunnlag for å kunne gi riktig hjelp til riktig tid. Veileder peker på at tidligere har hun i individuell oppfølging gjort det hun har tenkt har vært til det beste for ungdommen. Gjennom NAV Human har hun en kartlegging som gjør det mulig å ha en større kunnskap om ungdommene. Slik vil også medvirkningen til ungdommene være mer reell da det for mange kan være vanskelig å forklare sitt behov med egne ord.

Kapittel 6: Diskusjon og drøfting av analyse

I dette kapittelet vil jeg drøfte funnene fra analysen i lys av tidligere forskning. Jeg vil se på hva som er kriteriene for at oppfølging i gruppe fungerer ved å se det i lys av teorier innen tilhørighet, makt og gruppeteori. Jeg har valgt å analysere intervjuene av ungdommer og veiledere sammen da det har vært interessant å se på likheter og forskjeller i svarene. Jeg har valgt å dele inn diskusjonen etter temaer som går igjen i intervjuene. Derfor har jeg valgt å bruke de samme kategoriene som jeg har brukt i analysen: gruppeteori, tilhørighet, selvtillit og makt.

6.1 Kan oppfølging i gruppe skape en tilhørighetsfølelse?

Et voksende problem i samfunnet ser ut til å være at flere og flere rapporterer å føle seg ensomme. Rapporten fra Horn et al. (2020), om utenforskap blant unge beskriver opplevelsen av å føle seg utenfor blant ungdom mellom 15 og 25 år. Forskningen baserer seg særlig på skoleverket og det å falle utenfor der. Derimot peker også studien på viktigheten av å tilhøre et fellesskap for mennesket, og spesielt i de utviklende årene. Ungdommene tar med seg opplevelsene av å bety noe for andre ved å ta del i et fellesskap (Horn et al., 2020).

I datamaterialet fra intervjuene ser en særlig hvordan tilhørighet var en viktig faktor for informantene. Særlig beskriver ungdommene at de ser at det å tilhøre et sosialt fellesskap var viktig for dem. Da dette er ungdommer som kan identifisere seg selv med å være mislykket vil en arena for sosial mestring muliggjøre personlig vekst. NAV Human legger til rette for at ungdom med ulike behov og ulik tilknytning til arbeidslivet møtes og utveksler refleksjoner rundt livet. Der en ser at den individuelle samtalen ofte dreier seg rundt hva har du gjort og hva skal du gjøre framover, skaper gruppedynamikken en mulighet til å utforske hvem er jeg, og hvem ønsker jeg å være. Dynamikken kan skal refleksjon rundt spørsmål som hva skal til for at jeg skal få til mine mål. Hvordan kan jeg være til stede for de rundt meg, men også ta vare på den viktigste personen i mitt liv, meg selv.

Det ser det ut til at effekten av å høre tilbakemeldinger fra jevn gamle som er i lignende situasjon gunstig. Dynamikken som skapes i gruppen, er slik annerledes og kan skape rom for å forstå seg selv gjennom andre. Dette kan forstås gjennom det Olsson og Martin (2012) beskriver som sosioemosjonelle prosesser. Ungdommene knytter vennskap til hverandre og skaper en fellesskapsfølelse i prosessen. Sosioemosjonelle prosesser omhandler hvordan vi mennesker i

fellesskap kan påvirke hverandres motivasjon, hvor sosialisering slik innvirker positivt (Olsson & Martin, 2012). Ungdom som faller utenfor arbeidslivet og utdanningsløp forteller ofte om en ensom hverdag. Ungdommene fra NAV Human viser til at de gjerne bruker hele dager hjemme uten planer for hva de skal gjøre den dagen. Slik kan sosialiseringseffekten som Olsson og Martin (2012) snakker om være med på å utfordre disse ungdommene som er lengst unna arbeidslivet. Sosialisering er slik helt nødvendig for å unngå ensomhetsfølelsen og en følelse av å være annerledes enn andre.

6.1.1 Fellesskapsfølelse – «jeg er ikke alene»

Ved NAV Human jobber en med en gruppe som opplever fordommer og stigmatisering i samfunnet. Arbeidsledighet er sett på som negativt og gjerne også som latskap. Ungdommene i gruppen har gjerne også andre tabubelagte egenskaper ved seg som psykiske utfordringer, eller problemer rundt rus. Ungdommene har også gjerne økonomiske utfordringer som er vanskelig å snakke om i dagliglivet. Slik forteller ungdommene om en følelse av å være mindreverdige ved at de ikke mestrer samfunnets krav. Særlig hvor den ene ungdommen forteller at hun så vidt klarer å få til en akseptabel døgnrytme. Slik viser Shulman (2010) til hvilken effekt det kan ha å dele tabubelagte emner i gruppen. Ungdommene opplever å føle seg inkludert, sett og mindre alene.

Ungdommene i NAV Human sitter på opplevelser om å være annerledes og mislykket i forhold til andre jevngamle. De forteller om hvordan andre har fått seg jobb eller er i utdanning, hvor de selv ikke har fått dette til. De opplever at de bruker store deler av dagen på å sitte hjemme og ikke gjøre noe. Her ser en særlig hvordan det Shulman (2010) peker på som en følelse av å «sitte i samme båt» kan skape en positiv effekt. Når det inntrykket de har av andre ungdom på samme alder er gjennom sosiale medier skapes en følelse av udugelighet. Jeg er mislykket fordi jeg ikke har oppnådd det samme som andre på samme alder. Derimot forteller ungdommene i intervjuene at de ved å møte andre som er i samme situasjon opplever de en normalitet i det å ikke ha klart alt enda. Dette kan forhåpentligvis påvirke ungdommene til å bevege seg ut fra de fastlåste mønstrene de har gått i. Dette skriver også Heap (2005) om når han tar for seg begrepet allmenngjøring. Ungdommene kan slik føle at de blir møtt på et dypere plan fordi de andre opplever det lignende.

Å dra nytte av fellesskapet peker også på effekten av å få tilbakemeldinger fra de andre ungdommene. Gjentakende i intervjuene synes det som svært viktig å dele erfaringer og få

tilbakemeldinger. Å få tilbakemeldinger ser ut til å gi ungdommene troen på seg selv. Dette viser til det Landrø et al. (2020) påpeker hvor tilbakemeldinger kan skape tro på kvaliteter og ressurser, som ungdommene i utgangspunktet så som destruktive eller unyttige erfaringer. Slik ses mulighet til å endre syn på egne opplevelser gjennom tilbakemeldinger som et hovedfunn fra intervjuene.

Videre peker også Shulman (2010) på hvordan gjensidig støtte og krav kan være utviklende for gruppe-medlemmene. En del av metodikken i NAV Human dreier seg om å fortelle pluss-historier. Ved å fortelle om noe en har erfart som en selv er fornøyd med forteller ungdommene om at de opplever støtte fra de andre. Hvor den ene ungdommen beskriver at hun opplevde å få et syn på seg selv som viktig. At det hun gjør for andre har betydning. Slik kan ungdommene utvikle sin oppfatning av seg selv da de opplever at noen forstår de. Dette funnet samsvarer med det Sek-yum Ngai (2011) finner i sin studie hvor det å dele livserfaringer med andre ungdommer har stor betydning. Særlig påpekes det at å få støtte fra noen i lignende situasjon, kan ha større betydning enn om det kommer fra en veileder.

Bruken av krav som Shulman (2010) peker på, kommer ikke like tydelig fram i intervjuene. Likevel ser en fra veilederen at ungdommene kan oppleve at positiv utvikling er ønskelig. At de ønsker å komme tilbake til gruppen å fortelle at de har mestret det de tidligere har fortalt om som utfordrende. Selv om det ikke kommer tydelig fram i datamaterialet er det naturlig at det å møte andre mennesker med andre holdninger utfordrer ens egen forståelse. Slik ser det ut til at NAV Human muliggjør å skape en gruppe som bidrar til å skape endring og motivasjon hos gruppe-medlemmene. Et viktig element ungdommene forteller om i intervjuene er muligheten til å være seg selv. Her kan både det å reflektere rundt tabubelagte temaer og oppleve gjensidig krav og støtte være utviklende for enkeltindividet. Videre er det mulig å hevde at det å få en mulighet til å forstå at det er flere «i samme båt», at en ikke er så annerledes som en tror, er viktig for selvtilliten og selvbylde.

6.2 Kan gruppesamlingen bidra til utviklingen av et positivt selvbylde?

Bjerke et al. (2021) har i et debattinnlegg i psykologisk tidsskrift skrevet om hvordan gruppeterapi synes å ha en god virkning på ungdom. Det poengteres at hvordan en følger opp ungdom bør tilpasses annerledes enn voksne da utfordringsbylde gjerne er annerledes. Særlig ser en at ungdom har andre livsvansker som eksempelvis sosiale tilpasningsvansker, tilknytnings- og relasjonsvansker, sårbarhet og identitetsproblemer (Bjerke et al., 2021). Å bruke gruppen som ressurs skaper en læringsarena hvor ungdommene kan skape selvtillit ved

at de er til hjelp for hverandre. Ungdommene beskriver i intervjuene at særlig det å få tilbakemelding fra andre gjør noe med ens eget selvbilde.

Sentralt i både intervjuene, men også i NAV Humans metodikk står endringsarbeid for å øke ungdommenes selvbilde og selvtillit. Som Bunkholdt og Kvaran (2015) påpeker er opplevelsen av eget selvbilde helt avgjørende for utvikling. Da særlig hvor dette er ungdommer som sitter på negative opplevelser med å føle seg utenfor og mislykket. Det å ha muligheten til å føle mestring gjennom å lykkes i en trygg avgrenset gruppe, synes derfor som en effekt NAV Human lykkes med. Da ungdomsinformantene beskriver at de opplever en optimisme rundt framtiden viser det hvor viktig det er å erfare at du mestrer å være i en sosial setting. Dette er uvurderlige erfaringer som ikke kan oppnås i en individuell samtale. Å møte i gruppen kan som en av veilederne beskriver sammenlignes med en vanlig sosial setting som på en arbeidsplass.

En trygg ungdom er nødvendig for at motivasjon og mestring skal kunne skje. Slik kan en gjennom Bunkholdt og Kvarans (2015) perspektiv på egenverd og utvikling av et positivt selvbilde, forstå hvor viktig positive erfaringer er. Særlig hvis ungdommene bærer med seg et negativt selvbilde fra før grunnet følelse av å være mislykket. Læring gjennom sosialisering ser derfor ut som et viktig element ut ifra mine intervjuer. Som Mishna et al. (2010) påpeker kan sosialiseringen gi ungdommene ferdigheter og selvtillit til å mestre lignende situasjoner senere. Å ha en aktivitet og et fast gjøremål i løpet av dagen ser ut til å være viktig for ungdommene. Sosialisering i gruppe er en betydelig faktor for å kunne mestre arbeidslivet. Opplever en positive affeksjoner opp mot å være i en gruppe og tørre å ta ordet, vil det være overførbart til resten av livet.

6.2.1 Mestring som del av økt selvtillit

Informantene forteller om en framtidsoptimisme hvor de ønsker å gjøre noe med hverdagen sin. For at utvikling skal være mulig er det relevant å ha en diskusjon rundt mål, og hva som er realistisk. Dette peker Heap (2005) på som en fordel i en gruppeprosess. NAV Human har et stort fokus på målsetting. Dette for å gi ungdommene innblikk i hva det er de kan få til, og hva som skal til for at de skal nå målene. Ved å dra nytte av gruppen kan også ungdommene realitetsorientere hverandre, som gjerne vil oppleves annerledes enn hvis det kommer fra en veileder. Slik legges det vekt på en endringsprosess, hvor en videre legger fokuset på ungdommenes ressurser.

For at en endringsprosess skal kunne forekomme er en avhengig av selvtillit og troen på seg selv. Ungdommene forteller i intervjuene at de tidligere har opplevd at de føler seg mislykket i forhold til jevnaldrende. Da ungdommene ofte har et negativt selvbilde gjennom at de har opplevd gjentagende nederlag er det lett å møte nye utfordringer uten tro på seg selv. I etterkant av å ha gjennomført alle samlingene forteller ungdommene at de opplever en optimisme rundt å mestre det å eksempelvis ta kontakt med arbeidsgivere. Slik kan en forstå hvilken utvikling som har foregått gjennom den tredje formen for anerkjennelse, i Honneths (2008) teori. Anerkjennelse gjennom fellesskapet gir ungdommene muligheten til å skape seg selv i tilhørigheten til de andre ungdommene, og slik få en forståelse for hvem de er. Det synes en markant forskjell på motivasjon og selvtillit. Det er mulig å hevde at ungdommene har opplevd å anerkjennes fra veileder og de andre ungdommene for den de er. Slik kan de få en opplevelse av å være verdsatt og betydningsfull.

En del av metodikken i NAV Human handler om å forstå at den viktigste personen i eget liv er en selv. Dette er sentralt for å kunne forstå hvem en selv er og hvilke kvaliteter en innehar. Ved å innføre en rekke tiltak i NAV hos en ungdom uten selvtillit tror jeg jobben kan være fånyttet. Derimot ved å sette inn tiltak for å stryke ungdommen før en ser på jobb- og utdanningsmulighet er sjansen for å lykkes større. Sjansen for at ungdommen lykkes i sitt eget liv er også ideelt sett mangedoblet.

6.3 Veileders rolle i oppfølgingen

Et hovedelement som er essensielt for å få gruppearbeid til å fungere er veileders rolle. NAV Human har lagt opp til at de ønsker at veileder har en uformell rolle. Ungdommene forteller at de føler de blir sett for den de er, og at de opplever å bli kjent med veileder som mennesker. Dette står i kontrast til den ordinære individuelle oppfølgingen i NAV hvor ungdommene forteller at de opplever urimelige høye krav. I gruppesettingen beskriver ungdommene at det oppleves som om veileder bryr seg om dem, og at de blir hørt. Både av veileder, men også de andre ungdommene i gruppen. Dette beskriver Heap (2005) gjennom hvordan en kan bruke gruppen som verktøy i gruppeprosessen. Særlig ved at en anerkjenner hverandres rolle i gruppen og gi hverandre rom.

Dette kan understrekes ut ifra hvordan en ser det har fungert i NAV Jobbhuset. Landrø et al. (2020) viser til at veileders rolle i en gruppesetting skaper en uformell relasjon. Ved å ha rom for en mer hverdagslig samtale møter ungdommene veileder på et annet vis enn ved den

individuelle samtalen. En av virkemidlene som veilederne snakket om var å bruke humor. Dette er i tråd med det Malekoff (2007) påpeker ved egenskap som er viktig i oppfølgingen av gruppe. Gjennom humor kan en bli kjent med ungdommen og slik kan en uformell setting skapes.

Veilederne beskriver det som at de ønsker å møte ungdommene for den de er. Videre er det også sentralt i NAV Human at det er ungdommene som skal forme innholdet i gruppen. De forutbestemte temaene er førende, men det er likevel ungdommene som tar tematikken i den retningen som er aktuell for dem. Dette viser også Muskat et al (2020) til i sin studie hvor en informant påpeker at for at medlemmene skal ta en aktiv rolle må veileder trekke seg noe tilbake (Muskat et al., 2020). Det forutsetter at ungdommene tar den plassen som blir gitt.

Momentet ved hvor aktiv rolle ungdommene tar diskuterer ikke Muskat et al. (2020). Hva som skjer når ungdommene ikke tør å ta ordet krever derfor en bevisst innsats fra veileder. Det er derfor ikke mulig i enhver setting å la samtalen flyte av seg selv, men veileder må bygge under for å skape utvikling og vekst i samtalen. Heap (2005) beskriver at det er viktig at veileder slik har evne til å se strukturen i gruppa. Hvem det er som tar stor plass, og hvem det er som ikke kommer til ordet eller tør å ta ordet. Veilederne beskriver at de opplever å observere gruppedynamikken som nyttig for å studere utfordringene til individet.

Veilederne i mine intervjuer har i all hovedsak kun vært positive ovenfor hvordan de mestrer sin egen rolle. Det kommer også fram av intervjuene av ungdommene at de opplever at veileder møter dem på en god måte. Ut ifra Heaps (2005) teori rundt begrensninger gruppen kan møte, er det vanskelig å si noe om hva som gjøres når veilederne møter motgang. Som Heap poengterer vil nødvendigvis ikke alle grupper fungere. Ut ifra mitt utvalg er det trolig ungdommer som kunne hatt et annet syn på veilederne hvis jeg hadde hatt andre informanter. Likevel ser det ut til at det viktigste som kommer fram fra mine intervjuer er at de opplever en annen dynamikk enn det de har opplevd ved individuelle samtaler.

6.4 Maktdynamikken i oppfølging i gruppe

Når det er snakk om makt og maktforskjell i NAV systemet er det aktuelt å snakke om det på en generelt plan i NAV først. Hagelund et al. (2016) peker på utfordringer som sanksjonsregime kan skape. Både når det gjelder å ikke gjennomføre sanksjoner ved brudd på aktivitetsplikt og hvilke signaler det sender, og hvordan sanksjoner kan føre til større fattigdom. Med disse prinsippene til bunn har velferdsforvalteren gjennom sanksjonssystemet stor makt ovenfor

bruker (Hagelund et al., 2016). Ut ifra Bourdieus teori om kapitalbegrepet innehar veileder således høyere kapital i alle kapitalformene. Særlig kan en se det ut ifra den symbolske makten som ilegger ungdommene en posisjon som dominert av systemet. Slik kan en stille seg spørsmål ved om ungdommene har mindre handlingskraft til å endre på sin situasjon ut ifra deres habitus (Bugge, 2002). Det er essensielt å ha med i vurderingen at sanksjoner er unngåelig hvis vilkår skal fungere. Hvis sanksjoner ikke eksisterer vil aktivitet kunne være et tilbud som bruker selv kan takke ja eller nei til etter lyst. Dette peker Hagelund et al. (2016) på selv om det nødvendigvis ikke er pedagogisk riktig. Det vanskelige her er nettopp balansegangen mellom å finne vilkår som fremmer vekst og utvikling eller hvor vilkåret blir en trussel.

Videre er det derfor interessant å se på hva NAV Human gjør som kan utjevne noe av den maktforskjellen som naturlig vil være der. Veilederne forteller om at det vil sanksjoneres på likt vis som ved annen oppfølging i NAV også under NAV Human. Har ungdommene ugyldig fravær forekommer det trekk i stønadsutbetalingen. Noen av utfordringene Hagelund et al. (2016) nevner kommer ikke nevneverdig fram i datamaterialet fra intervjuene. Det kan spekuleres i hvorvidt dette er fordi maktforskjellen ikke erfares eller om de valgte informantene er mer positive ovenfor prosjektet enn andre som har deltatt ville vært. En av veilederne beskriver utfordringen rundt å anvende ulike hatter i rollen som veileder. Hvor særlig forvalterhatten kommer i veien for ønske om å hjelpe brukerne. Det kan her tenkes at veilederne strekker seg lengre for ungdommene da de har etablert et godt forhold til dem. Derfor er det mulig å stille spørsmål ved om sanksjoneringen er reell.

Hvordan veileder velger å forstå ungdommenes frafall kan påvirkes av maktstrukturene. Hagelund et al. (2016) påpeker at slik kan veileders habitus råde over hvordan ungdommen blir forstått. Velger veileder å se på frafallet som at ungdommen ikke ønske å delta, legges synet på ungdommen som trassig. Gruppehabitusen til ungdommene legger føringer i en slik sammenheng (Hagelund et al., 2016). Slik vil kritisk refleksjon være nødvendig for at sosialarbeideren skal kunne forstå hva som ligger bak frafall. Ofte kan også ungdom som har opplevd motstand gang på gang i livet velge å ikke delta fordi deres opplevelse av hjelpeapparatet, er at de ikke blir møtt utefra deres faktiske behov. Slik kan en innlært habitus som gjøre at ungdommene oppfattes som vanskelige, gjøre at de faktisk får mindre hjelp.

Et interessant funn fra intervjuene er hvordan veilederne bruker frafall som en mulighet til å utforske. I utgangspunktet skal fravær sanksjoneres. Derimot ser veilederne at de får til å bruke aktivitetsplikten på en mer treffende måte når de får kartlagt ungdommenes behov gjennom hvordan de fungerer i gruppen. Den samme muligheten beskriver veilederne at de ikke har ved

den individuelle oppfølgingen. Slik kan også tiltakene de setter inn hos de som faller ifra treffe bedre. Muligheten for å utforske utfordringsbilde i en gruppe kan sammenlignes med hva som vil være utfordrende i andre sosiale settinger, som i en jobbsituasjon. Det interessante her er det å se på at frafall nødvendigvis ikke er negativt, men en mulighet for å åpne for samtale om det som er vanskelig.

Årsaken kan også ligge i at veilederne har muligheten til å skape en annen relasjon til ungdommene. Landrø et al (2020) peker på den samme effekten i NAV Jobbhuset. Mulighet skapes for å avdekke ungdommenes ressurser også ved at det tas opp hverdagslige temaer som hvordan ta var på seg selv. Ved en individuell samtale vil maktforholdet se noe annerledes ut, og for ungdommen kan det fort erfares som en ovenfra og ned samtale når det gjelder hverdagslige ting som de fra før føler de burde klare. Forteller en veileder at du må stå opp til det tidspunktet for å komme deg på skole/jobb kan dynamikken gjøre at det oppfattes som et krav. I gruppesettingen beskriver ungdommene i intervjuene at de lærer av hverandre, og at det er enklere å gjøre noe med det når de ser at andre sliter med det samme.

Når Shulman (2010) snakker om at veileder ikke skal ha en aktiv rolle, men gi gruppemedlemmene mulighet til å styre innholdet, er dette med på å skape en annen dynamikk. Slik kan en også se det annerledes fra den individuelle hvor veileders makt fratras ved at en ikke innehar den samme rollen. Dette med å skape en uformell setting beskriver særlig en av veilederne ved at en i en gruppesetting sitter i ring, og ikke på hver sin side av en pult.

Mange av ungdommene har et lite sosialt nettverk og har derfor også lav sosial kapital (Aakvaag, 2008). Derimot kan mulig gruppearbeid medføre økt sosial kapital ved at ungdommene kan øve seg på å håndtere sosiale settinger. Slik utfordres de også på å utsette seg for andre situasjoner hvor de kan utvidet nettverket sitt. Både veilederne og ungdommene beskrev vilkårssetting for deltakelse og selve samlingen som sammenlignbart med resten av livet. Mulighet for å øve på å mestre en sosial setting for en ikke til ved en individuell samtale.

Kapittel 7: Oppsummerende avslutning

7.1 Samlet konklusjon

I oppgaven har jeg sett på hvordan veiledere og ungdommer har opplevd gruppearbeid som metode i oppfølgingen ved NAV. Det kommer fram i min studie at informantene opplever oppfølging i gruppe som svært positivt. Alle seks er forholdsvis samstemte, selv om en ser at ungdommene i større grad er opptatt av at de syntes det var hyggelig å møte andre ungdommer, mens veilederne hadde flere tanker rundt maktforholdet og hvordan det påvirker deres egen rolle. Jeg har kommet fram til at det var særlig seks faktorer som var gjentakende i intervjuene som jeg oppfatter som mine hovedfunn:

- Fellesskapsfølelse
- Ungdommene bruker hverandre
- Læring gjennom sosialisering
- Veileders rolle
- Årsaken bak frafall
- Økt selvtillit og endring i selvbildet

Fellesskapsfølelsen som skapes i gruppa, ser ut til å ha en særlig positiv effekt på ungdommene. Ungdommene beskriver følelsen av å ikke være like alene, ved at de erfarer at andre også kan ha det slik de har det. Mange av ungdommene med behov for oppfølging fra NAV føler på ensomhet og at de er annerledes enn andre jevngamle. Slik kan de føle seg som utskudd og utvikle et negativt selvbilde. Ved å erfare at det er ingen som får til alt og at alle opplever utfordringer gjennom livet, virker ikke hverdagen like dyster. Slik ser det ut til at en bevisstgjøring muliggjør utvikling og evne til å gjøre endringer i livet.

NAV Human har lagt opp i sin metodikk at **ungdommene bruker hverandre** i tilbakemeldinger. Slik ser det ut til at de kan lære av hverandre og oppleve at andre ser de gode kvalitetene de ikke nødvendigvis ser selv. De bygger nettverk på tvers og enkelte forteller også om å ha skapt noen vennskap i løpet av perioden. Det å få tilbakemeldinger fra de andre ungdommene er med på å styrke selvtilliten til den enkelte og muliggjør vekst. Ungdommene beskriver at tilbakemeldinger fra de andre ungdommene kan bety mer enn fra en enkelt veileder i en individuell samtale.

Læring gjennom sosialisering ser ut til å gjøre ungdommene i stand til arbeidslivets krav. Som en av veilederne beskrev er en arbeidsplass i bunn og grunn en sosial arena. Slik kan det å erfare det sosiale spillet i samlingene ved NAV Human være god læring for å komme seg ut i arbeidslivet, men også for å mestre andre sosiale arenaer. Etter hvert som ungdommene blir tryggere oppleves det som at det er lavere terskel for å ta ordet under samlingene. Kanskje kan dette være fordi det skapes en trygg arena for å prøve, der det er rom for å feile. Gjennom å øve på sosialisering for ungdommene positive erfaringer som de tar med seg videre i sin hverdag.

Veileders rolle ser ut til å få en annen dynamikk i gruppe, enn ved den individuelle samtalen. En kan få en annen relasjon ved å fjerne noe av den maktubalansen som skapes ved å sitte på hver sin side av forvaltningen av velferdsgodene. Når veileder er en del av gruppen og deler av seg selv, ser det ut til at ungdommene opplever at de vil dem vell. Det skaper også et helt annet rom for hvilken prat som eksisterer. Humor og hverdagslige gjøremål får en annen normalitet, enn når veileder i en individuell samtale har et satt formål med møte. Det åpnes på en helt annen måte for en friere samtale, hvor også ungdommen kan tørre å dele mer av seg selv.

Gjennom oppfølging i gruppe får også veileder mulighet til å utforske **årsaken bak frafallet**. Der hvor en i en individuell samtale mister muligheten til å kartlegge hvor ungdommen ikke møter eller ikke er aktiv i samtalen, får veileder en annen mulighet til å observere i gruppe. Dette gjelder totalt fravær, hvor en får mulighet til å snakke om hva som var vanskelig, også hvor ungdommen stiller, men er lite aktiv. Veileder får muligheten til å observere ungdommenes fungering i en sosial setting. Slik vil det også være enklere å kartlegge hvilke utfordringer den enkelte har. Om det er vanskelig å ta plass, og den unge opplever sosial angst, eller om ungdommen har vanskelig for å forstå sin rolle i et sosialt rom.

Å bruke gruppens ressurser for individet ser ut til å føre til **økt selvtillit og endring i selvbildet**. Det kommer fram av intervjuene at det kan se ut til at ungdommene opplever særlig tilbakemelding fra de andre som positivt for å endre det som flere av de beskriver som et negativt selvbylde fra før. Det å få muligheten til å lykkes på en trygg arena som NAV Human er, gir mestringsfølelse å tro på å klare lignende situasjoner i framtiden.

Ut ifra funnene fra min analyse har jeg forsøkt å svare på min problemstilling: «Hvordan kan NAV Human bruke gruppen som ressurs i endringsarbeidet med ungdom som har falt utenfor arbeid og skole?». Det ser det ut til at å følge opp ungdommer i gruppe kan bidra til en følelse av tilhørighet og en tro på sine egne ressurser. NAV Human ser ikke bare ut til å få flere ut i

arbeid, men også styrke den enkelte ungdoms selvbilde og selvtillit. Kanskje er det nettopp her nøkkelen ligger. Et ensidig fokus på å få ungdom ut i arbeid er ikke nødvendigvis særlig vellykket. Derimot kan det se ut til at NAV Human lykkes ved å bygge opp under ungdommens egne ressurser og kvaliteter. Slik vil en kunne bedre den enkeltes psykiske helse som igjen vil gi de større mulighet til å lykkes i arbeidslivet. En ungdom med tro på egne ferdigheter, vil gjøre en bedre jobb da den har det bedre med seg selv.

Gjennom intervjuene kommer det fram at alle ungdommene kjenner på en form for utenforskap. Særlig føler de seg annerledes enn andre ungdommer, og implisitt kommer det fram at de skulle ønske de fikk til det samme. Med det samme menes det arbeid, utdanning eller andre ting ungdommene ser på som «suksess». Å erfare at andre opplever livets opp og nedturer, og forstå at dette er normalt, er gjennomgående i intervjuene. Det at ungdommene får et innblikk i at det er du selv som kan gjøre noe med det, er nyttig kunnskap ungdommene sitter igjen med i etterkant av NAV Human.

Hvorvidt maktbalansen utjevnes mellom veileder og ungdom er vanskelig å si noe sikkert om. I mine intervjuer kommer det fram tilnærmet kun positive refleksjoner rundt makt. Da særlig hvordan det oppleves positivt å sitte i gruppe grunnet en annen dynamikk. Det er derimot vanskelig å si noe om mine informanter er anslagsvis mer positive enn andre som har gjennomført NAV Human. I og med at mine informanter har meldt seg frivillige er det trolig at de har en positiv holdning til tilbudet i utgangspunktet. Slik kan en spørre seg om jeg hadde fått andre svar ved andre informanter. Derimot kan jeg ved egen refleksjon tro at ved at veileder ikke får den samme hovedrollen kan noe av maktubalansen utjevnes. Også vil trolig gruppens fokus frata veileder noe av ekspertrollen. Likevel har NAV en maktfaktor som er vanskelig å fraskrive da samlingene foregår innenfor NAV sine vegger.

7.2 Styrker og svakheter

Det er gjennomført flere forsøk på oppfølging av brukere i gruppe. Eksempelvis gjennomfører Jobbhuset NAV et lignende tilbud som det NAV Human gjennomfører. Videre i psykologien ser en også en økt fokus på gruppeterapi. Derimot er det skrevet lite og gjort lite forskning på feltet. Effekt er også vanskelig å måle. Slik kan min studie være med å si noe om det å følge opp i gruppe har innvirkning på ungdommenes utvikling ved å bedre den psykiske helsen gjennom økt selvtillit og et bedret selvbilde.

I forkant av intervjuene hadde jeg en tanke om at jeg ønsket å utforske hvordan ungdommene opplever maktbalansen med veilederne. Det informantene har kommet med av synspunkter har derimot viker noe fra min forutinntatthet. Særlig fikk jeg et annet svar enn først antatt når det gjelder frafall. Jeg hadde i forkant tenkt ut spørsmål rundt hva som skal til for å treffe de ungdommene som er lengst unna arbeid. De som har vanskelig for å møte opp i gruppe, og ikke tørr å delta i samtalen. Veilederinformantene ga meg et nytt syn på denne problematikken i intervjuene. Særlig da de påpekte at det skapes et mulighetsrom for å utforske hva som er utfordringene til ungdommen. På spørsmål om hvordan en skal kunne nå de som er lengst unna og har vanskelig for å benytte seg av et slik tilbud, beskrev veilederne at tilbudet treffer disse ungdommene ved å åpne for dialog. Møter ikke ungdommen opp til gruppen, skapes rommet for å snakke om at det er vanskelig å møte andre mennesker i den individuelle samtalen.

Det som er et viktig aspekt i hvorvidt min data er representativ for ungdom med oppfølging fra NAV, er hvilke informanter jeg har fått. Mine informanter representerte en svært positiv holdning ovenfor prosjektet. Slik har jeg kanskje ikke fått et like nyansert bilde som jeg kunne fått ved andre informanter. Dette kan ha hatt implikasjoner for resultatet. Derimot har problemstillingen omhandlet gruppen som ressurs hvor jeg har fått fylldige svar fra informantene. Jeg tror at ved et annet utvalg kunne jeg fått andre svar særlig rundt maktaspektet. Ut ifra min egen erfaring og den generelle oppfatningen i samfunnet har NAV ofte fått en negativ omtale. Derfor er det mulig å anta at andre ungdommer har hatt en annen opplevelse med NAV Human enn mine informanter.

7.3 Videre forskning

Unge arbeidsledige er en viktig gruppe å fortsette og forske på. Dette er ungdommer som kan bidra til samfunnet på svært vitale områder. Det vanskelige for dem er hvordan de skal få det til, etter gjentatte nederlag med jobbsøking eller andre trivielle oppgaver i hverdagen som døgnrytme. Derfor er det så viktig å finne tilnærminger som kan fungere for at de skal kunne revitalisere deres selvfølelse og handlingskraft. Arbeidsledighet er en svært aktuell problematikk som det forskes mye på nasjonalt og internasjonalt. Det som derimot er viktig å fortsette å forsøke på er hvilke tiltak som gir hvilken effekt med tanke på unge arbeidsledige. Særlig også da hvilken effekt det er som ønskes. Det å få unge raskest ut i arbeid skaper nødvendigvis ikke en varig tilknytning. Har man et mer forebyggende fokus hvor en ønsker å

bygge ressurssterke ungdom med troen på seg selv, har en et større potensiale til å lykkes. Det vanskelige her er nettopp hvordan måle at en ungdom har økt sin livskvalitet. Vi vet at det som faktisk fungerer er forebyggende tiltak. Når arbeidsplasser er økonomisk styrt og hvor tidsperspektivet rår, vil ofte raske løsninger velges. Jeg skulle gjerne sett nærmere på hvilke faktorer som er årsaken til at ungdommene opplever mestring og økt selvtillit etter å ha deltatt i NAV Human. Jeg tror at ved å forske mer rundt effekten av gruppen på individnivå vil dette kunne være et forebyggende tiltak som på sikt vil gi samfunnet flere dyktige og ressurssterke ungdommer. Det vil kunne gi en annen effekt enn ved et ensidig fokus ved å få de ut i jobb uten at hele menneske er sett og kartlagt. Hvis jeg skulle forsket nærmere på NAV Human, ville jeg sett på:

- Hvilken effekt ser det ut til at NAV Human har skapt hos ungdommene i etterkant av samlingene?
- Hvordan opplever ungdommene sin egen selvtillit og selvbylde i tiden etter NAV Human?
- Mestrer ungdommene arbeidslivet på en annen måte i etterkant?
- En nærmere kartlegging rundt for hvilken gruppe har NAV Human større/mindre effekt, og hvorfor?

Kapittel 8: Litteraturliste

Anundsen, A. (2023). *Unge er nøkkelen til Norges framtid*. nav.no.

<https://www.nav.no/no/lokalt/vestfold-og-telemark/nyheter/unge-er-nokkelen-til-norges-framtid>

Arbeids og inkluderingsdepartementet. (2023, juni 30). *Ny ungdomsgaranti i NAV fra 1. Juli*

[Nyhet]. Regjeringen.no; regjeringen.no. <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/ny-ungdomsgaranti-i-nav-fra-1.-juli/id2988480/>

Arbeids- og velferdsdirektoratet. (2023). *NAV's omverdensanalyse 2023–2035* (NAV-rapport nr.4). <https://data.nav.no/fortelling/omverdensanalyse/index.html>

Brinkmann, S., & Tanggaard, L. (2012). *Kvalitative metoder empiri og teoriutvikling*.

Gyldendal akademisk.

Bugge, L. (2002). Pierre Bourdieus teori om makt. *Agora*, 20(3–4), 224–248.

<https://doi.org/10.18261/ISSN1500-1571-2002-03-04-13>

Bunkholdt, V., & Kvaran, I. (2015). *Kunnskap og kompetanse i barnevernsarbeid*. Gyldendal akademisk.

Charmaz, K. (2014). *Constructing Grounded Theory* (2. utgave). SAGE Publications Ltd.

Dalland, O. (2017). *Metode og oppgaveskriving* (6. utgave). Gyldendal akademisk.

Gilje, N., & Grimen, H. (1995). *Samfunnsvitenskapenes forutsetninger: Innføring i*

samfunnsvitenskapens vitenskapsfilosofi (2. utgave). Universitetsforlaget.

Goul, J., Jensen, J., & Larsen, C. (2003). *Marginalisering og velferdspolitik: Arbejdsløshed, jobchancer og trivsel*. Frydenlund.

Hagelund, A., Øverbye, E., Hatland, A., & Terum, L. I. (2016). Sanksjoner – arbeidslinjas nattsider? *Tidsskrift for velferdsforskning*, 19(1), 24–43.

<https://doi.org/10.18261/issn.2464-3076-2016-01-02>

- Halvorsen, K. (2004). *Når det ikke er bruk for deg: Arbeidsløshet og levekår*. Gyldendal akademisk.
- Hardoy, I. (2006). *Ungdomsgarantien for 20-24-åringer: Har den satt spor?* (Vol. 2006:4). Insitittutt for samfunnsforskning.
- Heap, K. (2005). *Gruppet metode for sosial- og helsearbeid* (5. utgave). Gyldendal akademisk.
- HK-dir. (2024). *Mange unge jenter er verken i jobb eller skole*.
<https://hkdir.no/no/aktuelt/mange-unge-jenter-er-verken-i-jobb-eller-skole>
- Honneth, A. (2008). *Kamp om anerkjennelse*. pax forlag.
- Horn, S., Wetterhus, K., & Br, S. (2020). *Det må jo være min egen skyld -En rapport om utenforskap hos barn og unge*.
- Håkonsen, K. M. (2014). *Psykologi og psykiske lidelser* (5. utgave). Gyldendal akademisk.
- Jenssen, D., Kjørstad, M., Seim, S., & Tufte, P. A. (2020). *Vitenskapsteori for sosial- og helsefag*. Gyldedal.
- Landrø, K., Fikse, C., Kvalsund, R., & Ness, O. (u.å.). *Jobbhuset NAV som døråpner til arbeidslivet*. <https://doi.org/10.18261/issn.1504-3010-2020-02-03-08>
- Malekoff, A. (2007). A Flexible Organizing Framework for Group Work with Adolescents. *Social Work With Groups*, 30(3), 85–102. https://doi.org/10.1300/J009v30n03_06
- Mishna, F., Muskat, B., & Wiener, J. (2010). “I’m not lazy; it’s just that I learn differently”: Development and Implementation of a Manualized School-Based Group for Students with Learning Disabilities. *Social Work With Groups*, 33(2–3), 139–159.
<https://doi.org/10.1080/01609510903366210>
- Muskat, B., Greenblatt, A., Garvin, C., Pelech, W., Cohen, C., Macgowan, M., & Roy, V. (2020). Group workers’ experiences of mutual aid: Stories from the field. *Social Work With Groups*, 43(3), 241–256. <https://doi.org/10.1080/01609513.2019.1571470>

- nav.no. (2020, april 27). *Aktivitetsplikt for unge mottakere av sosialhjelp*. nav.no.
<https://www.nav.no/no/nav-og-samfunn/kunnskap/forskningsrapporter-og-evalueringer-finansiert-av-nav/sosiale-tjenester-rapportarkiv/aktivitetsplikt-for-unge-mottakere-av-sosialhjelp>
- nav.no. (2024). *Dobling av unge uføre siste ti år*. nav.no.
<https://www.nav.no/no/lokalt/oslo/pressemeldinger/dobling-av-unge-ufore-siste-ti-ar>
- Olsson, E., & Martin, I. (2012). *Socialt arbete med grupper*. Studentlitteratur.
- Ose, S. O., Mandal, R., & Mordal, S. (2014). *Utfordringer med ungdomssatsingen i Sør-Trøndelag (A26225)*. SINTEF.
- Sek-yum Ngai, S., Cheung, C., & Ngai, N. (2011). Social Work Inputs, Change-Inducing Group Mechanisms, and Mutual Aid among Young People with Emotional and Behavioral Problems. *International Journal of Adolescence and Youth*, 16(3), 265–287. <https://doi.org/10.1080/02673843.2011.9748060>
- Shulman, L. (2010). *Kunsten å hjelpe mennesker i samhandling med systemer*. Pensumtjeneste.
- Strand, A. H., Bråthen, M., & Grønningsæter, A. B. (2015). *NAV-kontorenes oppfølging av unge brukere (Fafo-rapport 2015: 41)*. <https://fafo.no/images/pub/2015/20446.pdf>
- Thagaard, T. (2018). *Systematikk og innlevelse—En innføring i kvalitative metoder* (5. utgave). Fagbokforlaget.
- Tjora, A. (2021). *Kvalitative forskningsmetoder* (4. utgave). Gyldendal akademisk.
- Wacquant, L. (2015). Marginalisering, etnisitet og straff i den nyliberale byen: En analytisk kartografi. *Agora*, 32(3–4), 205–233. <https://doi.org/10.18261/ISSN1500-1571-2014-03-04-08>
- Aakvaag, G. (2008). En konfliktteoretisk syntese. I P. Bourdieu (Red.), *Moderne sosiologisk teori*. Abstrakt forlag.

Aas, H. (2021). *NAV Human*. Innovative anskaffelser.

<https://innovativeanskaffelser.no/oppfolgingsverktoy-for-unge-pa-vei-til-jobb/>

Vedlegg 1:

Intervjuguide

- Starte med å presentere hvem jeg er, hva jeg holder på med, hvorfor jeg gjør der, hva jeg ønsker å bruke resultatene til, hvordan jeg har valgt ut informanter.
- Understreke at anonymitet sikres.
- Be om tillatelse til å ta lydopptak.
- Si noe om hvor lang tid den avtalte samtalen forventes å ta.
- Forsikre seg om at “brevet” er lest og forstått.
- Bør klargjøre at jeg ikke er ute etter å bedømme eller vurdere, men å forstå.

Oppvarmingsspørsmål:

Informant: veileder

- Hvor lenge har du jobbet i NAV?
- Hvilken faglig bakgrunn/utdannelse har du?
- Hva gjorde at du valgte denne yrkesretningen?
- Kan du fortelle om ansvarsområder og hva du jobber med i NAV?
 - Jobber du i ungdomsteam?

Informant: ungdom

- Kan du fortelle litt om deg selv?
- Hva er dine tidligere erfaringer med NAV?

Refleksjonsspørsmål:

Informant: veileder

Tilhørighet og livskvalitet (mestring)

- Opplever du at ungdommene føler en tilhørighet til gruppen?
- Hva ser du er positivt for ungdommene med å møtes i gruppe?
- Hva ser du er årsaken til at enkelte faller av?
 - Hva kunne vært gjort for å sikre at flere deltar på alle gruppene

Gruppe v.s individuell oppfølging

- Hva ser dere er typisk kjennetegn for de ungdommen som deltar i gruppene?
- Hvilken forskjell ser dere ved tidligere grupper ved første og siste gruppe.
- Hvordan bruker ungdommene den digitale tilleggsfunksjonen?
- Ser dere fellestrekk hos de ungdommene som velger å ikke delta i gruppen?
 - o Det samme med de som faller fra?
 - o Hva kunne vært gjort for å unngå frafall?
 - o Hva kunne vært gjort for å nå de ungdommen som velger å ikke delta?

Kapital (fordommer, habitus, makt)

- Hva kan vilkår for deltakelse gjør med ungdommenes motivasjon til å delta?
- Opplever du at tilhørigheten til NAV og ytelser skaper maktforskjeller mellom ungdom og veileder?
 - o På hvilken måte kan gruppetiltak forhindre ujevn maktbalanse?
 - o Opplever du at NAV som vilkårssetter for ytelser skaper press til å delta?

Informant: Ungdom

Tilhørighet og livskvalitet (mestring)

- Hvilken betydning har gruppen for deg?
- Hva opplever du som positivt med gruppen?
- Savner du noe, eller kunne noe vært gjort annerledes?
- Hva trenger du av de rundt deg?
- Hva skal til for at du føler deg hørt av systemet/NAV?

Gruppe v.s individuell oppfølging

- Hvordan fungerer det for deg å sitte i gruppe?
- Hvordan opplevde/opplever du å komme til første gruppe?
- Hvordan påvirker det deg å høre på de andre ungdommene i gruppen fortelle?
- Hvilke erfaringer har du rundt individuell oppfølging fra tidligere?
 - o Hvilke forskjeller opplever du nå i gruppe i forhold til individuell samtale?

Kapital (fordommer, habitus, makt)

- Hvilke tanker har du rundt deltakelse i gruppen?
- Opplever du at det kreves at du deltar?
- Hvordan påvirker det din motivasjon?
- Hvordan opplever du at gruppetiltaket påvirker din tillit til NAV?
- Hvordan opplever du relasjonen til veilederne som holder gruppene?

Avslutningsspørsmål:

- Er det noe du ønsker å trekke frem i forbindelse med temaet som vi ikke har snakket om?

Vil du delta i forskningsprosjektet

«*Gruppemetodikk for unge utenfor arbeidslivet gjennom NAV Human*»

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å se hvordan gruppemetodikk kan fungere som metode for å skape tilhørighet og motivasjon opp imot individuell oppfølging. I dette skrevet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Prosjektet inngår i en masteroppgave som skal stå ferdig mai 2024. Formålet vil være å studere hvordan gruppeoppfølging i sammenheng med unge og utenforskap kan være motiverende gjennom fellesskapet. Særlig hvordan gruppen kan fungere som nettverk og støtte for å komme seg ut i arbeid og skole.

Problemstillingen for oppgaven vil gå nærmere inn på hvilken betydning tilhørighet har for utviklingen av selvbestemmelse og makt over eget liv. Videre vil studien ta for seg hvilke forskjeller gruppeoppfølging kan ha i forhold til individuell oppfølging. I den sammenheng vil det være interessant å se på individets opplevde mestring og livskvalitet.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Masteroppgaven vil skrives gjennom NTNU: Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet. I sammenheng med NAV Human vil det innhentes av data og informasjon om prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Du er valgt ut til masteroppgaven med bakgrunn i at du deltar i prosjektet ved NAV Human. Det er i utgangspunktet rundt 10 stk som får denne henvendelsen om å delta som informant. Din kontaktopplysning er gjennom samtykke fra deg gitt til meg fra NAV Human som har koblet meg på aktuelle informanter.

Hva innebærer det for deg å delta?

Innhenting av informasjon til oppgaven vil foregå gjennom individuelle intervju. Omfanget på intervjuene vil være noe etter behov, gjerne oppimot en time. Jeg vil ta lydopptak og notater gjennom intervjuet for å lagre informasjonen du kommer med.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket. Informasjonen du kommer med vil det kun være jeg og veileder av masteroppgaven som vil ha tilgang til. Navnet og kontaktopplysningene dine vil jeg erstatte med en kode som lagres på egen navneliste adskilt fra øvrige data og lagret datamateriale vil skje på egen forskningsserver. Det skal ikke være mulig å gjenkjenne deg i publikasjon for andre personer. Det vil brukes sitat fra intervjuet som i den sammenheng kan gjenkjennes, men alt av dine personopplysninger vil anonymiseres.

Hva skjer med personopplysningene dine når forskningsprosjektet avsluttes?

Prosjektet vil etter planen avsluttes 02.05.2024 ved innlevering av masteroppgave. I etterkant av intervjuene vil alle dine personopplysninger anonymiseres. Ved prosjektslutt vil lydopptak og annen anonymisert opplysning om deg slettes.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra NTNU har Sikt – Kunnskapssektorens tjenesteleverandør vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke opplysninger vi behandler om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene
- å få rettet opplysninger om deg som er feil eller misvisende
- å få slettet personopplysninger om deg
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å vite mer om eller benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- NTNU, veileder og prosjektansvarlig: Robert Iacono, roberto.iacono@ntnu.no, 90946148
- Student: Ingrid Opdal, ingriopd@ntnu.no, 95033840

Hvis du har spørsmål knyttet til vurderingen som er gjort av personverntjenestene fra Sikt, kan du ta kontakt via:

- Epost: personverntjenester@sikt.no eller telefon: 73 98 40 40.

Med vennlig hilsen

Prosjektansvarlig
Roberto Iacono

Student
Ingrid Opdal

